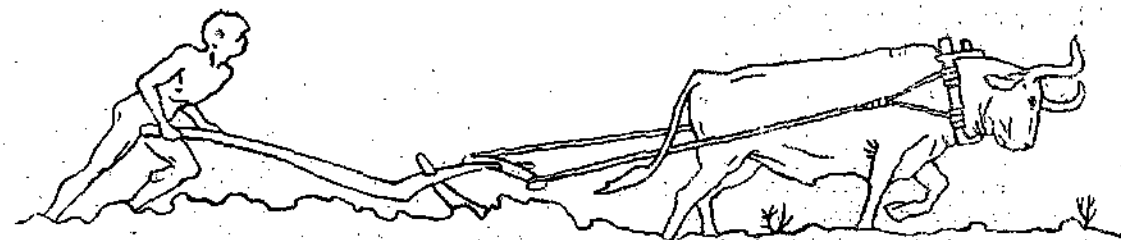

ΠΡΟΤΟΜΗ — ΥΠΟ Α. PONTEN

ΠΑΝΔΘΗΝΑΪΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 15-21
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1912

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Με χαράν — ύστερα από χρόνια — θά ξαναχαιρετήσουν τὸν ἐκλεκτὸν συνεργάτην οἱ ἀναγνώσται τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ ἀδελφὴ του Κορραλία Μακρῆ, ἡ νέα πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου, συμμάχησε καὶ τακτοποίησε τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀγαπημένου, ποὺ περὶ δὲν εἶναι μαζί μας. Σκέψεις, σημειώσεις, ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου του ποὺ ποθοῦσε νὰ τὸ τελειώσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκδώσῃ με τὸν τίτλον Ἐραγμένος. Ἦταν ὁ λεπτός αισθητικὸς ποὺ ἐνοιῶθε τὸ καλλιτέχνημα βαθειά, ἔχοντας ὁδηγὸ τὴ δόνησι τῆς ψυχικῆς χορδῆς καὶ τὴν τεχνικὴν ἀνάλοισι, ἀποτέλεσμα μελέτης καὶ σπουδῆς.

Μὰ ἡ ζωὴ γι' αὐτὸν ἦταν ἀδιάκοπη προσπάθεια νὰ τὴν συγκρατήσῃ, παντοτινὸς πόλεμος χωρὶς ἐλπίδα νίκης, ὅπου τοῦ ἀφαιροῦσε ἔτσι καὶ τὴν ὁρεξὶ νὰ ἐργασθῇ. Κάθε ἀνοιγμα τῶν χειρῶν γιὰ νὰ τὴν χαρῆ, ἦταν καὶ μιὰ τρεχάλα πρὸς τὴ νύχτα ποὺ δὲν ξημερώνει. Καὶ γύριζε, πικραμένος, τὰ φύλλα εὐτυχίας περασμένης, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὴ σημερινὴ μελαγχολία.

Τὸν κόπο του γιὰ τὴν ἐκδοσὶ τοῦ βιβλίου δὲν πρόφθασε ὁ Μακρῆς νὰ τὸν ἰδῇ πραγματοποιέον. Τὸ ὄνομά του βρισκεται μονάχα σὲ σκόρπια φύλλα. Τὰ φύλλα αὐτά, μαζί με τὰ χειρόγραφα ποὺ ἔχει κατατάξῃ ἡ ἀδελφὴ του καὶ ποὺ λίγες σελίδες θά δημοσιεύσωμε στὰ «Παναθηναϊα», θά ἀποτελοῦσαν ἓνα βιβλίον, ὄχι μεγάλο, ποὺ θά εἶχε θέαι διαλεκτῆ μέσα στοὺς σημερινὸς συγγραφεῖς μας. Ἴσως κάποιος, διαβάζοντας τίς γραμμῆς αὐτές, θελήσῃ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσὶ. Θά ἦταν τὸ σεμνὸ μνημεῖον ποὺ τὸ ἀξίζει ὁ Μακρῆς. Τὰ «Παναθηναϊα» πρόθυμα θά φρόντιζαν γιὰ τὰ λοιπά.

KIMON MIKHAELIANE

ΑΡΑΓΜΕΝΟΣ

Ἐραγμένος...

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ βιβλίον αὐτὸ δὲν περιέχει ἄλλο παρά σημειώσεις ταξιδιωτῶν καὶ μετακινήσεων.

Εἶναι ὅμως ἀλήθεια πὼς οἱ μετακινήσεις αὐτὲς εἶναι ἀργές καὶ σπάνιες. Ἀκριβῶς τόσες, ὅσες χρειαζόνταν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν ἀραγμένο ἀπὸ τίς ἀτμοσφαιρικῆς μεταβολῆς καὶ ἐπιθέσεις. Εἶναι ἀργές καὶ δύσθυμες, ἴσως ἀπὸ

πίκρα· ποτὲ ὅμως ἀπὸ στενοχώρια καὶ νοσταλγία.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις καὶ ἐκτυπώσεις εἶναι ἐμπνευσμένες πάντοτε ἀπὸ ἓνα μικρὸ λιμανάκι... τὸ λιμανάκι μου!... Ἐνα κομμάτι γῆς ποὺ προχωρεῖ δειλὰ δειλὰ καὶ με πολλὴν προσοχὴν νὰ μὴ πλησιάσῃ τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου... Καὶ τὰ λιμανία μου εἶναι στεγνά, κάπου κάπου μάλιστα πυρρὰ. Ὁμοιάζουν με τ' ἀρχαία ἀναχωρητήρια ὅπου οἱ εἰσαεβεῖς καλόγηροι κατῶρθωναν στὸ τέλος νὰ συγκοινωνοῦν με τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν βλέπουν. ***

Τὰ ταξείδια εἶναι μιὰ ἀπόλαυσις ὅπως ἡ ἀπόλαυσις ἀπὸ τὸ παιχνίδι, ἀλλὰ λεπτε. Βραδεῖα καὶ ἀργή, ἀφοῦ περάσει προσηγουμένως ἀπὸ διάφορους σταθμοὺς καταστάσεων, σχεδὸν δυσσερότων μπορῶ νὰ πῶ, κάποτε μάλιστα μέχρι μαρτυρίου. ***

Μοῦ λείπει πάντα ἡ εὐκόλη ἐκείνη σύναψις σχέσεων καὶ διοργανώσις εὐχαριστῶν στιγμῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδιοῦ. Ἦμπορῶ νὰ πῶ πὼς σχεδὸν ἀπεχθάνομαι τὴν ἀνάμειξιν μου εἰς τίς ζωηρῆς αὐτῆς συντροφίαις καὶ διασκεδάσεις, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ τίς θεωρῶ μακρόθεν διὰ τὴν ἀνωτάτην delectation, ἢ ὅποια δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ πλημμυρῆσῃ τὴν ψυχὴν μου.

Μοῦ εἶνε κρῖνα πάντα ἡ πρώτη αἰσθησις στὸ ταξίδι σὸν ἓνα κρῖον ποὺ περιχύνεται σ' ὅλο μου τὸ σῶμα καὶ τὸ παγώνει... Καὶ με τὴν κρούσιν αὐτῆ νεκρῶνται σιγά σιγά καὶ οἱ ἰδέες ποὺ με βασάνισαν καὶ τὰ αἰσθήματα ποὺ γεννοῦσαν τοὺς πυρετοὺς...

"Ετσι γίνεται η παράδοσις μου στη φύσι αξιοπρεπής καθ' όλα. Και σοβαρός πλέον και απαλλαγμένος από πολλά μικρά μαρτύρια. Και πρώτα πρώτα η αίσθησις αυτή από τα ταξίδια ή οποία εκκείται στη δύναμι που έχει μοναχά ή απουσία, ή απομάκρυνσις, να μās γυρίση πίσω στον εαυτό μας. — Να είνε κανείς μακριά είναι το ίδιο σαν να είνε απαλλαγμένος από τόσα καθήκοντα, τόσες κακομοιριές και τόσες συνήθειες κοπιαστικές, έστω κι' αν είνε ευχάριστες...

... Μέσα στο άμαξι που πάει μακριά, επάνω στο κατάστρωμα του βαποριοῦ επανευρίσκει κανείς τον εαυτό του μόνο και ελεύθερο, ζυμονάχα από τις ορισμένες ώρες αλλά κι' απ' αυτές τις ιδέες του, τα γούστα του, τα ονειροπολήματά του. Και η πρώτη χρήσις της ελευθερίας αυτής γίνεται εις το να τον αποδώση στη φύσι, εις το ν' αντιλαμβάνεται τα πράγματα κατ' εὐθείαν, με τον τρόπον που έχουν τα ζῶα να μυρίζονται την φύσιν και η οποία δύναμις γληγορά εκμηδενίζεται μέσα στις συνήθειες των πόλεων... "Ετσι άραγμένος θέλησα να περάσω τη ζωή μου...

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Δέν μετανωῶ ποτέ διά την φοράν των πραγμάτων και των γεγονότων. — Πολλές φορές, αναλογίζουμαι και σκέπτομαι ότι κι' αλλοιώς μπορούσαν να ήσαν τα πράγματα, αλλοιώς να γίνουν και να μη μου προξενήσουν ζημίας και εις την υγείαν κλπ. αλλά δέν μετανωῶ. — Τα ὄσα, οὕτως ἐλθόντων των πραγμάτων, ἐγνώρισα και ἔμαθα δέν είνε κέρδος; — Η ΖΩΗ είνε σαν ένα σκαλισμένο καλλιτέχνημα, ὄσο βαθύτερα σκαλισμένο με τις πειδι βαρειές στιγμές της ζωής, τόσον και πολυτιμότερον είνε. — Όλα αυτά τα λεγόμενα ἀπρόοπτα, τα ὁποία ἐξηγοῦν και σχολιάζουν την ζωήν είνε τα προικιά της, ἀληθινά της κέρδη. — Αλλά εις τί ὄρα γε να χρησιμεύουν; ... αὐτό είνε τὸ ὄραϊον μυστήριον. — Δέν χωρεῖ ὁμως ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἀνθρώπος γίνεται βαρύτερος, πλουσιώτερος και σεβαστότερος. —

***

"Όσο πλησιάζει κανείς προς τον Θάνατον, το ἠθικόν του ἐλαττοῦται, τὸ ἐγὼ του γίνεται ὑποδεέστερον. —

— Διαρκῶς βασανίζομεν την γῆν ζῶντες, την τσουγκραρίζομεν, την ταιμποῦμε, την πληγώνουμε και ἐκείνη ὑποφέρει, ὡς που να ἔλθῃ και κενῆς ἢ ὄρα να μās πάρῃ και να μās χωνέψῃ στους κόλπους της. —

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

"Η εὐτυχία είνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. — Είνε δὲ αὐτή ἡ συναρμογή, ἡ ἀρμονική σύμψηξις fortunes ἀγαπητῶν. — Οποιαδήποτε και ὁπωσδήποτε και ἂν ἦνε αὐτή ἡ ἀρμονική κατάσταση, είνε ἡ εὐτυχία, και ἀπόδειξις, ὅτι λυπούμεθα ὅταν παρελθῇ. ***

"Η θέλησις, ἡ ἀπόφασις πραγματοποιήσεως μιάς πράξεως είνε ἕνα ὕγρον, τὸ ὁποῖον ἐκχύνεται ἀπὸ πάνω μας. — Παρατηρήσατε εις τὸν ἥλιον την σκιάν ἐνὸς πουλιοῦ ὅταν κἀνὴν να πετάξῃ, νομίζεις πῶς ὄλον τὸ σῶμα του γίνεται ὕγρον και χύνεται πρὸς τὰ κάτω τὰς πρώτας στιγμῆς. — ***

Πρέπει κανείς να πηγαίῃ κατ' εὐθείαν εις τὸν σκοπὸν, ὑποφέρων ὄλα ὄσα προσιποθεῖτε ἢ ἐπιτέλεσις μιάς ἀποφάσεως. Συνήθως προσκολλώμεθα μετὰ πείσματος — ὡσαν ἐκεῖ να ἦνε ὁ Νόμος — εις τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀπρόοπτα τὰ ὁποία διευκολύνουν την ἐκτέλεσιν, κακοσυνειθίζομεν και ὅταν αὐτὰ δέν παρουσιάζονται, ἀναβάλλομεν και την ἐκτέλεσιν, νομίζοντας αὐτὴν ἀδύνατον, διότι ἀντικρύσαμεν την ἀναπόφευκτον δυσκολίαν. ***

"Ο τρόπος τοῦ φανταζεσθαι τὰ πορτραῖτα με ὕφος ἱερατικὸν ἐχει ἀνάγκην σιλουετῶν. Μόνον ἐν ἀνάγκῃ γίνεται σύνθεσις τούτων πρὸς παράστασιν ἰδεῶν. ***

Δύο τρόποι ὑπάρχουν τοῦ βλέπειν, μία ἀναλυτική (διὰ τὰς Ἑὐρωπαϊκὰς πόλεις) και μία συνθετική (διὰ τὰς Ἀνατολικὰς πόλεις). Εἰς τὰς πρώτας ὁ ἐπισκέπτης βλέπει και παρατηρεῖ ἀνέτως και λεπτομερῶς ἐνῶ εἰς τὰς δευτέρας διερχόμενος ταχέως, τρεχάτος. ***

Τὸ δράμα, μία εἰκὼν ἀναπαριστάνουσα σηνάς, πρέπει να είνε τόσον ἀληθές, ὄσον αἱ λεπτομέρειαι, αἱ πράξεις να είνε εἰλικρινεῖς, βγαλμένες ἀπὸ την Φύσιν, παρατηρουμένην με βλέμμα καλλιτέχνου. ***

Κάθε κατάσταση της φύσεως σκορπᾷ μίαν ὄμιλλαν, ἕνα τραγοῦδι, μίαν κραυγήν. — Και ἡ sensation κάθε καταστάσεως είνε μία τοιαύτη ὄμιλλια, κραυγή ἢ τραγοῦδι. — Αἱ τέχναι ἀποδίδουν αὐτὲς τις sensations. — "Όταν δὲ λέγομεν ὅτι ἡ Μουσική είνε ἰανὴ ν' ἀποδίδῃ την σηνῆν και σιωπῆν, ἢ ἐκφρασις δέν είνε δρθή. Ἡ Μουσική δέν ἀποδίδει την σιωπῆν ἀλλὰ την sensation της σιωπῆς, ἢ ὁποία δέν είνε παρὰ Μουσική ἥρησι, φέρουσα τὸ χρῶμα μόνον της Σιγῆς. —

***

"Η Δραματική Τέχνη παρουσιάζει την ἀνθρωπότητα, ὄπως είνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ με την διαφοράν, ὅτι πρέπει να παρουσιάζῃ πᾶν τὸ ὁποῖον συνοδεῦει τὰς κινήσεις, τὰς πράξεις κλπ. τῶν ἀνθρώπων, την ζωὴν ἐν γένει, ἐκεῖνα τὰ ἰδιαίτερα που κἀνουν να γεννῶνται αἰσθήματα, με τὰ ὁποία εις την γληγοράδα της ζωῆς, δέν ἐχει ὁ ἀνθρώπος τὸν καιρὸν τὸν κατάλληλον να ἐνασχοληθῇ και τὰ ὁποία ἐτσι χάνονται ἢ δέν φαίνονται. Αὐτὰ τὰ κυρίως χαρακτηριστικά τοῦ ἀνθρώπου κερδίζομεν διὰ της Δραματικῆς Τέχνης. ***

Πάντοτε ἡ Φύσις δίνει τὸ ἕλικὸν με τὸ ὁποῖο θὰ πλάσομε κάθε ἔργον. — Τὸ ἔργον Τέχνης είνε κάτι τι που δέν ὑπάρχει, κάτι τι ἀνώτερον της ἀληθείας. Στοιχεῖα μόνον, σπινθήρες μερικοὶ ὑπάρχουν εις την φύσιν, τὸ δὲ ἐπιλοιπον είνε δημιούργημα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τείνοντος πρὸς τὸ ἀνώτερον και ἰδεώδες. — Ἡ πιστή ἀπομίμησις της φύσεως είνε συντελεστική ἐφ' ὅσον προσθέτει τι εις την ἐκφρασιν της πράξεως π. χ. ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ σκύβει να δέσῃ τὸ ὑπόδημά της ἐνῶ τρέχει... ***

Στὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, ἡ ἱστορία δέν πρέπει να παραποιεῖται, παρὰ μόνον ὅταν ψυ-

χολογικῶς μελετηθῇ ἕνα ἱστορικὸν πρόσωπον. Γοτε εἰμποροῦν ν' ἀποδοθοῦν εις αὐτὸ πράξεις και σκέψεις, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἀπὸ τὸν χαρακτήρα του (τὸν μελετημένον ἐννοεῖται). — Μπορεῖ ἱστορικῶς αἱ πράξεις αὐταὶ να μὴν είνε ἀληθιναί, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἠμποροῦσε να τὰς κάμῃ, ἠμποροῦσε να ἔχῃ τὰς σκέψεις αὐτάς. Εἶνε βγαλμένοι ἀπὸ την ψυχὴν του, πηγάζουσαι ἀπὸ αὐτήν, και συνεπῶς ἦτο δυνατόν να λεχθοῦν ἢ να πραγματοποιηθοῦν ἀπὸ αὐτό. ***

"Η κ. Stael λέγει ὅτι ἡ δουτε παίρνει γιλίας μορφᾶς για να μās βασανίξῃ. — Ἰσως ἢ γυναικία, ὅταν ἀρχίζει να μὴν ἀγαπᾷ πλέον, να ντύνεται με τὸ ἐνδυμα αὐτό. — Εἶνε δὲ σίγουρο διότι τρελλαίνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀντιπάλου ἀνδρός, δέν τὸ ἀφίνει να πάρῃ καμίαν δριστικὴν ἀπόφασιν. — Βλέπει μαζεύει ὄλας τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἀποδεικνύουν μίαν πράξιν και ὁμως δέν πιστεύει, τὰς καταστρέφει μόνος του, νομίζων ὅτι δέν είνε εις τὸν εαυτόν του, ὅτι δέν ἐχει σώας τὰς φρένας, διότι κ' ἐκείνη τοῦ τὸ ἐπανάλαβε πολλάκις. — Μία συμπεριφορὰ ἐquivοque ἐκείνης δέν τὸν ἀφίνει να χειραφετηθῇ. ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ*

Και μετὰ διακόσια χρόνια ἀπὸ την γέννησιν του ὁ Ζᾶν-Ζᾶκ Ρουσσῶ ἐξακολουθεῖ να ἔξασκῃ δυνατὴν ἐπίδρασιν. Ἐχει ἀκόμη ὑπερασπιστὰς ἐνθέρμους και ἀντιπάλους μανιώδεις. Ὁ ἀνθρώπος αὐτός, που ἐγέμισε τὸ δεύτερον ἡμῖον τοῦ 18^{ου} αἰῶνος και πὸν ἐνέπνευσε τὸ μεγαλύτερον μέρος της φιλολογικῆς και της κοινωνικῆς ἀκόμη κινήσεως τοῦ 19^{ου}, παραμένει και σήμερα δύναμις ἰσχυρὰ και συνταρακτική. Ἡ ὀριστικὴ ὁμως περὶ αὐτοῦ κρίσις — καθὼς ἐπὶ τοῦ Βολταίρου και τοῦ Ντιντερό — δέν ἐξηνήθη ἀκόμη. Ἄν ἐξεταστοῦν εἰδικῶς αἱ διαφοροὶ ἀντίθετοι πράξεις του, ὁ Ρουσσῶ φαίνεται ὡς τὸ φαιλότερον ὄν ἢ ὡς ἕνας ἐκφυλος διεφθαρμένος ἢ ἕνας δυστυχῆς τρελλός, ἀλλὰ και ὡς ὁ μεγαλοφυῆς πὸν ὑποφέρει και παλαίει, ὁ εὐγενὴς σκαπανεύς ὄλων τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστικῶν και προοδευτικῶν κινήσεων ἀκόμη δὲ ὡς ὁ γοητεύων και κενὸς ρήτωρ, που, ἐνῶ

παρεκτρέπει την κοινωνίαν ἀπὸ την εὐθείαν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, την ὀδηγεῖ εις την ἀβυσσον της ἀναρχίας.

Και ὁμως βλέπομεν σηνά, ὅτι ὄσον ἐχθρικότερα εἶναι ἡ ἐναντίον του πολεμική, τόσον περισσότερον ἐπαυξάνεται ἡ ἐπίδρασις του. Ἐνῶ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις κάθε κακοῦ εις την νεωτέραν δρασιν και σκέψιν, δέν ὑπάρχει σχεδὸν ἐκδήλωσις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, που να μὴ θεωρεῖται ὁ Ρουσσῶ πατήρ της. Και ἐτσι τὸ γόητρον τοῦ φιλοσόφου αὐτοῦ δέν διατηρεῖται μόνον ἀπὸ την ὑποστήριξιν ἐκείνων, που δοξάζουν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ και ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του.

Ἄφοῦ λοιπὸν οἱ ἔβρισται τοῦ ὀνόματος τοῦ Ρουσσῶ εἶναι σύμφωνοι με τοὺς λατρεύοντας αὐτὸ εις τὸ να ἔξάρουν την ἔκτασιν της ἐπίδρασεως του, ἀποβαίνει εὐκόλον να ἐκτιμῶμεν τὸ τί ὁ νεώτερος κόσμος ὀφείλει πιθανῶς εις τὸν Ρουσσῶ. Και ὡς περιορισθῶμεν να ἐξετάσωμεν την Ἐπανάστασιν και τὸν Ρομαντισμόν. Ὁ Ρουσσῶ, μās λέγουν και οἱ φίλοι του και οἱ

* Περίληψις μελέτης τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου κ. Havelock Ellis.

Η ΝΕΚΡΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ*

— ΤΡΑΓΩΔΙΑ —

ΠΡΑΞΙΣ Γ'

Ἡ ἀδούσα τῆς Α' πράξεως. Ἡ μεγάλη ταρράτσα εἶναι ἀνοιχτή. Ψηλὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς κολόνες, φαίνεται ὁ οὐρανός, καλλόμενος ἀπὸ ἀστρα. Ἀπάνω στὸ κατάφορτο τραπέζι, ἕνα καντηλέρι ἀναμμένο. Βαθεῖα εἶναι ἡ σιωπή.

ΣΚΗΝΗ Α'

Ἡ ANNA κάθεται κοντὰ στὰ σκαλοπάτια ποὺ ἀνεβαίνουν στὴν ταρράτσα. Ἡ νυχτιάτικη πνοὴ δροσιζει τὸ χλωμὸ πρόσωπό της, γυρισμένο πρὸς τὰ ἀστρα, ἀόρατα γι' αὐτήν. Στὴν ἀρχὴ ἡ ὁμιλία της εἶναι πολλὴ ζωηρὴ σὰν νὰ τὴν κινῆ ἐλαφρὸ μεθύσι. Ἡ ΤΡΟΦΟΣ γονατισμένη ἐμπρὸς της, μελαγχολικὴ καὶ ὑποταγμένη.

ANNA, ἀπλώνει τὰ χέρια πρὸς τὴ νύχτα — Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἔρχεται κάποιο ἀγεράκι... Ἀρχίζει ἀνεμὸς, αἱ βάρβω; Δὲν αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς;

ΤΡΟΦΟΣ — Εἶν' ὁ ἀγέρας τῆς στεριάς.

ANNA — Ἀνασένει ἡ γῆς. Εἶναι λίγη ὥρα ποὺ πήγαμε μετ' ἡ Δευκὴ στὴν πηγὴ, καὶ φύλλο δὲν κουνούσε. Τέλεια ἡρεμία. Γιὰ νὰ μὴ τὴν ταράξουμε, λέξι δὲν ἐλέγαμε μονάχα, ἡ πηγὴ θρηνοῦσε καὶ χαιρότανε... Ἐπρόσεξες ποτὲ βάρβω, τὴ φωνὴ τῆς πηγῆς αὐτῆς;

ΤΡΟΦΟΣ — Πάντα τὸ ἴδιο πράμα λέει τὸ νερό.

ANNA — Ὅχι, ὄχι. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Δευκὴ κ' ἐγὼ λέξι δὲ μιλούσαμε, γλῆια πράματα ἔλεγε τὸ νερό, καὶ τάνοιωθα τόσο πειστικά... Μὲ πεισε νὰ κάνω ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ γείνη, βάρβω, τὸ νερό αὐτό, τὸ ἀγνό, ποὺ ἔρχεται μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη, μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη...

ΤΡΟΦΟΣ, ἀήσυχη — Τί θές νὰ κάνης; Τί θές νὰ κάνης;

ANNA — Νὰ φύγω, νὰ φύγω πολὺ μακριά...

ΤΡΟΦΟΣ — Νὰ φύγης; Ποῦ;

ANNA, μετ' ὀφθαλμὸν κομμένη καὶ βιαστικά — Θὰ τὸ μάθης; Θὰ τὸ μάθης... Ἐνοια σου, μὴν ἀνησυχῆς, βάρβω μου. Τὸ δρόμο αὐτὸν θὰ τὸν πάρω μονάχη, χωρὶς νὰ με ὀδηγῆς ἐσὺ. Δὲ θάχω πειὰ ἀνάγκη νὰ στηριζώμαι σ' ἐσένα. Στὰ μάτια μου θὰ γείνη φῶς... Τί ἔλεγες γιὰ τὰ μάτια μου προχθές; «Γιατί ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ τόσο ἕμορφα μάτια, ἐν ἦταν γιὰ νὰ μὴ ξαναδοῦν τὸ φῶς;» Βλέπεις, βάρβω; θυμούμαι τὰ λόγια σου καὶ τώρα, τὸ ξέρω πῶς τὰ μάτια μου εἶναι ἕμορφα.

ΤΡΟΦΟΣ — Πῶς μιλεῖς ἀπόψε! Κάτι κρύβουν,

κάτι κρύβουν τὰ λόγια σου... Μὰ ἐγὼ εἶμαι μιὰ γρηοῦλα...

ANNA, μετ' ὀφθαλμὸν κομμένη, βάνοντας τὰ χέρια πάνω στοὺς ὄμους τῆς τροφῆς — Εἶσαι ἡ γρηοῦλα ἡ ἀγαπημένη μου. Εἶσαι ἡ πρώτη καὶ ἡ στερνὴ μου ἀγάπη, βάρβω. Πάντα ἐνοιωσε μέσα της ἡ ζωὴ μου τὸ γάλα ποὺ βύζαξα ἀπὸ τὸ στήθος σου. Μαράθηκε τὸ στήθος σου, μὰ ἡ καλωσύνη σου μεγάλωσε μέρα μετ' ἡμέρα. Μὲ κρατούσε ἀπὸ τὸ χέρι σὰν δὲν μπορούσαν ἄκόμα τὰ ποδαράκια μου νὰ βροῦν τὰ βήματά τους. Καὶ τώρα μετ' ἡν ἴδια πιστὴ ἀφοσίωσι με ὀδηγεῖς στὸ φοβερό σκοτάδι. Εἶσαι ἀγία, βάρβω. Μέσ' στὴν ψυχὴ μου εἶναι ἕνας παράδεισος γιὰ σένα...

ΤΡΟΦΟΣ — Μὴ με κάνης νὰ κλάψω...

ANNA, τὴν ἀγκαλιάζει — Ἄ, συχώρεσέ με, συχώρεσέ με! Πρέπει νὰ σὲ κάνω νὰ κλάψης.

ΤΡΟΦΟΣ, τρομαγμένη, τραβιέται ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὴν κωτάζει στὸ πρόσωπο — Γιατί, γιατί μιλεῖς ἔτσι; Γιατί με σφίγγεις ἔτσι;

ANNA, προσπαθεῖ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀνησυχία της — Ὅχι, ὄχι... Τίποτε, τίποτε... Σοῦ μίλησα ἔτσι, γιατί τώρα πειὰ καμιὰ χαρὰ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ δώσω, βάρβω μου, καμιὰ χαρὰ πειὰ...

ΤΡΟΦΟΣ — Τίποτε δὲ μοῦ κρύβεις; Δὲ θές νὰ τὴ γελάσης τὴ γρηοῦλα σου; Δὲ θές νὰ τὴ γελάσης;

ANNA — Ὅχι, ὄχι... συχώρεσέ με. Δὲν ἤξερω τί λέω, ἀπόψε. Δὲ ξέρω τί αἰσθάνομαι... Ἐχω μιὰ παράξενη φλυαρία. Τώρα δὲ, ἔνοιαθα τὸν ἐαυτό μου ἑλαφρὸ, σὰν νάθιλα νὰ πεταξῶ ἔνοιαθα σχεδὸν χαρούμενη μιλούσα, μιλούσα...

Κ' ἔξαφνα μ' ἐπιασε πάλι ἡ μελαγχολία καὶ σ' ἔκανα νὰ πονέσης... Τώρα πέρασε αἰσθάνομαι καλύτερα ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ σ' ἀγκάλιασα, βάρβω. Θὰ ἤθιλα νὰ με πάρης στὰ γόνατά σου, νὰ μοῦ πῆς περασμένα πράματα ποὺ θυμάσαι γιὰ μένα, γιὰ μένα, ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσε ἡ μητέρα μου... Θυμάσαι; θυμάσαι; θυμάσαι;... [Διακοπὴ]. Ἄ, γιατί νὰ μὴ μοῦ δόσῃ ὁ Θεὸς ἕνα παιδί, ποὺ τόσο τὸ ποδοῦσε ἐκεῖνος; Γιατί; Θὰ ἦταν ἡ σωτηρία μου! Ποτὲ μητέρα δὲν ἀγάπησε τὸ σπλάχνο της, διὼς θὰ τάγαποῦσα ἐγὼ. Ὅλα τὰ ἄλλα πειὰ θὰ μοῦ ἦταν ἀδιάφορα. Ὅλοένα, ἀδιάκοπα, θὰ πότιζα τὴ ζωὴ του μετ' ὁ γλυκύτερο ἀρωμα τῆς δικῆς μου ζωῆς. Ὅλοένα θὰ ἔσκυβα πάνω στὴν ψυχούλα του, νὰ βλέπω τὸ πορτραῖτο ποὺ θὰ τοῦ ἔμοιαζε, ἀπαράλλαχτο καὶ ἡ στοργὴ του γιὰ μένα, θὰ μοῦ ἦταν ἀγαπητότερη ἀπὸ τὸ φῶς... Μὰ ἐκεῖ-

Ζητανια

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
*Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

νος ποὺ μ' ἔκαμε στεῖρα, ἐπῆρε καὶ τὸ φῶς μου. Νὰ εἶναι τιμωρία γιὰ κάποιο ἁμάρτημα, βάρβω; Πές μου. Κάποιο μεγάλο ἁμάρτημα. [Διακοπὴ. Τῆς Τροφῆς τὰ μάτια εἶναι γεμάτα δάκρυα]. Πόσο γλήγορα μ' ἄφησε ἡ μητέρα μου! Μ' ἔλατρεψε, καὶ διὼς δὲν ἦταν εὐτυχισμένη... Τὸ ξέρεις ἐσὺ. Ξέρεις τὴν αἰτία ποὺ πέθανε. Ποτὲ δὲν ἠθέλησε, βάρβω, νὰ μοῦ πῆς γιατί πέθανε... οὔτε πῶς πέθανε.

ΤΡΟΦΟΣ, παραγμένη, διαταχτικὴ — Ἐνας πυρετός, ἕνας ξαφνικὸς πυρετός τὴν πήρε, μέσα σὲ μιὰ νύχτα. Δὲν τὸ ἤξερες αὐτό;

ANNA — Ἄ, ὄχι, ὄχι, δὲν ἦταν πυρετός. Γιατί ποτὲ νὰ μὴ μοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια;

ΤΡΟΦΟΣ — Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια;

ANNA — Ὅχι, ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι αὐτή. Ἀποβραδὺς ἡ μητέρα μου εἶχε μείνει στὸ προσκέφαλό μου καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀποκοιμήθηκα, ἐνοιωθα τὰ φιλιά της στὸ πρόσωπό μου καὶ κάτι, θερμὸ σὰν δάκρυ... Ἄ, ὁ ὕπνος μου ἦταν τόσο δυνατός, ποὺ νίκησε τὴν ἀόριστὴ θλίψη τῆς παιδικῆς μου ψυχῆς. Καὶ μοῦ φάνηκε, ὡς

τὴν τελευταία στιγμὴ, πῶς μ' ἔφθαινε στὰ μάγουλα, στὸ λαιμό, στὰ χέρια, μετ' ἡ μουσκεμένα τριαντάφυλλα ποὺ εἶχα ξεφυλλίσει ἐκεῖνο τὸ πρωὶ στὴν στέρνα τοῦ περιβολιοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία εἰκόνα ποὺ εἶδα, τῆς μητέρας μου... Ἀργότερα, ἤρθες νὰ με ξυπνήσης καὶ με ρώτησες ἐν τὴν εἶχα ἰδῆ, καὶ ποτὲ καὶ πῶς μοῦ εἶχε πῆ καληνύχτα. Καὶ ἦταν πιασμένη ἡ ἀναπνοὴ σου. Ὅμως ξανακοιμήθηκα, ἀκούοντας κάτω σὶν κῆπο βήματα ἀνθρώπων ποὺ κάτι ζητούσαν. Καὶ τὸ πρωὶ, μόλις ξημέρωσε, ἤρθες πάλι καὶ μ' ἐξύπνησες, καὶ μ' ἐτύλιξες μ' ἕνα σκέπασμα, καὶ μετ' ἡ πήρες στὰ χέρια σου. Ἐτρεμες ἐσὺ. Μετ' ἡ πήρες σὲ ἄλλο δωμάτιο, ὅπου μιλούσεσ ἀγία, καὶ ὄλοι μιλοῦσαν σιγὰ καὶ ἦταν χλωμοί... Καὶ ποτὲ πειὰ δὲν τὴν ξαναεἶδα... Καὶ ὕστερα, δταν ξαναγυρίσαμε στὸ περιβόλι μας, πάντα μετ' ἡ τραβοῦσεσ μακριὰ ἀπ' τὴν στέρνα καὶ πάντα, δταν ἤσουν ἐκεῖ κοντὰ, σ' ἀκουσα κάτι νὰ λές, σὰν προσευχὴ... [Διακοπὴ]. Πές μου τὴν ἀλήθεια! Πές μου τὴν ἀλήθεια! Γιατί θέλησε τὸ θάνατο;

* Τέλος... Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 - 30 Ἰουνίου.

ΤΡΟΦΟΣ, σὲ μεγάλη ταραχή — "Ὁχι, ὄχι... δὲν ἠθέλησε...

ANNA — Ποτὲ δὲ θὰ τὸ μάθω;

ΤΡΟΦΟΣ — "Α, πάντα προσπαθεῖς νὰ μου θυμίζεις τὸν πόνο μου.

ANNA, τὴν χαϊδεύει — Συχώρεσέ με, συχώρεσέ με. Σ' ἔκανα νὰ πονέσης. [Διακοπή]. Αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς, τί δυνατὴ ποὺ εἶναι; [Σηκώνεται καὶ, γυρισμένη πρὸς τὸν ἀνοικτὸν ἐξώστη, ἀναπνέει τὸ ἀρώμα, ἀπλώνει τὰ χέρια]. Ἀρχισε ὁ ἄνεμος. Χτυπᾷ σὰν κρυστάλλο ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά μου. Μήπως εἶναι ἀνοικτὴ ἡ πόρτα τῆς κἀμαράς μου;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί.

ANNA — "Ὅλα τὰ παράθυρα εἶναι ἀνοικτά;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, ὅλα.

ANNA — Περνᾷ ὁ ἄνεμος σὰν ποτάμι ἀρωματισμένο. Ποῦ νὰ εἶναι ἡ Λευκίη;

ΤΡΟΦΟΣ — Στὴν κἀμαρά της, βέβαια. Θέλεις νὰ τὴν καλέσω;

ANNA — "Ὁχι, ὄχι, ἄφησέ τὴν νὰ ἠσυχάσῃ τὴν καυμένη! Στὴν πηγὴ, ἦταν τόσο δυνατὴ ἡ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς, ποὺ κόνιζε νὰ λιγοθυμήσῃ. Τὴν ἄρα ποὺ γυρίζαμε, τὴν ἔνοιωθα νὰ κλονίζεται. Δυὸ-τρεις φορές τὴν κράτησα μὴν πέσῃ... Βλέπεις τί σταθερὸ εἶναι τὸ βῆμα μου, βάβω! Ἐγὼ τὴν ὀδηγοῦσα. Θαρρῶ πὼς θὰ μπορούσα, μόνη νὰ πάω στὴν πηγὴ καὶ μόνη νὰ γυρίσω...

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί τόσο μιλεῖς γιὰ τὴν πηγὴ αὐτή;

ANNA — "Ὅλους ἐμᾶς μᾶς καλεῖ σὰν πηγὴ ζωῆς. Δὲν εἶναι τὸ μόνο ζωντανὸ πρᾶμα στὸν τόπον αὐτόν, ποὺ ὅλα εἶναι νεκρά; Αὐτὴ μονάχα σβύνει τὴ δίψα μας καὶ ὄλοι μας, διψασμένοι, ζητοῦμε καταφύγιο στὴ δροσιά της. Ἄν δὲν ἦταν καὶ αὐτὴ, κανεὶς ἐδῶ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ζήσει θὰ πεθαίναμε ὄλοι ἂν ἐτύχαινε νὰ στερεῖται.

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί νὰ ῥθοῦμε στὸν καταραμένον αὐτὸ τόπο; Τὸ καλοκαίρι ἐδῶ εἶναι σὰν κόλαση. Πρέπει νὰ φύγωμε. Πότε θὰ φύγωμε;

ANNA — Γλήγορα, γλήγορα, βάβω.

ΤΡΟΦΟΣ — Ἀλήθεια, εἶναι καταραμένος ἄπ' τὸ Θεὸ ὁ τόπος αὐτός. Κάθε μέρα γίνεται λιτατεία στὸν Προφήτ' Ἡλία. Ἀπόψε ὄλος ὁ κάμπος εἶναι γεμάτος φωτιές. Μὰ οὔτε στάλα νερὸ δὲν πέφτει. Νὰ ἔβλεπες τὸ ποτάμι! Τὰ χαλίμια, στεγνὰ καὶ ἀσπρισμένα σὰν κόκκαλα νεκρῶν.

ANNA — "Ὁ Ἰναχός! Τὸν πέρασε προχθὲς ὁ Ἀλέξανδρος, τὴ μεγάλη μέρα τῶν εὐρημάτων... [Ψάχνοντας, κάθεται στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι]. Θές, βάβω, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἱστορία του; Ἦταν μιά φορὰ ἓνας βασιλεὺς, ποὺ τὸν λέγανε Ἰναχὸς κι' ὁ

βασιλεὺς εἶχε μιὰ κόρη ποὺ τὴ λέγανε Ἰώ, τόσο ἔμορφη, τόσο ἔμορφη, ποὺ ἓνας ἄλλος βασιλεὺς, παντοδύναμος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου, τὴν ἀγάπησε. Μὰ ἡ γυναῖκα του ἄπ' τὴ ζήλεια τῆς τὴν ἔκανε μοσχάρι, ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι, καὶ τὴν ἔδωσε στὸ δράκοντα τὸν Ἄργο νὰ τὴν φυλάγῃ, ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Καὶ ὁ δράκοντας ὁ φοβερός ἔβροσκε τὸ ἄσπρο τὸ μοσχάρι κάτω ἐκεῖ στὸ πλάι τῆς θάλασσας, στῆς Λέρονης τὸ λειβάδι. Καὶ νύχτα μέρα τὴν φύλαγε μὲ τὰ ἑκατό του μάτια. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου ἔστειλε τότε τὸ βασιλόπουλο τὸν Ἐρμῆ, νὰ σκοτώσῃ τὸ δράκοντα καὶ νὰ πάρῃ τὴν κόρη τὸ βασιλόπουλο πῆγε στὸ λειβάδι, καὶ ἄρχισε νὰ παίξῃ τὴ φλογέρα τόσο γλυκά, ποὺ ὁ δράκοντας ἀποκοιμήθηκε τότε τὸ βασιλόπουλο, πῆρε μὲ τὸ σπαθὶ τὸ κεφάλι τοῦ δράκοντα ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Μὰ ἡ ζηλειάρα ἡ γυναῖκα τοῦ βασιλεῦς ἔστειλε κακὴ μύιγα, ποὺ κόλλησε στὰ πλευρὰ τοῦ μοσχαριοῦ. Τρελὸ ἀπὸ τὸν πόνο τὸ μοσχάρι, ἔτρεχε, ἔτρεχε, ἔτρεχε, πέρασε ποτάμια καὶ βουνά, χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσει, πεινασμένο, διψασμένο, καταπονημένο, ὅπου τὸ στόμα του ἔβγανε ἀφροὺς καὶ βογγοῦσε... Τέλος ἔφτασε σὲ μιὰ μακρινὴ πολιτεία, κ' ἐκεῖ φάνηκε ὁ βασιλεὺς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε, καὶ τὴν ἀγγίξε μὲ τὸ χέρι του, καὶ τὴν ἠμέρεψε, καὶ ξαναγίνηκε ἡ ἔμορφη βασιλοπούλα. Καὶ ἔκανε μὲ τὸ βασιλεῦς ἓνα παιδί μαῦρο. Καὶ ἀπὸ τὸ μαῦρο παιδί, ὕστερα ἀπὸ πέντε γενεές, γεννήθηκαν οἱ Δαναῖδες, οἱ πενήντα Δαναῖδες. [Σκῶβει πάνω στὴν τροφὴ ποὺ ἔχεις τὸ κεφάλι σὰν μισοκοιμισμένη]. Κοιμᾶσαι, βάβω;

ΤΡΟΦΟΣ, ἀνασηκώνεται — "Ὁχι, ὄχι. Ἀκούω...

ANNA — Νυστάξεις, βάβω μου. Μιά φορὰ μούλεγες ἐσὺ παραμύθια νὰ μὲ κοιμίσης... Πήγαινε, πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς. Ἐγὼ θὰ περιμένω τὸν Ἀλέξανδρο.

ΤΡΟΦΟΣ — "Ὁχι. Δὲ νυστάζω... Μὰ εἶναι τόσο γλυκειὰ ἡ φωνή σου...

ANNA — "Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι στὴν κἀμαρά του;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, στὴν κἀμαρά του εἶναι.

ANNA — Ἀκούσα ποὺ ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ γύρισε τὸ κλειδί...

ΤΡΟΦΟΣ — Θέλεις νὰ τὸν φωνάξω;

ANNA — "Ὁχι, ὄχι... Ἴσως νὰ θέλῃ νὰ μείνῃ μόνος. Ἴσως νὰ ἐργάζεται. [Προσέχει ν' ἀκούσῃ]. Κάποιος ἀνεβαίνει. [Ἡ Τροφὸς σηκώνεται καὶ πηγαίνει πρὸς τὴ θύρα δεξιά].

Σ Κ Η Ν Η Β'

Ὁ ΛΕΩΝΑΡΔΟΣ μπαίνει δισταχτικῶς. Φαίνεται νὰ ἔχη ἐλαφρώσει λίγο ὁ πόνος του. Εἶναι καταπονημένος. Ἡ θλίψη του φαίνεται ὄχι τόσο σκληρὴ, ἴσως νὰ ἔκλαψε.

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΡΚΕΣ — (ΜΗΤΕΟΣ ΜΥΡΑΤ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πηγαίνει προς την τυφή σαν κάποιος ταπεινωμένος — Είθε εδώ, Άννα... Είθε μόνη...

ΑΝΝΑ, σηκώνεται και του δίνει το χέρι — Περιμένα, κάποιος να 'ρθή. Ο Άλέξανδρος είναι ακόμα στην κάμαρά του, και η Λευκή... Θαρρώ πως πλάγιασε. Εκόντευε να λιγοθυμήσει, εκεί, στην πηγή, από τη δυνατή μυρωδιά της μυρτιάς [Προς την Τροφή] Πήγαινε, βάβω. Θα σε φωνάξω. [Η Τροφή βγαίνει από τη δεύτερη θύρα άριστερά].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ά, κόντευε να λιγοθυμήσει!

ΑΝΝΑ — Μια ζάλη... Μά έβραλε τα χέρια της στο νερό, και πέρασε. Και την ώδηγησα εγώ. Ξέρω καλά το δρόμο. Θαρρώ πως θα μπορούσα να πάω στην πηγή και να γυρίσω μόνη μου...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτέ δε θα χάσετε το δρόμο σας...

ΑΝΝΑ — Σ' αυτό το δρόμο ποτέ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θέλετε να καθίσετε, Άννα;

ΑΝΝΑ — Όχι. Ήθελα νάνεβω λίγο στην ταρράσα. Η νύχτα πρέπει πως είναι θαύμα. [Ο Λεονάρδος την βοηθεί ν' ανέβη. Σταματούν και οι δύο στο μεταξύ των πύλων. Η Άννα πλησιάζει τη μία κολόνα, με το πρόσωπο γυρισμένο προς τον ουρανό].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Είναι θαύμα. Τόσο φωτεινή, που ξεχωρίζουν όλοι οι δγκόλιθοι των τεχνών, στη νεκρή πολιτεία.

ΑΝΝΑ — Την δνομάζετε νεκρή, τη Χρυσή Πόλι; Έλεγα πως για σας θα ήταν περισσότερο παρά ζωντανή. Έλεγα πως έσείς για πάντα θα βλέπατε αυτό που μονάχα έσείς έχετε ιδή.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ω, είναι νεκρή, νεκρή... Μου έδωσε δ,τι μπορούσε να μου δώσει. Τώρα πειά απόμεινε ένα κοινό κοιμητήριο. Οι πέντε τάφοι έμειναν πέντε στόματα άμορφα και άδειανά.

ΑΝΝΑ — Πού θα ξαναπεινάσουν... [Διακοπή]. Κυττάζετε τα άστρα;...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτέ δέν ήταν έτσι λαμπερά. Τόση είναι η λάμψη τους, γλήγορη και δυνατή, που φαίνονται τό ένα πλάι στ' άλλο. Η Μεγάλη Άρκτος σε φοβίζει σχεδόν. Λαμποκοπή σαν να ήταν μέσα στην άτμοσφαιρα τη δική μας. Ο Γαλαξίας φαίνεται να πάλλεται σαν ένα μακρú πέπλο.

ΑΝΝΑ — Ά, βλέπετε τέλος πάντων και σεις την έμορφή του ουρανού! Ο Άλέξανδρος έλεγε πως, μαγεμένος με τους τύμβους, λησιμονήσατε τ' ουρανού την έμορφή.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Για να κυττάξη κανείς τα άστρα, πρέπει να είναι καθάρια τα μάτια.

ΑΝΝΑ — Δε σας έδωσε η Λευκή τό γιατρικό που σας είπε, για τα μάτια σας;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, με φωνή τρομαγμένη — Ναι! Και αρχίζουν να γιατροεύονται.

ΑΝΝΑ, — με γλυκότητα, προσπαθούσα να κλησιάση προς την ψυχή του — Έχετε τίποτε με την άδελφή σας, Λεονάρδε;...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ανατριχιάζει — Έγώ;

ΑΝΝΑ — Πολλές φορές, πολλές φορές, Λεονάρδε, ένοιωσα την ταραχή σας όταν η Λευκή ήταν έμπρός ή όταν σας μιλούσε κανείς γι' αυτήν...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει — Νοιώσατε...

ΑΝΝΑ, — Δέν έχετε εμπιστοσύνη σ' εμένα; Δέν νομίζετε την ψυχή μου αξία, να δεχθή την αλήθεια; Αυτή, που είναι μακριά από τη ζωή, Λεονάρδε, μακριά από την έμορφη και σκληρή ζωή την ήλιοφωτισμένη;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Για ποιάν αλήθεια μου μιλάτε, Άννα; Για ποιάν αλήθεια;

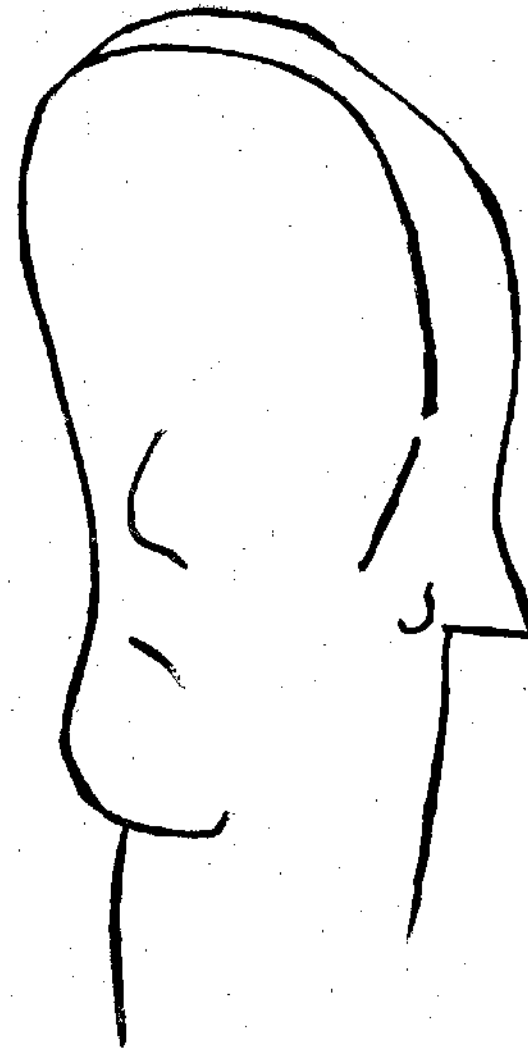
ΑΝΝΑ — Για την αλήθεια που τη γνωρίζω τώρα πειά, και που κανείς δε μπορεί να την κρύψη, και κανείς δε μπορεί να την αλλάξη... [Τρελαμένος και σαστισμένος ο Λεονάρδος την κυττάζει, άκουμπισμένος στην άλλη κολόνα]. Σας νοιώθω ταραγμένο, άησυχό, τρομαγμένο... Ξέρω πως υποφέρετε. Και πονείτε όχι μονάχα έσείς, όλοι μας πονούμε. Και καθένας από μās θέλει να κρύψη απ' τον άλλον τον πόνο του. Και καθένας ξέρει πως άδικεί έτσι και τον εαυτό του και τους άλλους. Και μένομε άτολμοι και δισταχτικοί και ταπεινωμένοι, τη στιγμή που η αλήθεια είναι θρονιασμένη δίπλα μας και μās κυττάζει με τη ματιά της την άμείλικτη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δέν καταλαβαίνω, Άννα.

ΑΝΝΑ — Φοβάσθε μη με λυπήσετε! Άν αναγνωρίζετε στην ψυχή μου κάποια ευγένεια, αν νομίζετε πως τόσα χρόνια ήμουν ή αξία και καλή συντροφισσα εκείνου που τον αγαπάτε και τον θαυμάζετε περισσότερο από κάθε άλλον, αν αξίζω την άδελφική καλωσύνη που μου δείξατε πάντα, Λεονάρδε, μη φοβάσθε να με λυπήσετε όπως θα εκάνετε μ' ένα αδύνατο πλάσμα που δε θα μπορούσε να κυττάξη κατάματα τον πόνο! Δε μās άκούει άλλος από της νύχτας την πνοή. Είναι η στιγμή που μπορεί να πωθή μεταξύ μας δ,τι έχουμε πιο σοβαρό. Κάθε άναβολή θα είναι αδυναμία, ίσως κίνδυνος...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πτοημένος, τρέμων — Με τρομάζετε... τα λόγια σας, δέν τα περίμενα.

ΑΝΝΑ — Τόσον καιρό τώρα, νοιώθω να υποφέρετε. Τόσον καιρό τώρα, νοιώθω μέσ' στο σκοτάδι μου... πως να σας πώ, πως να σας πώ... νοιώθω κάτι να πλέκεται, σιωπηλά, μυστικά, κάτι άπιαστο, που με σφίγγει όμως, με πνίγει κάποτε... Ά, δε μπορώ πειά να ζήτω έτσι. Θέλω να ζήσω με την αλήθεια μόνο αυτή τουλάχιστον να φωτίξη τό σκοτάδι μου

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Υπό Ζ. Α. Παπαντωνίου

Άς πούμε λοιπόν την αλήθεια. Έγώ, μονάχα εγώ, είμαι η αιλία. Είμαι έξω από την έμορφη και σκληρή ζωή και όμως άθελα είμαι τό εμπόδιο, που θραύονται άπάνω του τόσες έλπίδες και τόση δύναμη... Τι φαίει όμως τό αγαπημένο πλάσμα, αν υποτάσσεται, με δάκρυα, στη μοίρα του. Γιατί της παίονετε την αγάπη σας, όταν σούβει μπροστά στη δύναμη της ανάγκης; Κάτι, που κοιμάτανε μέσα της, ξύπνησε ξαφνικά και είναι τρομαγμένη απ' την άποκάλυψη, και τρέμει, και κλαίει... Ά, ξέρω, ξέρω πως τό αίμα της τό ανάβει ο πόθος της ζωής! Την κράτησα στα χέρια μου, την ένοιωσα

μέσα στα χέρια μου να ταράξη σαν κορυδαλός, ύστερα από τό δροσερό πρωινό του τραγούδι. Να χτυπή δυνατά η καρδιά της. Τόσο δυνατούς παλμούς ποτέ δέν είχα άκούσει. Είναι σαν φοβισμένη από ένα άγνωστο κακό, από μια μανία που θα την παρασύρη. Κάποτε, νομίζει πως την πνίγει με τό βάρος της αγωνίας της μά, ξαφνα αισθάνεται νικημένη, και μια καινούρια φωνή άνεβαίνει στα χείλη της, και τότε μιλεί λόγια άθέλητα... Άίγο πριν να 'ρθήτε, μου μιλούσε για ένα πληγωμένο γεράκι. Χίλιες μαζί φτερούγες τρεμούλιαζαν μέσ' στη φωνή της. [Διακοπή. Ο Λεονάρδος άκούει άκίνητος, σαν άπολιθωμένος,

ἀκουμπιόμενος στην κολόνα]. Φταίει λοιπόν αν τον αγαπᾷ; Δὲ νομίζετε, Λεονάρδε, δὲ νομίζετε πὼς τὰ νειῶτα της θυσιάστηκαν ἀρκετὰ στὸ πλευρό σας; Ἡ ἀγάπη σας ἢ ἀδελφική, μπορεί νὰ ἀπαιτήση νὰ σᾶς θυσιάσῃ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ της; Πνιγότανε προχθές, σὺν ἐδιάβαζε τὸ θρήνο τῆς Ἀντιγόνης... Δὲν εἶναι δίκαιο, ὅλη αὐτὴ ἡ ζωὴ νὰ πάῃ χαμένη. Ἐχει ἀνάγκη νὰ χαρῆ, νὰ δώσῃ τὴ χαρὰ ἠθέλατε, Λεονάρδε, νὰ τῆς πάρτε τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς χαρᾶς; [Διακοπή. Φαίνεται σὺν νὰ τῆς λείπει τὸ θάρρος]. Κ' ἐκεῖνος... [Ἡ φωνὴ της σβύσεται. Ἡ ὄψη τοῦ Λεονάρδου δείχνει θανάσιμη ἀγωνία]. Πὼς νὰ μὴν τὴν ἀγαπήσῃ; Μέσα της θὰ εἶδε τὴν πραγματῶσι τοῦ ὄνευρου του τοῦ πιδ φανταστικοῦ: τὴ νίκη τοῦ ἐπικαλέσθηκε καὶ πού θὰ τοῦ δώσῃ τὸ στέφανο. Ἐγὼ τί εἶμαι τώρα πιά γι' αὐτόν; Μιὰ βαρεῖα ἀλυσίδα, ἓνα παντοτεινὸ ἐμπόδιο. Ξέρετε πόσο βαθεῖα ἀντιπαθεῖ κάθε πόνον ἀγνο, κάθε λύπη ἀνάφελη, κάθε ἀπαγόρευσι, κάθε ἐμπόδιο πού θὰ εὑρίσκει στὸ δρόμο της ἡ ψυχὴ του, μέσα στὸ πέταγμα της τὸ πιδ ψηλὸ; Ξέρετε μὲ τί μάτια, πάντ' ἀγρυπνα, γυροῦει καθεὶ πού θὰ βοηθοῦσε τὸ πνεῦμα του στὴν ἀναζήτησι τῆς ἐμορφιάς... Τί εἶμαι ἐγὼ, τί ἀξίζει ἓνα φάντασμα χωρὶς ζωὴ, κοντὰ στὸν ἀτέλειωτο ποιητικὸ κόσμο πού κρύβει ἐκεῖνος μέσα του γιὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ στους ἄλλους; Τί ἀξίζει ὁ ἔρμος ὁ πόνος μου μπροστὰ στὸν πόνον τὸν ἀτέλειωτο πού θὰ τὸν σταματήσουν μονάχα οἱ ἀποκαλύψεις τῆς ὠραίας του τέχνης; Ἐγὼ, εἶμαι σὺν πεθαμένη ἐγὼ, τὸ ἓνα μου πιδί εἶναι μέσ' στη σιὰ ἓνα βῆμα, ἓνα μικρὸ βῆμα, καὶ φεύγω γιὰ πάντα... Ὡ, ἓνα μικρὸ-μικρὸ βῆμα! Καὶ τὴ λίγη αὐτὴ ζωὴ πού μοῦ μένει, χίλια πράγματα τὴν κάνουν ἀκόμα πιδ βαρετὴ στους ἄλλους: οἱ κοινωνικοὶ θεσμοί, οἱ προλήψεις, ὁ οἶκος, οἱ τύψεις. Θυμοῦμαι μιὰ πέτρινη κολόνα, ἐρειπωμένη, φαγωμένη, πού εἶχε ἀπομείνει στὸ μῶλο ἑνὸς παλιοῦ λιμανιοῦ, χωσιμένου τώρα, ὅπου φαινότανε ἀκόμα στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ὁ σκελετὸς ἑνὸς καραβιοῦ. Θυμοῦμαι τὸ ἀνώφελο αὐτὸ ἀπομεινάρι, πού γύρω του ἔβλεπες ἀκόμα ξεφτισμένα τὰ παλαμάρια... Δὲν ἦταν ἄλλο ἐκεῖ τριγύρω, τόσο θλιβερό. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο βλέποντας τὴ θάλασσα, ἔνοιωθες μιὰ γοητεία ἀνίκητη. [Διακοπή. Γέρνει τὸ κεφάλι πάνω στὸ στήθος, ἀποτραβιέται λίγες στιγμὲς. Ἐπειτα τινάζεται, ἀπλώνει τὰ χέρια πρὸς τὸ Λεονάρδο, πού ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἀφίνει νὰ μιλήσῃ]. Ἀς χάσω ὅ,τι ἀγαπῶ γιὰ νὰ σώσω ὅ,τι μπορεί νὰ σῶθῃ. Δόστε μου τὰ χέρια σας, Λεονάρδε. [Ὁ Λεονάρδος κάνει ἓνα βῆμα καὶ τῆς δίνει τὰ χέρια. Στὸ ἀγγιγμά τους ἡ ἄννα ἀνατριχιάζει]. Εἶναι πιδ κρύα ἀπ' τὰ δικὰ

μου εἶναι παγωμένα. [Κατεβαίνουν τὰ σκαλοπάτια].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ φωνὴ σβυσμένη — Ἄννα, συχωρέστε με, πού δὲ σᾶς λέω μιὰ λέξι... θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο... Πῆτε μου πὼς θὰ μὲ περιμένετε, πὼς θὰ μ' ἀκούσετε... Τώρα δὲ μπορῶ, δὲν ἤξερω... καταλαβαίνετε, Ἄννα... Πῆτε μου πὼς θὰ μὲ περιμένετε αὔριο.

ΑΝΝΑ, μὲ πόνο — Τί νὰ μοῦ πῆτε; Ἄλλοίμονο! δὲ μίλησα ἐγὼ ἀρκετὰ; δὲν εἶπα ἐγὼ ὅ,τι δὲν ἔπρεπε ἴσως νὰ πωθῆ;... Αἰώνια, αἰώνια παίζει μαζί μας ἡ ζωὴ καὶ μᾶς σέρνει, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν τὴ θέλομε!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ μιὰ τελευταία ὀρμὴ ἐλπίδας — Εἰστε βεβαία, εἰστε βεβαία πὼς τὴν ἀγαπᾷ, πὼς ἀγαπιώνται... Εἰστε βεβαία γιὰ τὴν ἀγάπη τους, Ἄννα... Δὲν ἔχετε λάθος... δὲν εἶναι μονάχα ὑποψία... εἰστε βεβαία, βεβαία...

ΑΝΝΑ, ἀπορεὶ γιὰ τὸν τόνο τῆς φωνῆς του — Καὶ σεις; Καὶ σεις; Δὲν εἰστε βέβαιος; [Διακοπή. Ὁ Λεονάρδος διστάζει ν' ἀπαντήσῃ]. Γιατί δὲ μιλάτε; Ἄ, πάντα ὁ οἶκος!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ χαμηλὴ φωνὴ, κοιτάζοντας τὴν πρώτη θύρα ἀριστερὰ σὺν νὰ φοβότανε νὰ ἰδῇ κάποιον νὰ ἔρχεται — Ὁ Ἀλέξανδρος... Εἶναι ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος... θὰ τὸν ἰδῆτε... θὰ τοῦ πῆτε πὼς μοῦ μιλήσατε... πὼς μοῦ μιλήσατε γιὰ ὅλα αὐτὰ;

ΑΝΝΑ — Ὁχι, ὄχι... Συχωρέστε με, Λεονάρδε, συχωρέστε με! Οὔτε καὶ σὲ σᾶς, οὔτε καὶ σὲ σᾶς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσω... Ἡ σιωπὴ, ἂ! τί δύσκολη εἶναι ἡ σιωπὴ, καὶ γιὰ κείνους ἀκόμα πού πιά δὲν ἐλπίζουν ἀπ' τὴ ζωὴ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἄννα, θὰ σᾶς ἰδῶ αὔριο. Θὰ σᾶς ξαναἰδῶ καὶ θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο... Πῆτε μου, θὰ σᾶς εἶρω ἐδῶ αὔριο, τὴν ἴδια ὥρα; Εὐχαριστῶ, Ἄννα. Εὐχαριστῶ. [Τῆς φιλεῖ τὰ χέρια. Γυρίζει πρὸς τὴν δευτέρη θύρα δεξιὰ, πηγαίνει ν' ἀνοίξῃ, μὰ σταματᾷ ἔξαφνα, μὲ τρομερὴ ἀγωνία. Πηγαίνει πρὸς τὴν πρώτη θύρα, ἀπὸ καὶ πού εἶχε μπῆ, καὶ φεύγει].

ΑΝΝΑ, ἀκροάζεται. Κάνει λίγα βήματα πρὸς τὸ μέρος πού ἔφυγε ὁ Λεονάρδος — Λεονάρδε!... Κατεβαίνει τὴ σκάλα... Λεονάρδε!... Λεονάρδε!... [Στέκεται, μὲ κομμένη ἀναπνοή]. Θεέ μου! Θεέ μου! Πὼς ἔτρεψε μπροστὰ στὴ θύρα!

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἀπὸ τὴν θύρα αὐτὴ μπαίνει ἡ ΛΕΥΚΗ, τρομαγμένη.

ΛΕΥΚΗ, — Φωνάζατε τὸ Λεονάρδο; Τί τρέχει; Πού εἶναι ὁ Λεονάρδος; Ἄννα; Πού εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι, μὴ φοβάσαι.

ΛΕΥΚΗ — Γιατί τὸν φωνάζετε; Πού εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι... Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦταν ἐδῶ. Ἦταν ἐδῶ, μιλοῦσε μαζί μου... Βγήκε, δὲν ἤξερω γιατί... Δὲ ξέρω πού πάει... Τὸν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΑΔ. ΓΟΝΙΑΣ
Ἰπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

φώναξα γιατί μοῦρθε ἔξαφνα ἡ ἐπιθυμία νὰ βγῶ μαζί του, στὴ γλυκεῖα νύχτα. Μὰ δὲν ἄκουσε.

ΛΕΥΚΗ — Ἐτρόμαξα.

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι.

ΛΕΥΚΗ — Ἦμουν μόνη στὴν αἴθουσα τῶν θησαυρῶν. Τοποθετοῦσα τὰ κοσμήματα γύρω στὴν Κασάνδρα, γιὰ νὰ τὰ βρῆ τακτοποιημένα ὅταν γυρίσῃ... Δὲν ἤξερω γιατί ἤμουν ἀήσυχη κάπου-κάπου μιὰν ἀνατριχίλα... Ἄν βλέπατε τὴ νύχτα, μὲ τὸ φῶς τῆς λάμπας, τίς χρυσὲς αὐτὲς μάσκες!... Παίρνουν ὄμι παραξενή... Ἐξαφνα ἔαβησε ἡ λάμπα καὶ βρέθηκα στὸ σκο-

τάδι. Τότε ἄκουσα τὴ φωνὴ σας... Καὶ τρόμαξα

ΑΝΝΑ — Παιδί!

ΛΕΥΚΗ, μὲ ἓνα ξαφνικὸ κίνημα κολλιέται πάνω στὴν Ἄννα — Φοβοῦμαι. Νοιώθω μέσα μου ἀδιάκοπα ἓνα φόβο, πού δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω... Ἦθελα νὰ φύγω μοῦρθετα μιὰ ὀρμὴ νὰ φύγω, δὲν ἤξερω πού, δὲν ἤξερω πού... Πῆτε μου, πῆτε μου εἰσεῖς τί πρέπει νὰ κάμω! Βοηθήστε με εἰσεῖς πού εἶσατε ὅλη καλωσύνη καὶ δύναμη. Στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴν ψυχὴ μου στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴ ζωὴ μου, ἔσῃς πού εἰστε ἀγία, πού γνωρίζετε τὴν ἀλήθεια. Στὰ χέρια

τά δικιά σας, πού τὰ ἔχω βρέξει μὲ τὰ δάκρυά μου. Πῆτε μου, τί πρέπει νὰ κάμω!

ANNA, τὴν χαιδεύει τρυφερά — "Ἠσύχασε, ἡσύχασε! . . . Μὴ φοβάσαι. Τίποτα νὰ μὴ φοβάσαι. Κανείς δὲ θὰ σὲ βλάψῃ. Εἶμαι στὸ πλάι σου, νὰ σὲ σώσω, ἐγώ. Ἔχε ἐμπιστοσύνη, ἔχε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμένα. Περιμένε λίγο ἀκόμα!

ΛΕΥΚΗ, μὲ ἀνησυχία πού ὀλοένα μεγαλώνει — "Ἄννα, Ἄννα, θέλω νὰ μὴ χωρισθῶ ἀπὸ σᾶς, ποτέ. Νὰ φύγω μαζί σας, νὰ πάμε οἱ δυὸ μακριὰ πολὺ, νὰ εἶμαι πάντα στὸ πλάι σας, στὰ πόδια σας, σιλάβα σας πιστῆ. Θὰ σᾶς φυλάγω ὅπως φυλάγομε ἕνα εἰκόνημα, θὰ προσεύχωμαι γιὰ σᾶς, θὰ σᾶς δώσω τὴ ζωὴ μου, ὅπως ἡ βίβω, ὅπως ἡ βάρβα σας. . . Σε σᾶς ἀφοσιωμένη εὐλαβικά ὅλη μου ἡ ψυχὴ. Ἄν ἤμποροῦσα νὰ πληρώσω μὲ τὸ αἷμα μου τις ἀμοιρες αὐτὲς ἡμέρες, ἂν ἤμποροῦσα μὲ τὸ σκληρότερο μαρτύριο νὰ σᾶς κάνω νὰ ξεχάσετε ὅλα αὐτὰ, πιστέψτε με, Ἄννα, δὲ θὰ δισταῖτε, δὲ θὰ δισταῖτε!

ANNA — "Ἄ, παιδί ἀγαπημένο. Ὅλο τὸ αἷμα σου καὶ ὅλα σου τὰ δάκρυα δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ ἀναστήσουν ἕνα χαμόγελο! Καμιὰ ἀνοιξὴ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ξαναδώσῃ ζωὴ στὸ φυτὸ πού εἶναι βλαμμένη ἢ ρίζα του. Μὴ βασανίζῃς τὸν ἑαυτό σου· μὴ θλίβεσαι γιὰ πράματα πού πειὰ δὲν μποροῦν ν' ἀλλάξουν. Ἐγώ, ἔχω διώξει ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου τις ἡμέρες μου καὶ τὰ ὄνειρά μου τις ἡμέρες πού ἔζησα, τὰ ὄνειρα πού σβήσανε. Κανείς νὰ μὴ μὲ λυπηθῆ, κανείς νὰ μὴ παρηγορήσῃ. Θέλω νὰ πάρω ἕναν ἥσυχο δρόμο, νὰ βρῶ ἕναν τόπο ὅπου ὁ ὕπνος καὶ ὁ πόνος νὰ γίνουν ἕνα, θόρυβος κανένας νὰ μὴν εἶναι, καμιὰ περιέργεια, κανένα μάτι ν' ἀκούῃ ἢ νὰ βλέπῃ. Καὶ ποτὲ πειὰ νὰ μὴ μιλήσω γι' αὐτὰ τὰ πράματα, γιατί εἶναι στιγμὲς πού κανείς δὲ ξέρεῖ τί πρέπει νὰ εἰπῇ καὶ τί νὰ φυλάξῃ μέσα του. Καὶ ἤθελα, ἤθελα, Λευκὴ, νὰ ἴδῃς σ' ἐμένα μιὰ μεγαλύτερη ἀδελφὴ σου, πού φεύγει, γιατί ὅλα τὰ εἶδε καὶ ὅλα τὰ σχώρεσε. . . ἤρεμα. . . ἤρεμα. . . ὄχι μακριὰ, ὄχι πολὺ μακριὰ. . . Ἐλα, ἔλα. Μοῦ ὑποσχέθηκες νὰ μοῦ διαβάσῃς. . . θυμάσαι; Πάρε τὸ βιβλίο. Βάλε με νὰ καθίσω. [Ἡ Λευκὴ τὴν ὀδηγεῖ σ' ἕνα κἀθισμα. Γονατίζει μπροστὰ της καὶ τῆς πιάνει τὰ χέρια].

ΛΕΥΚΗ — Δὲ μποροῦσατε νὰ πῆτε λόγια πιὸ ἀπελπισμένα μὲ πιὸ γλυκύτερη φωνή. . . Νομίζετε πὼς δὲν καταλαβαίνω; Λοιπόν, τίποτε δὲν ἔχει γίνει ἀνεπανόρθωτο. . . Δὲν ἤξερω πῶς φόβος ξαφνικὸς μ' ἔρριξε στὴν ἀγκαλιά σας καὶ σᾶς εἶπα νὰ μὲ σώσετε, νὰ μὲ ὑπερασπισθῆτε ἀπὸ κίνδυνο πού δὲν τὸν γνωρίζω, πού μὲ ἀπειλεῖ χωρὶς νὰ τὸν βλέπω. . . Εἶμαι ἀνίσχυρη· ἔχω ἀκόμα τοὺς φόβους τοὺς παιδικούς πού μπο-

ροῦν ἔξαφνα νὰ μὲ κάμουν ἄνω κάτω. . . Ἄννα, ἀκούστε τὴν ἀλήθεια. Ποιὸς μπορεῖ νὰ πῇ ψέμα μπροστὰ σὲ σᾶς; Ὅταν μπήκατε στὴν αἰθουσα τῶν θησαυρῶν, καὶ μοῦ δώσατε ἕνα φιλὶ στὰ χεῖλη, ἐνοιώσατε πὼς τὰ χεῖλη μου ἦταν ἀγνά. . . Ἄγνά ἦταν καὶ εἶναι ἀγνά. Στὴ μνήμη τῆς μητέρας μου, στὴ ζωὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου, σᾶς ὀρκίζομαι, Ἄννα, πὼς θὰ μείνουν ἀγνά, σφραγισμένα ἔτσι μὲ τὰ δικιά σας τὰ χέρια. [Σφίγγει ἀπάνω στὰ χεῖλη της τὰ χέρια τῆς τυφλῆς].

ANNA — Μὴν ὀρκίζεσαι, μὴν ὀρκίζεσαι! Ἄμαρταίνεις στὴ ζωὴ: εἶναι, σὴν νὰ κόβῃς ὅλα τῆς ζωῆς τὰ τριαντάφυλλα, γιὰ νὰ μὴν τὰ δώσης σ' ἐκεῖνον πού τὰ ποθεῖ. Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Μπορεῖς νὰ πνίξῃς τὸν πόθο; Ἐνοιώσα πὼς τὰ χεῖλη σου ἦταν ἀγνά, σὴν τὴ φωτιὰ ἀγνά· μὰ, λίγες στιγμὲς προτύτερα, εἶχα νοιώσει δυὸ καρδιές πού ζούσαν ὀλό-τελα ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη καὶ κυτταζόντανε ἀνάμεσα ἀπ' τὸν πόνο μου, σὴν ἀνάμεσα ἀπὸ κρύσταλλο τὴ στιγμὴ πού εἶναι νὰ σπάσῃ.

ΛΕΥΚΗ — Θεέ μου! Θεέ μου! Νομίζε κανείς πὼς θέλετε νὰ κλείσετε ὅλες τις θύρες. . .

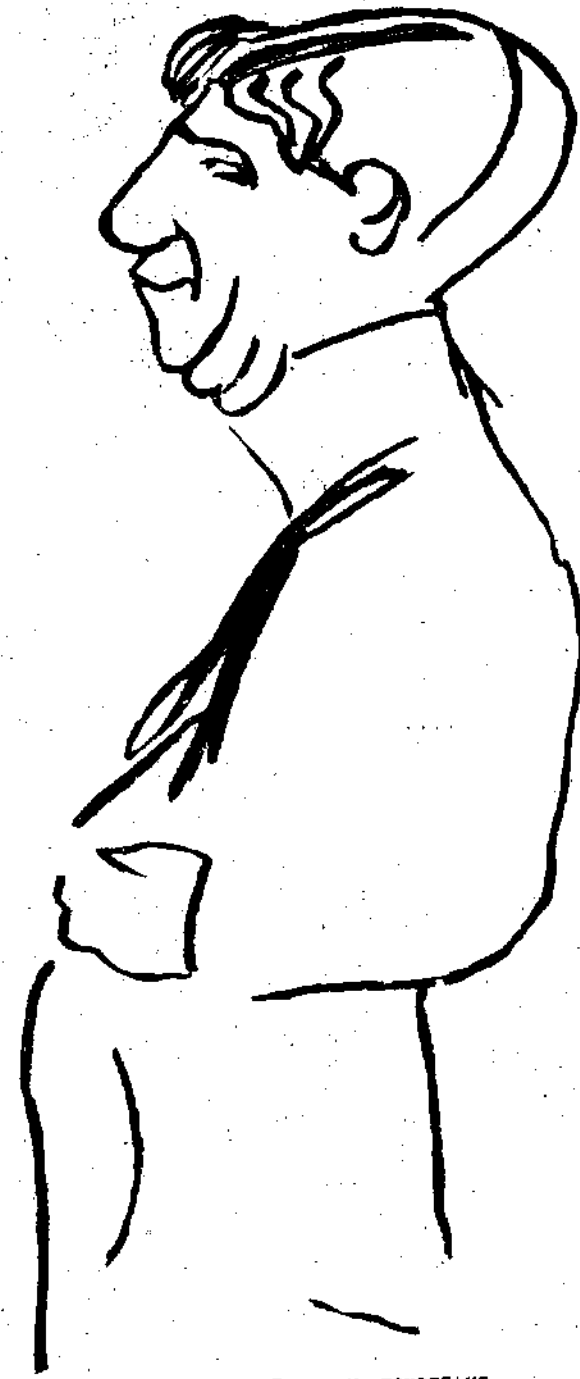
ANNA — Εἶναι μιὰ, πού ἀπομένει ἀνοιχτή.

ΛΕΥΚΗ, μὲ τόνο σταθερὸ καὶ φωνὴ καθαρή — Ἄπ' αὐτὴν θὰ βγῶ.

ANNA — Εἶναι δική σου, σοῦ ἀνήκει. Εἶναι ἡ θύρα τῆς ζωῆς. Περιμένε λίγο ἀκόμα. [Διακοπὴ. Ἡ Λευκὴ γέρνει τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πένθιμης σκέψης της]. Αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς; Μεθ' ὅσων κρασί δυνατὸ: ἀκόμα καὶ μὲ τὸ κρύο καὶ μὲ τὸν ἄνεμο τῆς νύχτας χύνει τὴ μυρωδιὰ της. Αἰσθάνεσαι; Καὶ μένα μ' ἐμέθησε μιὰ φορὰ. . . Ἦταν ἡ εὐτυχισμένη ἐποχὴ: τόσο ἀπόμακρη τώρα! Πηγαίναμε στὰ Μέγαρα, περνώντας ἀπ' τὴν Αἴγινα. Γνωρίζεις τὴν παραλία αὐτὴ; Θυμοῦμαι, ἦταν ἄσπρη, γεμάτη μυρτιές καὶ πευκάκια πού καθρεφτίζονταν μέσ' τὸ ἤρεμο νερό. Στὰ μάτια μου, τὰ θαμπωμένα ἀπ' τὴν εὐτυχία, φαινότανε οἱ μυρτιές σὴν φωτιές μὲ πράσινη φλόγα· καὶ ἡ θάλασσα ἦταν παρθένα καὶ ὀλόδροση σὴν λουλοῦδι πού μόλις ἀνοιξε. . .

ΛΕΥΚΗ, σηκώνει σιγὰ τὸ κεφάλι — Γλυκειὰ πού εἶναι ἡ φωνή σας. Φτάνει ὡς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου, σὴν ἦχος μουσικῆς. . . Σὴν μιλάτε γιὰ ἔμορφα πράματα, μοῦ φαίνεται πὼς στὰ χεῖλη σας ἀνεβαίνει ὁ ἀντίλαλος κάποιου τραγουδιοῦ. Μιλήσετέ μου ἀκόμα γιὰ ἔμορφα πράματα.

ANNA — Ἐσύ, Λευκὴ, νὰ μοῦ μιλήσης γιὰ τὸ ὄνειρό σου. Σε ποιά πολιτεία θὰ ἤθελες νὰ πᾶς; Στις Συρακούσες; . . . Ὅταν ἤρθαμε ἐδῶ, σκοπεύαμε νὰ πάμε τὴν ἀνοιξὴ στὴ Ζάκυνθο. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ Λεονάρδο στὴ Ζάκυνθο γιὰ νὰ ξεκουρασθῆ. Δὲν τὸ γνωρίζω

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ
Ἔργο Ζ. Α. Παπαντωνίου

τὸ νησί. Μὰ ἓνα βράδυ, στὸ πρῶτο μου ταξίδι, τὸ εἶδα ἀπὸ μακρὰ καὶ μοῦ φάνηκε νὰ εἶναι τὸ νησί τῶν εὐτυχισμένων. Περνούσαμε κοντὰ ἀπ' τὴ Μυρτιά. . . Τί ὄνομα γλυκό! Ἔρχεστε νὰ σὲ λένε Μυρτιά. . . Θυμοῦμαι: ἦταν βασιλευμένος ὁ ἥλιος δλόγυρα, βουναλάκια, πού εἶχε ἡ ὄψη τους σὰν ἀγιωσύνη, γεμάτα ἀπὸ πυκνοφυτεμένα ἀμπέλια, κανονικὰ σὰν λειβάδια, γιατί εἶχαν γείρει τὰ κλήματα ἀπὸ τὴν κάψα τῆς ἡμέρας, σὰν βαρεῖα ἀπ' τὴν ἀγάπη, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὰ γυρμένα κλήματα, μιὰ σειρά ἀπὸ μαύρα συλλογισμένα κυπαρίσσια. Τὸ φεγγάρι στρογγυλὸ κ' ἑλαφρὸ σὰν ἀνάσα, ἀνέβαινε στὸ γλωμιασμένον οὐρανὸ ἀνάμεσα ἀπὸ τις κορφές τῶν μαύρων κυπαρισσιῶν. Μακρὰ, μέσ' ἀπὸ ἓνα κάμπο, ἔβλεπα μέσ' στὴ θάλασσα τὴ θεϊκὴ μορφή τῆς Ζακύνθου, σὰν δουλεμένη, πάνω σ' ἓναν ὄγκο ἀπὸ ζαφεῖρι, ἀπὸ τὸν εὐγενικώτερο τεχνίτη, γύρω σὲ μιὰ ῥοδινὴ ζώνη. . . Ἔτσι τὴ βλέπω ἀκόμα. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ περνούσαμε τὴν ἀνοιξί. Ἐκεῖ δὴ ξανάβρισκες, ἴσως, τὰ πορτοκάλια τῶν Συρακουσῶν, πού κινοῦν τὸν πόθο νὰ τὰ δαγκάσης. . . Διψῶ.

ΔΕΥΚΗ—Δυσάτε; Τί νὰ σᾶς δώσω;

ANNA—Λίγο νερό.

ΔΕΥΚΗ, σηκώνεται, πλησιάζει τὸ τραπέζι καὶ γεμίζει ἓνα ποτήρι—Πάρτε.

ANNA, ἀφοῦ ἤπαι—Χλιαρὸ εἶναι. . . Πάντα φαντάζομαι τὴ χαρὰ νὰ δροσιστῆ κανεὶς στὴν πηγὴ, σκυμμένος πάνω στὸ νερὸ, ὅπως πίνουν τὰ ζῶα. . . Μιὰ μέρα ἀκουσα τὸν Ἀλέξανδρο νὰ πίνει ἔτσι καὶ τὸν ἐξήλεσα. Θὰ πρέπει νὰ ξαπλωθῆ κανεὶς χάμω καὶ νὰ στηριχθῆ στὰ χέρια. . . Ὅλο τὸ πρόσωπο θὰ βρέχεται ἔτσι, ὡς τὸ μέτωπο. Ἦθελα νὰ δοκιμάσω μιὰ φορὰ. Δοκίμασες ποτέ, ξοῦ;

ΔΕΥΚΗ—Πάντα ἔτσι πίνω. Ἀλήθεια, εἶναι μιὰ χαρὰ. Λές καὶ ὅλο τὸ πρόσωπο πίνει. Τὰ ματόκλαδα τρεμουλιάζουν πάνω στὸ νερὸ σὰν πεταλοῦδες πού πνίγονται. Ἐγὼ, κρατῶ ἀνοιχτὰ μέσ' στὸ νερὸ τὰ μάτια. Καὶ τὴν ὥρα πού πίνω, ἔτσι, στὸ βᾶθος τοῦ νεροῦ βλέπω πάντα κάτι θαυμαστό. Δὲ ξέρετε τί παράξενα σχήματα γεννιῶνται ἀπ' τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐδάφους. . .

ANNA—Ἡ φωνή σου τώρα εἶναι δροσερὴ σὰν πηγὴ θαρρῶ πὼς ἀκούω τὸ νερὸ νὰ τρέχει πάνω στὸ σῶμα σου σὰν πάνω σ' ἀγάλματα πού βάνουν στίς κορφές. . . [Διακοπή]. Θὰ εἶναι εὐτυχισμένα τὰ ἀγάλματα αὐτά. Μέσα στὴν ἥρεμὴ καὶ παντοεινὴ ἔμορφιά τους κινεῖται μιὰ ψυχὴ ζωηρὴ πού ἀδιάκοπα παίρνει καινούρια ζωὴ. Χαίρονται μαζί καὶ τὴν ἥρεμια καὶ τὴν κίνησι. Στους ἐρημικοὺς κήπους, φαίνονται κάποτε σὰν στὴν ἐξορία ὁμοῦ, ἡ ψυχὴ τους

πάντα σιγομιλεῖ μὲ τὰ μακρὰ βουνὰ ἀπ' ὅπου μιὰ μέρα βγήκε, βυθισμένη τότε ἀκόμα στὸν ὕπνο καὶ σκλαβωμένη μέσα στοῦ βουνοῦ τὸν ἀμορφον ὄγκο. Ἀκούνε μὲ ἀπορία τὰ λόγια πού ἀνεβαίνουν στὰ χεῖλη τους ἀπὸ τῆς γῆς τὰ βᾶθη ὁμοῦ ἀγαποῦν τὴ φωνὴ τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ σοφοῦ πού ἔρχεται νὰναπανθῆ στὸ λάλημα τῆς, στὴν ἥρεμὴ κίνησι πού εἶναι ἀποδεμένη γιὰ πάντα πάνω στὸ μάρμαρο. Δὲ σοῦ φαίνονται εὐτυχισμένα; Ἦθελα νὰ εἶμαι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγάλματα αὐτά, ἀφοῦ κ' ἐγὼ, σὰν ἐκεῖνα, εἶμαι τυφλὴ.

ΔΕΥΚΗ—ὦ, Ἄννα, ἔχετε ὁμοῦ, σὰν ἐκεῖνα, τὴ χάρη νὰ δίγετε τὴν ἥρεμια καὶ τὴ λήθη! Ὅταν μιλάτε γιὰ ἔμορφα πράγματα, ξεχνᾷ ἐκεῖνος πού σᾶς ἀκούει τὸν πόνο του καὶ πιστεύει ἀκόμα στὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία.

ANNA—Στὴν εὐτυχία. Τίποτε μὴ φοβάσαι! Ὅλα περνοῦν, ὅλα σβύνουν. . . Πὼς μιλεῖ ἡ Κασάνδρα, πὼς μιλεῖ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα; «Ἄν ἔρθουν ἀνάποδα, ἓνα μουσκεμένο σφουγγάρι σβύνει κάθε σημάδι». Γιατί δὲ μοῦ διαβάσεις λίγο; Μοῦ τὸ ὑποσχέθηκες. . .

ΔΕΥΚΗ—Τί θέλετε νὰ σᾶς διαβάσω;

ANNA—Τὸ διάλογο ἐκεῖνο τῆς Κασάνδρας καὶ τοῦ χοροῦ τῶν Γερόντων. [Ἡ Λευκὴ ζητεῖ τὸ τραπέζι τὸ βιβλίο, σὰν ἀθελα]. Βρήκες τὸ βιβλίο;

ΔΕΥΚΗ, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ ξεφυλλίζει—Ναί, ἐδῶ εἶναι.

ANNA—Διάβασε λίγο.

ΔΕΥΚΗ, διαβάσει.

ΧΟΡΟΣ

Τὴ μαντικὴ σου δύναμι καλὰ γνωρίζομε ὁμοῦ ἀνάγκη ἀπὸ χρησμούς δὲν ἔχομε.

ΚΑΣΑΝΔΡΑ

Ἄλλοίμονο! Ἄλλοίμονο! τί μέλλεται νὰ γίνῃ; Ποιὰ καινούρια μεγάλη συμφορὰ ἔρχεται στὸ σπίτι αὐτό, μεγάλη, τρομαχτικὴ, βαρεῖα, ἀνεπανόρθωτη; Κι ὅτε βοήθεια καμιά.

ΧΟΡΟΣ

Δὲν καταλαβαίνω τὰ λόγια σου αὐτά.

ANNA, τὴν σταματᾷ—Φτάνει. Μὴ διαβάσεις ἄλλο. Εἶναι πολὺ θλιβερό. Ἄς ἐξακολουθῆσωμε τὴν «Ἀντιγόνη» ἐκεῖ πού σταματήσαμε προχθὲς τὸ πρῶτ, θυμάσαι; Πού ἡ Ἀντιγόνη γιὰ πρώτη φορὰ λυγίζεται πάνω στὸν πόνο τῆς. Ἡ φωνὴ τῆς θαρρῆς πὼς ἔπαιρνε τὴ χρυσάφια ὄψι πού παίρνει τὸ κυπαρίσσι μὲ τὸ ἡλιοβασιλεμα.

[Ἡ Λευκὴ ψάχνει νὰ βρῆ τὴν «Ἀντιγόνη»]

ΔΕΥΚΗ—Δὲ βρῶσκω τὸ βιβλίο.

ANNA—Δὲν τὸ ξαναεἶδες ἀπὸ τότε;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ—ΑΘ. ΜΑΡΙΚΟΣ
Ἰπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΔΕΥΚΗ—Ἄ, νὰ το. [Ἀνοίγει τὸ βιβλίο, βρίσκει τὴ σελίδα καὶ διαβάσει].

ΧΟΡΟΣ

Δοξασμένη, παινεμένη
Φεύγεις στὴ σκοτεινὴ κατοικία τῶν νεκρῶν,
ὄχι μαραμμένη ἀπὸ ἀρρώστεια
ὄτε ντροπιασμένη τοῦ πολέμου σκλάβο,
μὰ λεύτερη; Ζωὴ γεμάτη, μονάχη ἐσὺ
ἀπ' τοὺς θνητοὺς, σὶδν Ἄδη κατεβαίνεις.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ἔδρω τὸν ἄδικο θάνατο
τῆς κόρης τοῦ Ταντάλου
πάνω στοῦ Σίτυλου τὴν κορυφή.
Σὰν κισσὸς τυλίχτηκε

ὁ βράχος γύρω τῆς,
πάντα ἡ βροχὴ τὴ δέρνει
ὅπως διηγῶνται,
πάντα τὸ χιόνι γύρω τῆς.
Καὶ τὰ μάτια τῆς πού αἰώνια κλαίει
βρέχουν τοὺς ὄμους τῆς μὲ δάκρυα.
Ὅμοιον ὕπνο, σὰν αὐτῆς, μοῦ δίνει ἡ μοῖρα.

ANNA, τὴν σταματᾷ—Ἄ, ἡ Νιόβη! Ποῖν πεθάνη, βλέπει ἡ Ἀντιγόνη τὴν ἀπολιθωμένη μητέρα, νὰ κλαίη παντοτεινά. Φτάνει, Λευκὴ! Μὴ διαβάσεις πεῖ! Παντοῦ ὁ θάνατος. Κλείσε τὸ βιβλίο. Πήγαινε στὸν ἐξώστη, πού λάμπουν ἀπ' ἐκεῖ τὰ ἀστρα. Εἶμαι κουρασμένη. Ἦθελα, κ' ἐμένα ἡ μοῖρα μου νὰ μοῦ δώσῃ τὸν αἰώνιο

ύπνο. [Σηκώνεται και καλεί. Βάβω! Βάβω! Διακοπή. Κανείς δεν απαντά]. Βάβω! Δεν ακούει. Ίσως ν' αποκοιμήθηκε. Κ' εκείνη είναι κατάκοπη ή καυμένη. Άς μὴ τὴν ξυπνήσω. Δὲν εἶναι ἄλλο γλυκύτερο ἀπ' τὸ βαθὺν ὕπνο. [Διακοπή]. Ἀπόψε τί παράδοξη ἡσυχία! Ὁ ἄνεμος ἔπλεσε. Φύλλο δὲν κουνιέται. . . [ἀπλώνει τὰ χέρια της]. Ἰσως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κοιμάται. Ἀὐτὸς νὰ κοιμάται; Δὲν ξαναβγήκε ἀπ' τὴν κάμαρά του. Τίποτε δὲν ἀκουσα πειὰ στὴν κάμαρά του. Ἐκλείσει τὴν πόρτα. [Διακοπή]. Τί θὰ κάνης τέτοια ὥρα;

ΛΕΥΚΗ — Θὰ περιμένω τὸν ἀδελφό μου.

ANNA — Μονάχη ἐδῶ;

ΛΕΥΚΗ — Μονάχη.

ANNA — Ποῦ νὰ εἶναι ὁ Λεονάρδος;

ΛΕΥΚΗ, ἀνατριχιάζει — Ποῦ νὰ εἶναι; Γιατί νὰ μὴ γυρίσει ἀκόμα; [Διακοπή] Φοβοῦμαι.

ANNA — Μὴ φοβάσαι. Εἶναι γλυκιά ἡ νύχτα. Δὲ θ' ἀργήσῃ νάρθη.

ΛΕΥΚΗ — Θὰ τὸν περιμένω.

ANNA — Θέλεις νὰ μείνω μαζί σου;

ΛΕΥΚΗ — Ὁχι, ὄχι. . . Εἶστε κουρασμένη. Φαίνεται ἡ κόπωση στὸ πρόσωπό σας.

ANNA — Ἐρχεσαι νὰ με δδηγήσῃς ὡς τὸ κατώφλι, μόνον ὡς τὸ κατώφλι; Δὲ θέλω νὰ ξυπνήσω τὴ βάβω. Ἄπ' ἐκεῖ πηγαίνω μόνη στὴν κάμαρά μου. [Ἡ Λευκὴ τὴν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ὀδηγεῖ ὡς τὸ κατώφλι].

ΛΕΥΚΗ — Μὰ, παντοῦ εἶναι σκοτάδι.

ANNA — Γὰ μένα εἶναι τὸ ἴδιο. [Σκύβει στὸ κενὸν τῆς θύρας, στὸ σκοτάδι]. Ἀκούς τὴν ἀναπνοὴ τῆς βάβως; Εἶναι ἀνήσυχη, σὰν κάτι νὰ τὴν βαραίνει. Ἰσως νὰ πλάγιασε ἀσχημα. Ἡ καυμένη ἢ βάβω! ἢ γρηοῦλα μου ἢ ἀγαπημένη! [Ἀκροάζεται ἀκόμα ἔπειτα γυρίζει καὶ φιλεῖ τὴ Λευκὴ]. Ἐὐχαριστῶ, καλὴ νύχτα. Ἐλα νὰ φιλήσω τὰ δύο σου μάτια. Καλὴ νύχτα. Ὁ Θεὸς μαζί σου. Πήγαινε στὸν ἐξώστη, ποὺ λάμπουν τὰστρα.

[Κάνεται στὸ σκοτάδι. Ἡ Λευκὴ τὴν παρακολουθεῖ ποὺ φεύγει. Ἐπειτα κυτᾶζει γύρω της, μὲ φοβερὴ ἀνησυχία. Κάνει μερικὰ βήματα πρὸς τὸν ἐξώστη. Φτάνει στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, καὶ κυτᾶζει γύρω της, φοβισμένα, τίς θύρες. Ἐπειτα ἀνεβαίνει σιγά σιγά. Στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι κλονίζεται καὶ ἀκουμπᾷ στὴν κολόνα κυτᾶζοντας λίγες στιγμὲς ἐξῶ τῆς νύχτας. Ἐξαφνὰ σωριάζεται στὰ πόδια τῆς κολόνας, χωρὶς κανένα θόρυβο, σὰν ἓνα πέπλο ποὺ διπλώνεται. Κι' εἶται σωριασμένη, ξεσηπὸ σὲ λυγμούς].

ΠΡΑΞΙΣ Δ'

Ἡ ἴδια σκηνογραφία τῆς Α' πράξεως. Ἡ ταρράτα δέχεται τὴν ἀγῆ ποὺ ξυπνᾷ.

ΣΚΗΝΗ Α'

Ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ἀνάμεσα στὶς δύο κολόνες, κυτᾶζοντας πρὸς τὴ νεκρὴ πολιτεία, θαμμένη στὴν ἀγῆν.

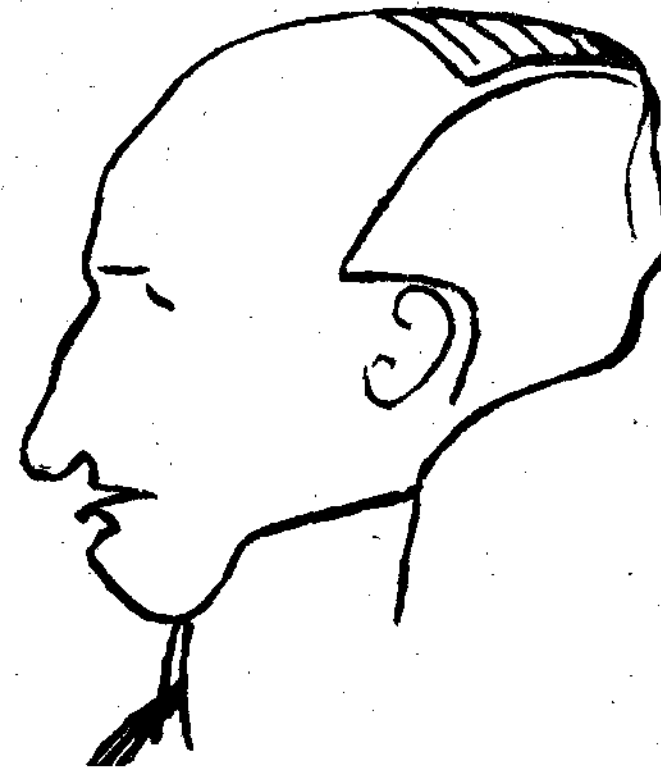
ἀγῆν. Ἡ ὄψη του δείχνει ἄνθρωπον ποὺ πολέμησέ μὲ μιὰ σκληρὴ ἀπόφασι. Τὰ μάτια του λάμπουν στὸ γλωμό του πρόσωπο, σὰν φλογισμένα ἀπὸ τὸν πυρετό. Μιλεῖ καὶ κινεῖται σπασμωδικά, σὰν μέσα σὲ φωτεινὸ παραμυθιό.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Στὸς τύμβους. . . Νὰ ἔπερτε μέσα σ' ἓνα τύμβο, στὸν πιὸ βαθύ. . . Ὁχι, ὄχι. Ἄν ἀπόμεινε ἐκεῖ μέσα ζωντανή, νὰ ὑποφέρῃ. . . Ὁχι, εἶναι φοβερό, φοβερό! [Σφίγγει τὸ κεφάλι του μέσα στὰ χέρια μὲ ἓνα κίνημα φρίκης καὶ τρέλας. Κατεβαίνει τὰ σκαλοπάτια, περιπατεῖ ἀσκοπα, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀκολουθώντας τὴν πένθιμη σκέψι του]. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. . . Πρέπει νὰ γείνη, πρέπει. Νὰ λείψῃ, νὰ λείψῃ. . . Ἄ, νὰ μποροῦσε νὰ φύγῃ, νὰ πᾶ μακριά. Νὰ εἶχε φύγῃ, νὰ εἴδισα τὴν κάμαρά της ἀδειανή. . . Αὐτὸ καὶ θὰ γείνη. Ἀπόψε πρέπει νὰ μείνῃ ἀδειανή. . . Ἡ ἀναπνοὴ της, ἡ ἀναπνοὴ της. . . [Πέφτει σὲ μιὰ καρέκλα, φέρνει τὸ χέρι στὸ μέτωπο σὰν νὰ θέλῃ νὰ διώξῃ ἓνα σύννεφο, νὰ ἰδῇ πιὸ καθαρά]. Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία, δὲν εἶναι ἄλλη. Τὸ σκέφθηκα, τὸ κύτταξα ἀπὸ παντοῦ. Ἐκεῖνος τὴν ἀγαπᾷ. Καὶ ἡ ἄλλη ζητεῖ τὸ θάνατο. . . Καὶ τὸ στίγμα, αἰώνιο πάνω στὴν ψυχὴ μου. . . Ἄνοιξε ξαφνικά μιὰν ἄβυσσος. Ὅλα μονομιᾶς κομματιάστηκαν, ὅλα χωρίστηκαν ἐξ αἰτίας της. . . Εἶναι ἐκεῖ, τόσο καλὴ, τόσο καλὴ. . . Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ συμφορὰ ἐξ αἰτίας της! . . . Κανείς πιά δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Κανείς δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἄλλον. Ἐνας γκρεμὸς ἀνοιξε ἀνάμεσά μας, ποὺ ἡμαστέ ὅλοι μιὰ ψυχὴ, μιὰ ζωὴ. . . Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία. Δὲν εἶναι ἄλλη. . . [Διακοπή. Σηκώνεται βασιανισμένος ἀπ' τὴ σκέψι του]. Πῶς νὰ κάνω; πῶς νὰ κάνω; Σὲ λίγο θὰ εἶναι ἐδῶ. . . Θὰ τὴν ἰδῶ, θὰ τῆς μιλήσω, θ' ἀκούσω τὴ φωνὴ της. . . Ἄχ! νὰ μποροῦσα νὰ ξαναἰδῶ τὴν ἀδελφή! Νὰ μποροῦσαν νὰ ξεγνηθοῦν τὰ μάτια μου κυτᾶζοντας τὴν γιὰ τελευταία φορὰ. Νὰ μποροῦσα γιὰ τελευταία φορὰ νὰ τὴ σφιξῶ στὴν ἀγκαλιά μου χωρὶς αὐτὴ τὴ συγκίνηση. . . τὴν τρομερὴ συγκίνηση. . . Τὴν ἀγαπᾷ, τὴν ἀγαπᾷ. Ἀπὸ πότε; Πῶς; . . . Τί ἔγινε μεταξύ τους; Ἄ, ὅλα μολύνονται μέσα μου, ὅλα. . . Καὶ ἡ δίψα αὐτὴ ποὺ μὲ βασανίζει! [Ἐγγίζει τὸ λαιμὸ του ποὺ καίει. Κυτᾶζει μήπως ὑπάρχει νερὸ στὸ τραπέζι γιὰ νὰ πιῇ. Πλησιάζει, γεμίζει ἓνα ποτήρι καὶ πίνει ἀπληστια. Ἀνατριχιάζει σὰν ἀπὸ μιὰ ξαφνικὴ σκέψι]. Ἄ! . . . ἢ πηγὴ! . . . [Διακοπή. Ἀκουμπισμένος στὸ τραπέζι, τρέμει ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς νέας του σκέψης, ἔχοντας τὰ μάτια ἀκίνητα].

ΣΚΗΝΗ Β'

Ἡ ΛΕΥΚΗ μπαίνει ἀπὸ τὴ δευτέρη θύρα δεξιᾶ. Ἡ ὄψη της τὴ δείχνει καταπονημένη, χωρὶς θάρρος, μελαγχολική.

ΛΕΥΚΗ — Ἐδῶ εἶσαι, Λεονάρδε; Δὲν ἤξερα πῶς ἦρθες. . .

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΡΟΖΑΝ
Ἐπιθ. Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πνίγει τὴν ἀγωνία του — Ναι, μόλις ἦρθα. . . Θάρχομουν νὰ σὲ ἰδῶ, μὰ θαρροῦσα. . . θαρροῦσα πῶς κοιμάσαι. . . Καμψήθηκες;

ΛΕΥΚΗ — Ὁχι, δὲν μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θὰ ἦσαι πολὺ κουρασμένη.

ΛΕΥΚΗ — Κ' ἐσύ;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐγὼ εἶμαι συνηθισμένος στὴν ἀϋπνία. Μὰ ἐσύ! . . . Νὰ με περιμένῃς ἐδῶ ὡς τὴν ἀγῆ καθισμένη σ' ἓνα σκαλοπάτι! Γιατί, Λευκὴ; Σὰν ἐγύρισα καὶ σὲ εἶδα, τὸ καυμένο τὸ πρόσωπό σου ἦταν κατάκοπο. . . [Ἡ φωνὴ του τρεμουλιαστὴ κρῖνει ἀπειρὴ τρυφερότητα].

ΛΕΥΚΗ — Ἐβαλες μιὰ φωνή!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δὲν ὑπόπτευα καθόλου πῶς ἦσουν ἐδῶ σηκώθηκες ξαφνικά, σὰν φάντασμα. . .

ΛΕΥΚΗ — Πάντα ἐσὺ μὲ βλέπεις σὰ φάντασμα. Καὶ σὲ τρομάζω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ὁχι, ὄχι. . .

ΛΕΥΚΗ, τοῦ κιάνει τὸ χέρι — Γιατί ἐφυγες χθὲς τὸ βράδυ; Ἐρῶ πῶς ἐφυγες. . .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐφυγα;

ΛΕΥΚΗ — Σὲ φώναξε ἡ Ἄννα. Καὶ ἡ φωνὴ της ἦταν ἀλλοιώτικη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ φώναξε; Δὲν ἀκουσα. . .

ΛΕΥΚΗ — Κ' ἐμεινες ὅλη τὴ νύχτα ἐξῶ, ὡς τὴν ἀγῆ!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἦταν τόσο ἐμορφη ἡ νύχτα! Καὶ, περπατώντας, πέρασε ἡ ὥρα τόσο γλήγορα!

Οἱ νύχτες, μὲ τὸ ἡλιοστάσι, εἶναι μικρές. Καὶ ἤθελα μὲ τὴν ἀγῆ ν' ἀκούσω τὸ τραγοῦδι τῶν κορυδαλῶν. . . Ἄν ἤξερα ὅμως πῶς με περιμένεις. . .

ΛΕΥΚΗ — Σὲ περιμένα, μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ δάκρυα στὰ μάτια;

ΛΕΥΚΗ, δὲν κρατιέται πειὰ — Ναι, ναι. Ἐύλαια γιὰ σένα, γιὰ σένα. . . Νομίζεις πῶς μπορῶ νὰ ζήσω πειὰ ἔτσι, καὶ μιὰ μέρα; Θαρρεῖς πῶς ἀντέχω ἀκόμα στὸ μαρτύριο αὐτό; Πές μου ἐσὺ τί πρέπει νὰ κάμω! Πάρε με μαζί σου, πάρε με μαζί σου. Ἡ, ὅς μείνωμε μονάχοι ἐδῶ. . . Θὰ σὲ ὑπακούσω σὲ ὅ,τι μοῦ πῆς. Θέλω νὰ μείνω μόνη μαζί σου, ὅπως μιὰ φορὰ, ἐδῶ εἶτε ἄλλοῦ. Παντοῦ θάρρω μαζί σου, χωρὶς παρόνο. Μὰ γλήγορα, γλήγορα! Ἄθροισ! Ἄν δὲν θέλῃς, ἂν ἀργοπορήσῃς, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη γιὰ ὅ,τι γείνη. . . Ἀλεονάρδε, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη ἐσὺ. Σκέψου το!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τὴν κυτᾶζει στὸ πρόσωπο, πολὺ ἀχρὸς, μὲ φωνὴ πηγμένη—Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν; Πές μου, πές μου, τὸν ἀγαπᾷς τρελά;

ΛΕΥΚΗ, κρῖβει τὸ πρόσωπο "Ω! "Ω!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, σὺν τρελὸς—Κ' ἐκεῖνος, ἐκεῖνος... σου εἶπε πὼς σ' ἀγαπᾷ; Πότε; Πότε σου τὸ εἶπε; Μίλησε. Σ' ἀγαπᾷ τόσο πού νὰ μὴ μπορῇ;

ΛΕΥΚΗ, κρῖβει ὀλοένα τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χεῖρα της "Ω! τί μὲ ρωτᾷς! — [Ὁ Λεονάρδος θέλει ἀκόμα νὰ μιλήσῃ μὰ κρατιεῖται, ἀπομακρύνεται λίγα βήματα διατάζοντας, κυτᾶζει τὶς θύρας καὶ τὸν ἐξώστη. Ἐπειτα ξανάρχεται κοντὰ στὴν ἀδελφή του].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Συγώρησέ με. Δὲ σὲ καταδικάζω. Δὲν εἶσαι ἔνοχος. Μοῖρα σκληρὴ μᾶς κυβερνᾷ· πρέπει νὰ ὑποταχθοῦμε στὴ σιδερένια της θέλησι... "Ὁχι, δὲν εἶσαι ἔνοχος. Εἶσαι ἀγνή, ἀδελφὴ μου ἀλήθεια; Καὶ θὰ μένης ἀγνή πάντα... χωρὶς νὰ γνωρίσης καμιά ντροπὴ...

ΛΕΥΚΗ, ξαναπαίρνει θάρρος καὶ τὸν ἀγκαλιάζει—Ναί, ναί, ἀδελφέ μου. Πές μου τί πρέπει νὰ κάνωμε. Σὲ σένα ἀφοσιώθηκα ὅταν μεῖναμε μόνοι στὸν κόσμο· θὰ ζήσω καὶ τώρα, μόνο γιὰ σένα. Πές μου τί θὰ κάνωμε, καὶ ὑπακούω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Θὰ στὸ πῶ... μὰ ὄχι ἐδῶ. Πᾶμε ἔξω; Πᾶμε κάπου νὰ καθίσωμε... στὴν πηγὴ Περγαία.

ΛΕΥΚΗ—Πᾶμε... Μὰ εἶναι τόσο δυνατὴ ἡ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς, πού χθὲς λιγοθύμησα.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Ἀπόψε ὄχι. Τὴν παίρνει ὁ ἄνεμος.

ΛΕΥΚΗ—Πᾶμε. [Νομίζεις πὼς ὁ Λεονάρδος δὲν μπορεῖ νὰ κἀν οὔτε ἓνα βῆμα, ἀπὸ τὴν ἀγωνία του. Ρίχνει μιὰ ματιὰ ἀπελπισμένη στὰ πράγματα τριγύρω σὺν νὰ τὰ κυτᾶζε καὶ αὐτὸς γιὰ ὑστερὴν φορᾶ].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲν παίρνεις τίποτα... ἀπ' τὸ δωμάτιό σου... κανένα σκέπασμα γιὰ τὸ κεφάλι;

ΛΕΥΚΗ—"Ὁχι. Εἶνε ζεστὴ ἡ βραδεῖα. Ἀστράφτει πρὸς τὸν κόλπο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀναποφάσιστα—Ἴσως νὰ βρέξῃ.

ΛΕΥΚΗ—Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ. Μὰ τώρα δά, οὔτε σύννεφο ἦταν στὸν οὐρανό.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σήμερα ξεκίνησε λιτανεῖα ἀπὸ τὰ Φύγια στὸν Προφήτ' Ἡλία.

ΛΕΥΚΗ—"Ἀκουσα ἀπὸ μακρὸνὰ τὶς εὐχές... Γιατί μὲ κυτᾶζεις ἔτσι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀνατριχιάζει—Κυτᾶζω τὰ κουρασμένα σου μάτια... Τὰ καυμένα... Νυστάζεις;

ΛΕΥΚΗ—"Ὁχι, τώρα παιὰ δὲ νυστάζω!... Θὰ κοιμηθῶ ἀργότερα, ὅταν πάρωμε τὴν ἀπόφασί μας. Πηγαίνουμε. Πρέπει νὰ μού πῆς... Μὰ, τί συλλογίζεσαι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τί συλλογίζομαι;... "Α, κάτι παράξενο θυμήθηκα...

ΛΕΥΚΗ—Τί;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Κάτι, παιδιάτικο... Θυμήθηκα τὸ δέγμα τοῦ φειδιοῦ πού εἶχαμε βρῆ σὺν πηγαινάμε πρῶτη φορὰ στὶς Μυκήνες... Τέλεια παιδιάτικο... Δὲ ξέρω πὼς μού ἤρθε στὸ νοῦ...

ΛΕΥΚΗ—Τὸχω φυλαγμένο. Τῶρα, γιὰ σημάδι, σ' ἓνα βιβλίο μου...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—"Α, τὸ φύλαξες! [πλησιάζει ἀκόμα τὴν ἀδελφὴν του καὶ χαμηλώνει τὴν φωνή]. Πές μου! Πές μου: Ἀπὸ πότε ἔχεις νὰ ἰδῆς τὴν Ἄννα;

ΛΕΥΚΗ—Εἶναι λίγες ὥρες.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Εἶναι στὴν κάμαρά της;

ΛΕΥΚΗ—Θαρρῶ πὼς ἐκεῖ εἶναι.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲ σοῦ μίλησε ποτέ; Δὲ σοῦ εἶπε ποτὲ τίποτα γι' αὐτὰ τὰ πράματα;

ΛΕΥΚΗ, σκύβει λυπημένη τὸ κεφάλι—Μοῦ εἶπε... Γνωρίζει... Πονεῖ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πὼς σοῦ μίλησε; Πὼς;

ΛΕΥΚΗ—Σὺν ἀδελφῇ, μὲ καλωσύνη ἀδελφῆς.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σὲ συχώρησε; Σὲ φίλησε;

ΛΕΥΚΗ—Ναί.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει, διατάζει—Κ' ἐκεῖνον... ἐκεῖνον, τὸν εἶδες... ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ;

ΛΕΥΚΗ—"Ὁχι... Δὲν εἶναι ἐδῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σοῦ εἶπε ἡ Ἄννα... πού ἐπῆγε;

ΛΕΥΚΗ—Στὸ Ναύπλιο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πότε θὰ γυρίσῃ;

ΛΕΥΚΗ—Ἀπόψε ἴσως. Σὲ λίγο. [Διακοπὴ]. Μὰ, τί κυτᾶζεις ἔτσι πίσω μου; [Γυρίζει φοβισμένη σὺν νὰ θέλῃ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι κανεὶς πίσω της].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τίποτα, τίποτα... Μοῦ φάνηκε πὼς κάποιος θάμπαινε ἀπ' αὐτὴ τὴ θύρα. [Δείχνει τὴν κάμαρα τῆς Ἄννας. Ἡ Λευκὴ ἀκροάζεται].

ΛΕΥΚΗ—Ἴσως νὰ ἔρχεται ἡ Ἄννα... Πηγαίνουμε. [Παίρνει τὸν ἀδελφὸ της ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ θέλει νὰ φύγουν μαζὶ πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—"Ἔρχεται ἡ Ἄννα; [Πηγαίνει μὲ τὴν ἀδελφὴν του, γυρίζοντας τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω καὶ κυτᾶζοντας τὴ θύρα πού ἀνοίγει].

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἡ ANNA φαίνεται στὸ κατώφλι καὶ πίσω της ἡ ΤΡΟΦΟΣ

ANNA—Ποιὸς φεύγει ἀπ' τὴν πόρτα τῆς σκάλας;... [Ὁ Λεονάρδος καὶ ἡ Λευκὴ φεύγουν χωρὶς ν' ἀπαντήσουν]. Ποιὸς φεύγει, βᾶβω;

ΤΡΟΦΟΣ—Τὰ δυὸ ἀδελφία.

ANNA—"Α! κατεβαίνουν... Ποῦ πᾶνε; [Κάνει νὰ προχωρήσῃ μόνη πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας, μὰ ἡ Τροφὸς τὴν συνοδεύει. Στὸ κατώφλι σκύβει ἔξω καὶ φωνάζει]. Λευκὴ! Λεονάρδε! Ποῦ πηγαίνετε; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Λευκὴ, πού πηγαίνεις; πού πηγαίνεις; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Γλήγορα, βᾶβω, τρέξε νὰ τοὺς φτάσῃς. [Ἡ Τροφὸς φεύγει. Ἡ Ἄννα σαστισμένη καὶ ἀνήσυχη στέκεται στὴ θύρα καὶ ἀκροάζεται]. Ποῦ πηγαίνουν; Δὲν ἔδωκαν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ—Β. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἰκτὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

καμῖαν ἀπάντησι... Καὶ ὁμως θάκουσαν τὴ φωνὴ μου: μόλις εἶχαν κατεβῆ... λὲς καὶ ἤθελαν νὰ φύγουν... Πὼς χευτᾷ ἡ καρδιά μου! [Βάνει τὸ χεῖρ στὴν καρδιά. Ἀκροάζεται ἂν ἔρχεται ἡ Τροφὸς]. Ἀπόψε πρόκειται νὰ μού μιλήσῃ... αὐτὴ τὴν ὥρα... Τί νὰ θέλῃ νὰ μού πῆ;... Φαίνεται κάποια μεγάλη ἀπόφασι νὰ πῆσαν. [Ἀκούει τὰ βήματα τῆς Τροφῆς πού ἀνεβαίνει τὴ σκάλα] Βᾶβω, μόνη ἔρχεσαι;

ΤΡΟΦΟΣ, μπαίνει λαφιασμένη—Τοὺς πρόφτασα. Μοῦ εἶπαν πὼς πηγαίνουν στὴν πηγὴ... καὶ γλήγορα θὰ γυρίσουν...

ANNA—Δὲν ἀκουσαν πού τοὺς φώναξα;
ΤΡΟΦΟΣ—Ἐπῆγαιναν γλήγορα, σὺν νὰ ἦταν βιαστικοί.

ANNA—Εἶναι ἀργά; Ἐβράδυνασε κιόλας;
ΤΡΟΦΟΣ—Μόλις φέγγει. Φυσᾷ ζεστὸς ἄνεμος μὲ σύννεφ' ἀπὸ σκόνη. Πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσας ἀστράφτει.

ANNA—Νὰ ἔρχεται ἄραγε θύελλα;
ΤΡΟΦΟΣ—Σύννεφα δὲν ὑπάρχουν. Ἀστράφτει σὲ οὐρανὸ καθαρό.

ANNA—"Ὁ Ἀλέξανδρος πότε θὰ ἔλθῃ;
ΤΡΟΦΟΣ—"Ὅπου μ' ἂν εἶναι, θάρθῃ.

ANNA—"Ἄς περιμένωμε. [Ἡ Τροφὸς τὴν βάνει νὰ καθίσῃ καὶ κάθεται μὲ αὐτὴ δίπλα της, σὲνα σκαμνί. Μεγάλη διακοπὴ. Ἡ Ἄννα προσέχει καὶ ταραζεται στὸν μικρότερο κρότο]. Ἀκοῦς; ἀκοῦς, βᾶβω;

Τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἦχος; Μοιάζει σὺν αὐλός.
ΤΡΟΦΟΣ—"Ἐνας βοσκὸς περνᾷ.

ANNA — Τί γλυκά πού παίζει! Σάν αβλός.
ΤΡΟΦΟΣ — Είναι φλογέρα, από καλάμι. [Ἡ Ἄννα ἀκούει λίγες στιγμές].

ANNA — Ἐνας παλιός σκοπός, πού θά τόν ἔχω ἀκούσει, δὲ θυμοῦμαι πότε...

ΤΡΟΦΟΣ — Συχνά περνᾷ αὐτὸς ὁ βοσκός.

ANNA — Ὅχι. Θά τόν ἔχω ἀκούσει χρόνια τώρα, δὲ θυμοῦμαι πειά... Σάν τὰ παραμῦθια πού μοῦλεγεσ μιά φορά, βάρω... [Διακοπή]. Ἄς νὰ τὸν ἀπάντησαν στὸ δρόμο τους, τὸ βοσκό, ἢ Λευκή κι' ὁ ἀδελφός της;

ΤΡΟΦΟΣ — ἴσως.

ANNA, ἀνήσυχη — Πῶς ἦταν; Τοὺς εἶδες καλά; Τοὺς κῦτταξες στὸ πρόσωπο; Πῶς ἦταν;

ΤΡΟΦΟΣ — Δὲ ξέρω νὰ σοῦ πῶ... Πῶς νὰ ἦταν;

ANNA — Ἦταν ταραγμένοι; μελαγχολικοί;

ΤΡΟΦΟΣ — Φαινόντανε πολὺ βιαστικοί.

ANNA — Μὰ ἐκεῖνον, τὸν ἀδελφὸ... δὲν τὸν κῦτταξες στὸ πρόσωπο;

ΤΡΟΦΟΣ — Δὲν πλησίασα. Ἐτραβήξαν τὸ δρόμο τους.

ANNA — Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐπήγαινε μπροστά;

ΤΡΟΦΟΣ — Μοῦ φαίνεται πὼς κρατιώντανε ἀπ' τὸ χέρι.

ANNA — Ἄ! κρατιώντανε ἀπ' τὸ χέρι... Καὶ τὸ βῆμα τους, ἦταν σταθερὸ;

ΤΡΟΦΟΣ — Ἐπήγαιναν γλήγορα [Διακοπή]. Ἡ Ἄννα εἶναι σκεπτική καὶ ἄγρυπνη].

ANNA — Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀκόμα νὰ γυρίσῃ!

ΤΡΟΦΟΣ — Εἶναι ἡ ὥρα πού ἔρχεται.

ANNA, σηκώνεται μὲ ἀνυπομονησία — Πήγαινε, βάρω, στὴν ταρράτσα, νὰ κῦττάξῃς. [Ἡ Τροφὸς πηγαίνει].

ΤΡΟΦΟΣ — Τί ζεστὸς ἄνεμος! Σάν νὰ βγαίνῃ ἀπὸ καμίνι... Μοῦ φαίνεται πὼς κάποιος ἔρχεται, καθάλαρξῃς...

ANNA, ξαφνιάζεται — Εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναι, ναι, εἶναι ὁ αὐθέντης. Νά τοις. [Κατεβαίνει].

ANNA — Πήγαινε, βάρω. Κῦτταξέ ἀν ἡ κάμαρά του εἶναι ἐτοιμασμένη. Καὶ περίμενε νὰ σὲ φωνάξω. Εἶναι ἀκόμη φῶς;

ΤΡΟΦΟΣ — Σχεδὸν δὲ βλέπει κανεὶς.

ANNA — Φέρε μιά λάμπα. [Ἡ Τροφὸς βγαίνει δεξιά. Ἡ Ἄννα ἀπορρέεται ἀνήσυχη ἀν ἀκούονται τὰ βήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου].

Σ Κ Η Ν Η Δ

Μπαίνει ὁ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Εἶναι τόσο βυθισμένος στὴ σκέψι του τὴ θλίβει, πού δὲν προσέχει στὴν ANNA. Πηγαίνει πρὸς τὴν κάμαρά του, σιωπηλός.

ANNA — Ἀλέξανδρε!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ξαφνιάζεται καὶ σταματᾷ — Ἐδῶ εἶσαι, Ἄννα; Δὲ σὲ εἶδα. Εἶναι σχεδὸν σκοτάδι.

ANNA — Σὲ περίμενα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Ἀργησα λίγο. Ὁ ἄνεμος ἐσήκωνε τόση σκόνη, πού δυσκολευόμουν νὰ προχωρήσω. Ἐρχεται ἀπὸ τὴν ἔρημο. Ἄς κατεβαίνει ἡ νύχτα σάν στάχτη φλογισμένη... Πού εἶναι ὁ Λεονάρδος;

ANNA — Βγῆκε μὲ τὴν ἀδελφή του. Εἶναι λίγη ὥρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ φωνὴ ἀνήσυχη — Δὲ ξέρεις πού πῆγε;

ANNA — Πῆγε στὴν πηγὴ Περσεία. [Ἐρχεται ἡ Τροφὸς μὲ ἀναμμένη τὴ λάμπα. Τὴ στιγμή πού θέλει νὰ τὴν ἀκουμπήσει στὸ τραπέζι, ὁ ἄνεμος ξαφνικά τὴ σβένει. Πίσω της κλείνεται ἡ θύρα μὲ βία].

ΤΡΟΦΟΣ — Ἀχ! ἔσβυσε. Πρέπει γὰ κλείσω τὴ θύρα τῆς σκάλας. Ὁ ἄνεμος δυναμώνει. [Πηγαίνει καὶ κλεί, ἔπειτα ξανάρχεται καὶ ἀνάβει τὴ λάμπα. Ἡ ὄψη τῆς Ἄννας ἐκφράζει ἀόριστο τρόμο. Ἀπορρέεται πρὸς τὸν ἐξώστη, ὅπως ὅταν θέλωμε νὰ ἀκούσωμε μακρυνὴ φωνή. Ἡ Τροφὸς φεύγει ἀρίστερα καὶ κλεί τὴ θύρα πίσω της].

ANNA — Ἀλέξανδρε, πλησίασε, ἀκουσε. [Ὁ Ἀλέξανδρος πλησιάζει ἀνήσυχος]. Δὲν ἀκούς; Δὲν ἀκούς τίποτα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τί; [Ἡ Ἄννα δὲν ἀπαντᾷ]. Εἶναι ὁ ἄνεμος, πού φυσᾷ ἀνάμεσα στὰ τεῖχη καὶ κάτω ἀπὸ τὴν Πύλη τῶν Λεόντων.

ANNA — Νὰ ἔρχεται ἡ θύελλα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ἀνεβαίνει γλήγορα στὸν ἐξώστη — Ὅχι. Ὁ οὐρανὸς εἶναι τέλεια καθαρὸς. Ἀρχίζουν νὰ φαίνονται τὰ ἀστρα. Πάνω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι φαίνεται τὸ φεγγάρι στὴν ἀρχὴ του. Στὴ νεκρὴ πολιτεία βουίζει παραξένα ὁ ἄνεμος. ἴσως γιὰ τὴν χύνεται στοὺς τάφους τοὺς ἀδειανούς. Μοιάζει μὲ τύμπανο. Ἀκούς; [Κατεβαίνει. Ἡ Ἄννα τοῦ πιάνει τὸ μαντίτιο, μὲ ἀκατανίκητη ἀγωνία]. Τί ἔχεις;

ANNA — Εἶμαι ἀνήσυχη... Δὲ μπορῶ νὰ νικήσω τὴν ἀγωνία πού μοῦ σφίγγει τὸ στήθος. Συλλογίζομαι τοὺς δυὸ, ἐκεῖ κάτω...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ ταραχὴ πού τοῦ προξενεῖ τὸ λάθος του — Γιατί; Ἐξέρεις... ἔξέρεις τίποτα; Τὸ φοβερὸ μυστικὸ; Ποιὸς μπόρεσε νὰ σοῦ πῆ... Ποιός; Ὁ Λεονάρδος ἴσως; Σοῦ μίλησε, ὁ Λεονάρδος; Πῶς νὰ πῆ... ὁ ἔσένα...

ANNA, σαστισμένη — Μὰ τί θές νὰ πῆς; Τί νόμισες;... Ὅχι, ὄχι. Δὲ μοῦ μίλησε, τίποτα δὲ μοῦ εἶπε... Ἐγώ, ἐγὼ τοῦ μίλησα, χθὲς τὸ βράδυ, ἐδῶ: ὁμως, χωρὶς παράπονα, χωρὶς κἀκία, Ἀλέξανδρε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τοῦ μίλησες γι' αὐτὸ τὸ φοβερὸ πρᾶμα; Εἶχες τὴ δύναμι νὰ τοῦ μίλησῃς; Μὰ πῶς; Πῶς μποροῦσες νὰ ἔξερῃς; Πῶς μπόρεσες νὰ μάθῃς τὸ μυστικὸ του, πού ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὡς χθὲς τὸ βράδυ, δὲν εἶχα οὔτε ἰδέα; Πές μου, πῶς;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ἦτο Ζ. Α. Παπαντωνίου

ANNA, σὺν χαμένη — Τὸ μυστικὸ του; Τί ἐννοεῖς; Ποιὸ μυστικὸ; Γιὰ ποιὸ φοβερὸ πρᾶμα μιλεῖς, Ἀλέξανδρε;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, καταλαβαίνει τὸ λάθος του — Ἦθελα νὰ πῶ...

ANNA — Εἶναι καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο;...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τῆς πιάνει τὰ χέρια καὶ νικᾷ ἐπιτέλους τὴ σφάλνησά του πού τὸν πνίγει — Ἄννα, ἀκουσε, ἐσὺ πού ξέρεις νὰ πονῆς, πού ποτὲ δὲ φοβήθηκες τὸν πόνο, πού γνωρίζεις ὅλες τὶς λύπες τῆς ζωῆς καὶ τὶς πηγές ἀπ' ὅπου παίρνει δύναμι. Βρισκόμαστε σὲ στιγμή μεγάλη, πολὺ μεγάλη. Ἐνας δυνατὸς στρόβιλος μᾶς σέρνει, πού, δὲν ἤξερα. Μιά δύναμι σκοτεινὴ καὶ ἀνήγητη μᾶς κυβερνᾷ. Καταλαβαίνεις, Ἄννα... Ὡς τὴ στιγμή αὐτὴ δὲ μίλησα κανεὶς μᾶς, γιὰ τὰ λόγια αὐτὰ μίλησαν περιττὰ καὶ στοὺς δυὸ μᾶς καὶ ἡ σιωπὴ ἦταν ἡ μόνη πού ταίριαζε σὲ μᾶς, στὴν περασμένη ζωὴ μᾶς. Τώρα δὲ φανερόνται. Ἦρθε ἡ στιγμή νὰ κῦττάξωμε τὴ μοῖρα κατὰματα... Τίποτε δὲν ὠφελεῖ νὰ κλείνωμε τὰ μάτια. Ὅτι γίνεται, εἶναι ἀνάγκη. Πές μου λοιπὸν τὴν ἀλήθεια, Ἄννα. Τί ἔγινε χθὲς τὸ βράδυ; Πές μου τὴν ἀλήθεια.

ANNA — Τὴν ἀλήθεια... Γιατί; τί νὰ κερδίσωμε; Εἶναι στιγμὲς τῆς ζωῆς, πού δὲν ἤξερε κανεὶς τί πρέπει νὰ εἰπῇ καὶ τί νὰ θάψῃ μέσα του. Χθὲς μετανόησα πού μίλησα τοῦ Λεονάρδου. Τώρα μετανοιώνω πού μίλησα ἐσένα, Ἀλέξανδρε. Συγχώρεσέ με. Καλὰ τὸ εἶπες: ἡ σιωπὴ εἶναι ἡ μόνη, ἀξία γιὰ μᾶς. Ἐπρεπε νὰ μὴν ταραξάωμε τὴ σιωπὴ, γιὰ νὰ σωθῇ κάποιος. Μὰ ἦταν στὸ πλάι σου... Τὸν ἐνοιωθα τόσες φορές νὰ πονῆ, νὰ πονῇ σκληρῶς. Σκέφθηκα πὼς ἐγὼ μονάχα ἤμουν ἡ αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ἀγωνίας, πὼς ἐγὼ ἤμουν τὸ ἐμπόδιο. Καὶ μὲ ἀγάπη ἀδελφικὴ ἤθελα, νὰ τοῦ πῶ λόγια παρηγορητικά, νὰ λαφρώσω τὸν πόνο του, νὰ τοῦ δείξω πὼς ἦταν γνωστὰ καὶ ἀποφασισμένα... Καὶ χθὲς τὸ βράδυ, δταν ἦταν κοντά μου, ἐνοιωθα μέσα του τὴν ἀνάγκη πού εἶχε, νὰ ἐκμυστηρευθῇ... Σάν νὰ εἶχε κλάψει καὶ κἀνὶ νὰ εἶχε λυθῇ μέσα στὴν καρδιά του... Τὰ ἀστρα τοῦ φαίνονταν ἕμορφα... Τότε, θέλησα νὰ τὸν βοηθήσω, καὶ τοῦ μίλησα... Τοῦ εἶπα γιὰ τὸ φτωχὸ αὐτὸ πλάσμα καὶ γιὰ σένα ἐπίσης... Ἦθελα νὰ διώξω κἀνὶ πικρία ἀπ' τὴν ψυχὴ του, κἀνὶ ἀδικη σκέψι γιὰ τὴν κόρη αὐτῆ, πού μόνο της ἀμάτημα

είναι πώς αγαπᾶ και ἀγαπιέται. . . Καὶ τοῦ εἶπα γι' αὐτήν, καὶ τοῦ εἶπα γιὰ σένα χωρὶς παράπονα, καὶ χωρὶς ταπεινώσει, μόνο δίνοντάς του κάποια ἐλπίδα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, πολὺ ταραγμένος — Κάποια ἐλπίδα! Κ' ἐκεῖνος. . . Νομίζεις πὼς τὸ γινώριζε; Σοῦ φάνηκε, Ἄννα, πὼς ἤξερε; . . . Δὲν εἶναι δυνατόν! Δὲν εἶναι δυνατόν! Λίγα λεπτά προ-
τύτερα μοῦ εἶχε μιλήσει.

ANNA, χαμένη — Δὲν ἤξερε; . . . Δὲν ἤξερε; . . . [Ξαναθυμᾶται τὴν ὁμιλία της με τὸν Διονάρδο καὶ φαίνεται ν' ἀνακαλύπτει μερικὰ πράγματα ποὺ δὲν τὰ εἶχε παρατηρήσει καὶ ποὺ ἔξαφνα τώρα φωτίζουν τὸν νοῦ της. Ἡ φωνὴ της φαίνεται ὡς κρηνὴ ποὺ τὴν ἀνίγει].
"Α! ἴσως. . . Ἐλεγε πὼς δὲν ἐννοοῦσε. . . Ναι, ναι. . . Ἐλεγε: «Εἶσθε βεβαία, εἶσθε βεβαία;» Καὶ ἔπειτα. . . "Α! μὰ τότε; Εἶναι τίποτε ἄλλο; Εἶναι κάτι ἄλλο. [Ὁ Ἀλέξανδρος με ἀκατανίκητη ἀγωνία σπυρανοῦρηται με βῆμα ἀόριστο, ὡς κάποιος ποὺ ζητεῖ ἕνα ὄρομο σωτηρίας χωρὶς νὰ τὸν βρῆσει].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, με φωνὴ χαμηλὴ, μιλεῖ στὸν ἑαυτὸ του — "Υστερα ἀπ' ὅτι μοῦ εἶχε φανερώσει! . . .

ANNA — Πές μου τώρα, ἐσύ, Ἀλέξανδρε, τὴν ἀλήθεια. Πές μου τὴν ἀλήθεια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὴν πλησιάζει — Καὶ τί ἔκαμε; Ἐπειτα, τί ἔκαμε; Ποῦ πήγες;

ANNA — Βγήκε, ἔφυγε. . . Ἀπ' τὴ Λευκὴ ξυθα πὼς γύρισε σήμερα μόλις, τὴν αὐγὴ. . . Ὡς τὴν αὐγὴ τὸν περιμένε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Νὰ φύγω, νὰ φύγω. . . [Δὲν ἤξερε τί ν' ἀποφασίσῃ]. "Α! ὡς ἰδοῦμε μάτια με μάτια. . .

ANNA — Πές μου λοιπὸν τὴν ἀλήθεια!
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἔφυγαν μαζί. . . Πήγαν στὴν πηγὴ. . . Εἶναι πολλὴ ὥρα;

ANNA — Λίγο πρὶν ἔρθης.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μαζί. . . οἱ δύο. . . Ἐκεῖ. . .

[Ἡ ταραχὴ του μεγαλώνει ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή]. Καὶ πρὶν φύγουν, ἦταν ἐδῶ, μαζί σου. . . Καὶ τί ἔλεγαν;

ANNA — "Ὁχι. Ἦρθα τὴ στιγμή ποὺ κατέβαιναν τὴ σκάλα. Τοὺς φάναξα, μὰ δὲν ἀποκριθῆκαν. . . Ἔστειλα τότε τὴ βάρβα νὰ τοὺς προφθάσῃ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Λοιπὸν;

ANNA — Εἶπαν πὼς πῆγαιναν στὴν πηγὴ γιὰ μιὰ στιγμή καὶ πὼς θὰ γύριζαν. . . Μὰ, πές μου, πές μου! [Πάνει τὸ χεῖρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν ὥρα ποὺ εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνεβῆ στὸν ἐξώστη. Ἀνεβαίνουν καὶ οἱ δύο καὶ χάνονται στὴ σκάλα πρὸς τὰ κάγκελα. Ἐπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχεται πάλι μόνος. Σὰν κάτι νὰ τὸν σπρώχνῃ, τρέχει πρὸς τὴ θύρα, τὴν ἀνοίγει καὶ κατεβαίνει βιαστικά τὴ σκάλα. Ἡ Ἄννα ξαναφαίνεται ἀνάμεσα στὶς κολόνες, πάλι φοβισμένη].

ANNA — Ἀλέξανδρε! Ἀλέξανδρε! [Καμιά ἀπάντησις. Βαδίζει στὸ κενὸν ψηλαφητᾶ, ἀπαντᾷ μὴν ἀπ' τίς κολόνες, στηρίζεται σ' αὐτήν, κατεβαίνει τὸ πρῶτο σκαλοπάτι, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα]. Ἀλέξανδρε! . . . Δὲν

εἶναι ἐδῶ. . . Εἶμαι μόνη. . . "Α, Θεέ μου, δός μου τὸ φῶς μου!

[Ἀκολουθεῖ τὸ ζεστὸ ρεῦμα τοῦ ἀνέμου ποὺ μπαίνει ἀπ' τὴν ὀλιάνυχτη θύρα, σπυραίνει πρὸς τὰ ἐκεῖ. Στηρίζεται στὴ μιὰ παραστάδα καὶ κάνει ἕνα βῆμα πρὸς τὴ σκάλα. Χάνεται στὸ σκοτάδι].

ΠΡΑΞΙΣ Ε'

* Ἁγιος καὶ μοναχικὸς τόπος, κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιὰ ἀνάμεσα στὴ δευτέρῃ κορυφῇ τοῦ ὄρους Εὐβοῖα καὶ στὴν ἀπρόσιτη πλευρὰ τῆς ἀεροπόλεως. Οἱ μοντιές χύνουν τὴ μυρωδιὰ τους ἀνάμεσα στοὺς ἀπτότους βράχους καὶ στὰ κυκλώπεια ἔρειπια. Τὸ νερὸ τῆς πηγῆς Περσεΐα, τρέχει μέσα στοὺς βράχους καὶ μαζεύεται σ' ἕνα κοίλωμα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξακολουθεῖ καὶ χάνεται σ' ἕνα χεῖμαρρο. Στὴ μοναξιά μέσα, ποὺ ἀπλώνεται τώρα τὸ μυστήριον τῆς νύχτας, ἀκούεται ὁ ὄρυθος τῆς ἀστέρουης πηγῆς.

ΣΚΗΝΗ Α'

Στὴν ἀκρὴ τῆς πηγῆς, κοντὰ σὲ μιὰ τούφα ἀπὸ μυρτιές, ξαλωμένη νεκρὴ ἡ **ΔΕΥΚΗ**. Τὰ φορέματά της βρεγμένα, εἶναι κολλημένα πάνω στὸ ἀλύγιστο σῶμα. Τὰ μαλλιά μουσαμεμένα ἀπὸ τὸ θανάσιμο νερὸ, φαίνονται γύρω στὸ πρόσωπο ὡς μικρὲς ταινίες. Τὰ χεῖρα τεταμένα στὰ πλάγια τοῦ σώματος. Τὰ πόδια της ἐνωμένα ὡς τὰ πόδια τῶν ἀγαμάτων ποὺ εἶναι πάνω στοὺς μεγάλους τάφους. Ὁ **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ** κάθεται πάνω σὲ μιὰ πέτρα, με τοὺς ἀγκῶνες στηριγμένους στὰ γόνατα καὶ με τὸ κεφάλι μέσ' στὶς παλάμες, κυττάζει τὴ νεκρὴ, σιωπηλὸς, με ἀκνησία ποὺ ἐμπνέει φόβον! Ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος, ὁ **ΔΕΟΝΑΡΔΟΣ** εἶναι ὄρθιος, ἀκουμπισμένος με τὴ ράχη σὲ μεγάλο βράχο. Τὰ δάχτυλά του πιάνονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸ βράχο ἀπελπισμένα, ὡς τὰ δάχτυλα ναυαγοῦ ἀπὸ τὴν πέτρα ποὺ βγαίνει μέσα ἀπ' τὸ βράχο. Στὴν τρομερὴ σιωπὴ ἀκούεται ὁ θόρυθος τοῦ νεροῦ, καὶ πότε πότε ὁ ἀνεμος ποὺ φυσᾷ πάνω στὶς μυρτιές καὶ τίς λυγίζει. Ἐξαφνα ὁ Διονάρδος ξεκολλᾷ ἀπ' τὸ βράχο καὶ γονατίζει κοντὰ στὴν πεθαμένη, σκύβοντας ὡς νὰ θέλῃ νὰ τὴν ἐγγίξῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὸν σταματᾷ με ἀπτόμην κίνησι καὶ μ' ἐπιβλητικὴ φωνὴ — Μὴ τὴν ἔγγιζες! Μὴ τὴν ἔγγιζες!

ΔΕΟΝΑΡΔΟΣ, τραβιέται πίσω χωρὶς νὰ σηκωθῇ — "Ὁχι, ὄχι, δὲν τὴν ἔγγιζα. . . Δικὴ σου εἶναι, δικὴ σου εἶναι. [Διακοπὴ. Κυττάζει τὴ νεκρὴ με υπεράνθρωπο πόνο καὶ ἀγάπη. Φαίνεται ὡς τρελὸς. Ἡ φωνὴ του πότε εἶναι βραχνή, πότε παθητικὴ, ποὺ σχίζει τὴν καρδιά, ἀγνώριστη]. Θαρρεῖς. . . Θαρρεῖς. . . πὼς τὰ χεῖρα μου θὰ τὴν μολύνουν; . . . "Ὁχι, ὄχι. . . Τώρα εἶμαι ἐξαγνισμένος. . . Ἄν ξεπνοῦσε τώρα, θὰ μποροῦσε νὰ βαδίσῃ πάνω στὴν ψυχὴ μου, ὡς ἀπάνω στὸ κάταστρο χιόνι. . .

"Ἄν ξαναζοῦσε, ὄλες μου οἱ σκέψεις γι' αὐτὴν θὰ ἦταν ὡς τὰ κρῖνα, ὡς τὰ κρῖνα. . . "Α, ποῖος ἄλλος θὰ μπορῆσῃ νὰ πῆ πὼς ἀγαπᾷ, ὅπως ἐγὼ ἀγαπᾷ αὐτὴν ἐδῶ! Ὅτ' ἐσύ, ὅτ' ἐγὼ δὲν τὴν ἀγαπᾷς, ὅπως ἐγὼ τὴν ἀγαπᾷ. Καμιά στὸν κόσμον ἀγάπη δὲ φτάνει τὴν ἰδικὴ μου. Ὅλη μου ἡ ψυχὴ ὡς οὐρανὸς ἀνοίγεται γιὰ

τὴν πεθαμένη αὐτή. . . [Ἡ φωνὴ του πότε γίνεται ὀρηκτικὴ καὶ θερμὴ ὡς μανία ποὺ ὀλοένα μεγαλώνει; πότε χαμηλόνει ὡς τρεμοῦλασμα ἐρωτικῶ]. Ποῖος ἄλλος θὰ ἔκανε γι' αὐτὴν, ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ ἔκαμα; Θὰ εἶχες, ἐσύ, τὸ θάρρος νὰ κάνῃς τέτοια πράξι ἀγρία γιὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχὴ της ἀπὸ τὴ φρόνη ποὺ τὴν παραμόνευε! "Ὁ, ναι, τὴν ἀγάπησες με δλη σου τὴ δύναμι, γιατί ἔτσι τῆς ἀξίξε ν' ἀγαπηθῇ. Μὰ δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνωρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ της. . . Κάθε καλωσύνη, κάθε ὁμορφιά — ποὺ τέτοια οὐτ' ἐσύ δὲ φαντάσθηκες ἀκόμα! — ἦταν μέσα της. . . Κάθε πρῶτ, ὡς ἀνοίγε τὰ μάτια, ὄλες οἱ ὄψεις οἱ ἀνοιξιάτικες περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὴν ψυχὴ της καὶ τῆς χάριζαν ζωὴ ἀπριλιάτικη λὲς καὶ τὸ βράδυ, ὄλα τὰ πιδ ἔμορφα πράματα τῆς ἡμέρας μας καταστάλαζαν στὴν ψυχὴ της, καὶ ἦταν αὐτὰ ἡ τροφή μου, ἔτοιμασμένη ἀπὸ τὰ χεῖρα της γιὰ μένα. . . "Α, ἔτσι μ' ἔδραψε, τόσο καιρό, τόσο

καιρό μ' αὐτὴ τὴν τροφή μ' ἔδραψε κάθε βράδυ. . . Ἦξερε, στὸ πιδ ἑλαφρὸ χαμόγελο, νὰ δώσῃ τὴ μεγαλύτερη εὐτυχία. . . Ἡ παραμικρότερη χαρὰ μου μεγάλωνε ἀτέλειωτα μέσ' στὴν ψυχὴ της, ὡς κύκλος πάνω σὲ ἥρομο νερὸ τόσο, ποὺ ἡ χαρὰ ἐκείνη γινότανε γιὰ μένα εὐτυχία μεγάλη. . . Δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνωρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ της. . . Ἄλλη γυναῖκα στὸν κόσμον δὲν ἦταν, ὅμοια μ' αὐτήν. . . Ὅστε στάλα πικρὴ δὲ βροσκότανε σὲ ὄλο τὸ αἷμα της. . . Τώρα δά. . . [Σταματᾷ ὡς ἐρωστος ποὺ τὸ κορμί του τὸ κεντᾷ ξαφνικὸς πόνος]. Τώρα δά. . . δλη ἡ λεπτὴ ὑπαρξὴ της ἔτρεψε μέσ' τὰ μαλλιά της, κατῶ ἀπ' τὰ χεῖρα μου. [Τινάζεται καὶ γονατίζει, τόσο βίαια, ποὺ ὁ Ἀλέξανδρος σηκώνεται, καὶ θέλει νὰ πάη κοντὰ του μὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κινηθῇ καὶ ξαναπέφτει πάνω στὴν πέτρα]. "Α! τὴν ὄρα ποὺ ἔσπυψε στὴν πηγὴ γιὰ νὰ πιῇ. . . Ἄκουσα τὸν ἥρομο λυγμὸ τοῦ νεροῦ ποὺ κατέβαινε στὸ λαιμὸ της. . . Νόμιζα

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Α. ΠΕΡΙΔΗΣ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

πώς ρουφούσε μέσα απ' την καρδιά μου, και πώς από τα χείλη της πέρασε όλος ο πόνος μου, όλη η ντροπιασμένη ζωή, όλος μου ο νους, τό μνημονικό μου, δλόκληρο τό είναι μου... Έτσι άδειανός και τυφλός ήμουν τή στιγμή που τήν κρατήσα κάτω απ' τ' άχρία μου... Ο θάνατος, πάνω στους ώμους μου, μ' έσπρωχνε με τ' αιδερένια γόνατά του... Ο κόσμος δέν ήταν πειά... Χίλιοι αιώνες... μιá στιγμή... Και ήμουν εκεί, πάνω στις πέτρες... και, μέσα στο νερό που τάραζε ακόμα, τ' αμαλλιά της... τ' αμαλλιά της γύρω στο κεφάλι, τό άκίνητο... "Α, ποιός θά έκανε αυτό που έγω έκαμα; Τήν άνεσήκωσα! Τήν άνεσήκωσα. Ξαναείδα τό πρόσωπό της... «Όλο της τό πρόσωπο έκαλλε άνάμεσα σ' τ' αμαλλιά της με παλμούς δυνατούς». Έτσι έλεγε χθές τό βράδυ ή "Αννα: αυτή που τήν είχε κρατήσει σ' τ' άχρία της, που είχε νοιώσει, έτσι άγκαλιασμένα, τήν καρδιά της ν' αχτυπά... Και ξαναείδα τό πρόσωπό της που δέν έκαλλε πειά, τό κρύο πρόσωπό της που έσταζε... Τής έκλεισα τ' αβλέφαρα... Α, πιό τρυφερά από φύλλα λουλουδιού... Και κάθε ρυτίδα έφυγε από τήν ψυχή μου. Κ' εξαγνίσθηκα, τέλεια εξαγνίσθηκα. Όλη ή άγιωσύνη τής περασμένης μου άγάπης ξαναμπήκε στήν ψυχή μου, σάν ποτάμι φώς... Νά ακόμα μιá καλωσύνη της μέσα απ' τό θάνατο!... Έτσι, γιά ν' αμπορώ ακόμα τέτοια ν' α τήν άγαπή, τή σκότωσα. Για ν' αμπορης και σ' ν' α τήν άγαπ'ς μπροστά μου, χωρίς τύψεις, χωρίς τίποτε πειά ν' α μ'ς χωρίζη. Γι' αυτό, γι' αυτό τήν έσκότωσα... "Ω, αδελφέ μου, αδελφέ και στή ζωή και στο θάνατο, που πάντα πειά θά ήσαι δικός μου, δικός μου με τή θυσία αυτή... Κ' άτταξέ την. Είναι άσπιλη τ'ώρα είναι άσπιλη. Τ'ώρα μ'πορείς ν' α τής δώσης τή λατρεία σου όπως σ' ένα πλάσμα ούράνιο... Θέλω, σ' έναν από τους τύμβους μου, τόν πιό βαθύ, ν' α τήν άποθέσω έλαφρά και ν' α βάλω γύρω της όλους τους θησαυρούς μου... [Σκόβει πάνω στήν πεθαμένη]. Δικό σου, δικό σου είναι ό,τι λάμπει, δικό σου γιά πάντα ό,τι άγνό... Άγαπημένη, άγαπημένη! Νά μ'πορούσε, δίνοντας όλο μας τό αίμα, ν' α φωτισθή μιá στιγμή τό χλωμό πρόσωπό σου, ν' α άνοιξης μιá στιγμή, μιá μόνη, τ' α μάτια σου, ν' α μ'ς κυττάξης, ν' α άκούσης τήν κραυγή τής άγάπης και τού πόνου μας... Άδελφή μου! Άδελφή μου! [Πέφτει άπάνω της καλώντας την με κραυγές άπελπιστικές άπλόνοτίας τ' άχρία του στο όχρό πρόσωπό της. Άνύμνος ν' α άποφέρει περισσότερο στήν κραυγή αυτή, ό "Αλέξανδρος σηκώνεται, περνά έμπρός απ' τ' α πόδια της πεθαμένης, πηγαίνει κοντά στο φίλο του, σκόβει, βάνει τό χέρι του πάνω στο μέτωπο τού Λεονάρδου ν' α νοιώση τόν πυρετό του, ν' α προύνη τό παραλήρημα αυτό που λές και

είναι προμήνυμα τρέλλας. Ο Λεονάρδος αισθάνεται κάποια ανακούφιση, τ' α νεύρα του χαλαρώνουν λίγο, ή φωνή του εβύνεται]. Νά φιλήσω τ' α πόδια της... τ' α μικρούτσικα πόδια... [Σέφνεται ός τ' α πόδια της νεκρής, σκόβει τό μέτωπο πάνω της και μένει έτσι λίγες στιγμές. Ο "Αλέξανδρος επίσης γονατίζει και σκόβει δίπλα του. Άκούεται ό στεναγμός τής πηγής. Ο Λεονάρδος σηκώνει τό κεφάλι και κυττάζει τήν πεθαμένη]. Μιá μέρα, στήν άερογιαλιά, καθισμένη στον άμμο, άκουμπούσε τό πρόσωπο πάνω σ' τ' α γόνατα. Έπлатτε τ' α πιό έμορφα όνειρα, και τ' α ξεπλεκα μαλλιά της ήταν χυμένα άπαλά σάν φύλλα λουλουδιών γύρω σ' τ' α μικρά της τ' α πόδια. Η θάλασσα κοιμισμένη σάν παιδί κειθήνιο, στο έλαφρό άγεράκι. [Διακοπή. Θυμάται ακόμα κάτω και άνατριχιάζει]. "Α, ή μοίρα, μπροστά στήν έστία... [Κρύβει τό πρόσωπο μέσα σ' τ' α χέρια του και ξανασκόβει τό κεφάλι χαμηλά]. Συχώρεσέ με! Συχώρεσέ με! [Διακοπή. Ο "Αλέξανδρος γυρίζει άνησυχός και κυττάζει προς τους βράχους εκεί που τελειώνει τό μονοπάτι].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, σηκώνεται ξαφνικά — Βήματα. Θαρρώ π' α άκουσα βήματα, εκεί στο μονοπάτι. Άκουσε. [Ο Λεονάρδος σηκώνεται επίσης τρομαγμένος. Και οι δύο άκροάζονται κρατώντας τήν άναπνοή]. "Όχι... ίσως ν' α μ'ην άκουσα καλά... Νά είναι ό άνεμος μέσο σ' τις μυρτιές... ίσως ν' α κύλησε καμιά πέτρα...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δέ ξέρω... Η καρδιά μου χτυπά δυνατά, δέ μ'πορώ ν' άκούσω τίποτε άλλο. [Ο "Αλέξανδρος προχωρεί στο βάθος, προς τους βράχους και άκροάζεται. Άκούεται μόνον ό στεναγμός τής πηγής].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, επιστρέφει στον φίλο του, που κυττάζει όλοένα τήν πεθαμένη, και τόν τινάζει]. Τ'ώρα, τί θά κάνωμε; Πρέπει ν' α τήν πάρωμε από δω. Που θά τήν πάμε; Στο σπίτι; Και ή "Αννα, ή "Αννα... τί θά τής πούμε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, χαμένος κυττάζει γύρω του — Η "Αννα;... ή "Αννα... Με περιμένει αυτή τήν ώρα... Μου άποσχέθηκε... μου άποσχέθηκε... χθές τό βράδυ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τί σου άποσχέθηκε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Νά με περιμένη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Νά σέ περιμένη; Που; Γιατί;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Έσκόπευε... ήθελε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Ηθελε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ηθελε ν' α φύγη... ν' α φύγη...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — "Α! [Διακοπή. Και οι δύο κυττάζουν προς τό μονοπάτι μέσα στους βράχους, στο βάθος. Άκούεται που σιενάζει ή πηγή]. Τί θά τής πούμε; Τί ν' α κάνωμε, τ'ώρα; θέλεις, έσύ, ν' α μείνης έδω; Πρέπει ν' α τή σκεπάσωμε... θές, ν' α μείνης έδω;... Έγώ πάω... πάω ν' α φέρω... τό σάβανο...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — "Όχι, όχι, μη φύγης, μη μ' άφήσης. "Ας μείνωμε, ός μείνωμε ακόμα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μά, ή "Αννα... ή "Αννα [Ανατριχιάζει και άκροάζεται]. Κάποιος έρχεται, κάποιος πλησιάζει... Βήματα. Άκουσα βήματα... "Α, μ'ην είναι... πρέπει ν' α τήν κρύψωμε. Έλα ν' α τήν πάρωμε μέσο σ' τις μυρτιές... δέν άκούς, Λεονάρδε; [Τινάζει τόν Λεονάρδο που είναι σάν άπολιθωμένος]. Έλα ν' α τήν πάρωμε μέσο σ' τις μυρτιές... Έγώ θά τήν κρατώ απ' τους ώμους. Σιγά! σιγά!

[Σκόβει ν' α τήν πάρη απ' τους ώμους. Ο Λεονάρδος επίσης από τ' α πόδια. Τή στιγμή εκείνη άκούεται ή φωνή τής τυφλής στο μονοπάτι].

ΑΝΝΑ, μέσα από τους βράχους χωρίς ν' α φαίνεται — Λευκή, Λευκή! [Αφίουν και οι δύο τή νεκρή και στέκονται, κίτρινοι σάν αυτή, χωρίς ν' α μ'πορούν ν' α

κινήθουν]. Λευκή! [Η τυφλή φαίνεται από τους βράχους μόνη, ψάχνοντας μέσο στο σκοτάδι. Καείς δέν άπαντά. Η "Αννα προχωρεί λίγα βήματα έμπρός με τρομερή άγωνία]. "Αλέξανδρε, Λεονάρδε! [Προχωρεί προς τήν νεκρή. Άκόμα ένα βημα και θά τήν άγγίξη με τό πόδι της. Οι δύο άνδρες άκίνητοι δέν μ'πορούν ν' α πουν ούτε λέξη].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τή στιγμή που τό πόδι της "Αννας κάνει ν' αγγίξη τή νεκρή — "Αννα! "Αννα! Στάσου!

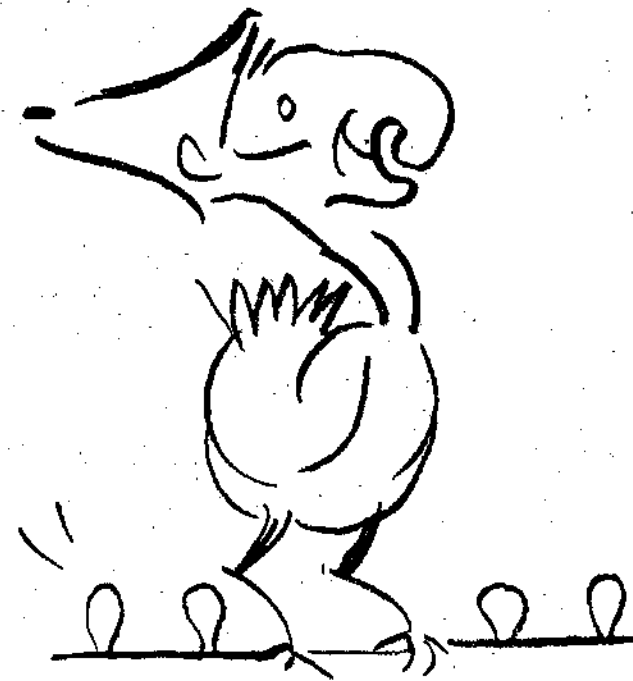
[Μά ή "Αννα ένοιωσε τό άψυχο σώμα. Σκόβει έπάνω της και τήν άγγίξει με τ' α χέρια ός που φθάνει στο πρόσωπο και σ' τ' α μαλλιά τ' α μουσαμενά. Ανατριχιάζει δλόκληρη από τό κρύο αυτό που δέν μοιάζει με κανένα άλλο κρύο. Βάνει μιá κραυγή σκληρή, όπου νομίζεις π' ας φεύγει όλη ή ψυχή της].

ΑΝΝΑ — "Α!... βλέπω! βλέπω!

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

Γ. ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

"Η μετάφρασις άνήκει σ' τ' α «Παναθήναια»

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΚΕΤΕΣ — ΙΩ. ΝΑΚΟΣ
Υπό Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Τὸ θέατρον τῆς Ἀδῶς Μαρίας Κοτοπούλη ἔδωκε αὐτὸν τὸν μῆνα τὴν «Ἰφιγένειαν» τοῦ Μορσῆ, μεταφρασμένην ἀπὸ τὸν κ. Λεάντρον Παλαμά. Δημοσιεύομεν δύο ἀποσπάσματα τῆς 4ῆς πράξεως πού μᾶς ἔδωκε ὁ νέος ποιητής:

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατέρα μου, πῶς ἤθελα τὴν ὥρα τούτη νᾶχα
Τὴ γόησσα τοῦ τραγουδιστῆ φωνῆ
Ποῦ ἔφερνε κάθε τι. Μά, ὦιμέ, γιὰ τέχνη μου μονάχα
Κρατᾷ τῶν δυὸ ματιῶν μου τὴν πηγῆ.

Ἄθελα νοιώθω μέσα μου νὰ τρέμη κάποιος πόνος
Στὰ γόνατά σου τώρα πέφτω ἐμπρός
Καθὼς ὁ βικετυκὸς στὸ βωμὸ ἀπάνω κλῆνος.
ὦιμένα! Τί γλυκὸ πού εἶναι τὸ φῶς!

Νὰ ζήσω κι ἄλλο ἀφήσιτε με, πατέρα μου, πατέρα.
Καὶ μήπως τοῦτο εἶν' ἀρετὴ; τάκουσ! . . .
Ποῦν ἀπ' τὴν πρώτη νιότη μου, κάτου στὴ γῆ, ἐκεῖ πέρα
Νὰ πάω μαζί με τοὺς χλωμούς νεκρούς! . . .

Πρώτη φορά σου ἐμένανε τὸ παιδικὸ τὸ στόμα
Τ' ὄνομα σῶδωσε τὸ πῶ γλυκὸ.
Τότε, πατέρα, μ' ἐσφιγγες στὴν ἀγκαλιὰ κι ἀκόμα
Τῆς Τροίας δὲ στοχαζόσουνα τὸ δεικνὸ.

Κ' ἔλεγες: Θυγατέρα μου πότε θὰ σ' ἀντικρύσω
Στὸ σπίτι μέσα τοῦ δικοῦ σου ἀνδρός,
Μέσα σ' ἀντάξιο σπιτικὸ καὶ σ' ἕνα γένος ἴσο
Νὰ λάμπης στὴ ματιὰ τοῦ καθενός!

Κι ἀποκρινόμενον: ἄμποτε κάποιος θεὸς νὰ δώσει
Στὸ σπιτικὸ μου νὰ δεχτῶ ποτὲ
Τὸ γέρο τὸν πατέρα μου κι ὅση φροντίδα, τόση
Νὰ δώσω πᾶδωσι κι αὐτὸς γιὰ μέ.

Οἱ στοχασμοί, τὰ λόγια αὐτὰ τὰ πολυαγαπημένα
Δὲ μούφυγαν ἀπ' τὸ μνημονικὸ
Κι ἀκόμα τὰ κρατῶ μὰ ἐσὺ τὰ ἔχεσες κι ὦιμένα
Γυρεύεις νὰ με κἀνης νὰ χαθῶ.

Στὸ κῆμα ταξιδεύοντας γιατί τὸ πλοιο τοῦ Πάρι
Ν' ἀράξῃ στοὺς δικούς μας τοὺς γιालούς
Καὶ στὴν Ἑλένη ἔρχοντας μιὰ καταλύτρα χάρη,
Τοὺς νέους γιατί νὰ φέρῃ τοὺς καημούς;

Ἦξε σ' ἐμέ τὰ μάτια σου καὶ γιὰ τὴ θυγατέρα
Δόσε τὸ φίλημα τὸ πατρικὸ.
Καὶ τότε, τότε, ὅς κατεβῶ στὸν τάφο μου, πατέρα,
Στεγνὰ μαζί μ' αὐτὸ νὰ κοιμηθῶ.

Καὶ σὺ ἀδερφέ μου, ἀνῆξερον ἀγῶρι, ποῦ θ' ἀργήσουν
Νὰ σε περιπαλώσουν οἱ καημοί,
Κλάψε μ' ἐμένα, θρήνησε καὶ γόρησε ν' ἀρήσουν
Τὴν ἀδερφοῦλα σου νὰ ζῆ κι αὐτῆ.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸ Παρίσι. Ἴδιο πουλι κι' ὁ
ἄνθρωπος, μεγαλοδύναμο σὰν ἀποφασίση
νᾶνοῖξῃ τὰ φτερά του. Δὲν μὲ φόβισε ὁ κρυφὸς
ἀέρας πού ἐβούιζε κάτω ἀπὸ τὸ κῆμα, οὔτε τὰ
ἀστέρια πού ἐχύνοντο στὸν οὐρανὸ, προφη-
τεύοντας ἀγριαν νύχτα. Μικρούλα ψυχὴ ἐγώ,
εἶχα ἀτρόμητον ἄνθρωπο μέσα μου, κι' ἔπρεπε
νᾶρθῃ μιά στιγμή μεγάλης συγκινήσεως ὥστε
νὰ τὸ νοιώσω.

Ἦταν ἠλιόγερα, — πάντα τέτοια ὥρα εἶνε
σὰν ἀφνίει κἀνεὶς πίσω τον κάτι πού ἀγάπησε.
Πλησιάζει ἡ νύχτα, πού παιδεύει περισσότερο
μὲ τὴν ἀνάμνησι τοῦ φωτός παρὰ μὲ τοὺς ἀο-
ράτους κινδύνους.

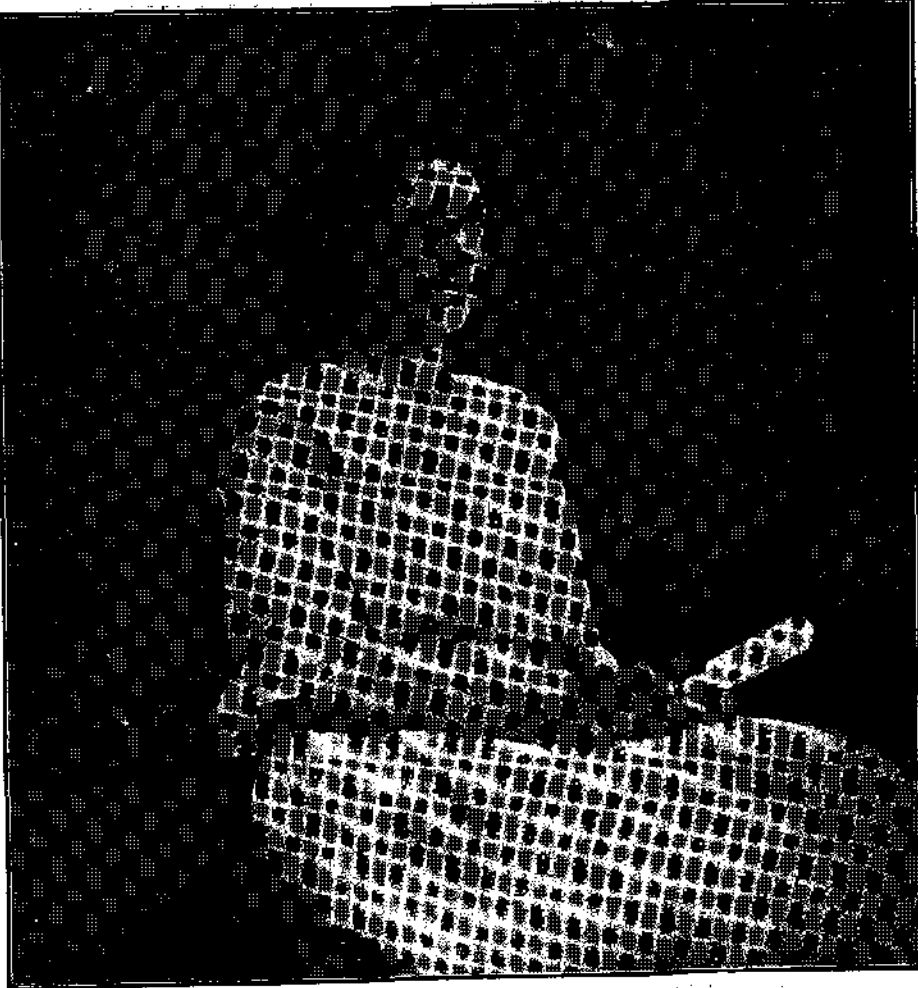
Τὸ καράβι ἀνοίχτηκε στὸ πέλαγος, ἕνα—
μικρὸ-μικρὸ καραβάκι — σ' ἕνα μεγάλο-μεγάλο
πέλαγος. Τόλημ πού τὴν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι!

Ἄερας καὶ κρῦο καὶ βροχὴ πού ἀνέβαινε
ἀπὸ τὴν θάλασσα. Τέτοια κρῖνα φιλοδομήματα
ποτὲ μου δὲν τὰ εἶχα γνωρίσῃ. Οὔτε ὕπνος,
οὔτε ἡσυχία. Τὰ τριξίμο τοῦ πλοίου, σὰν κακῶν
πνευμάτων ἀλλοιωμένη φωνή, μοῦ ἔφερνε τρο-
μερὲς ὀπτασίες.

Δὲν ξέρω πόσα χρόνια πέρασαν γιὰ τὴν
ψυχὴ μου ὡς πού νᾶγναντέψω τὴν Κέρκυρα.
Ὁραία καὶ γαλήνια, πνιγμένη σὲ βλάστησι καὶ
σὲ μῦρο, ἔχουσε πλούσια τὴν ἀντανάκλασι τῆς
μέσα μου μὲ ὅλα τῆς τὰ ὄνειρα. Κι' ἄρχισε ἡ
ἀτέλειωτη σειρά τῶν θρύλων τῆς νὰ περνᾶ
μπροστά μου, καὶ πρώτα-πρώτα τοῦ Ἀχιλλείου
ὁ θρύλος μὲ τὴν ἐξωτερικὴ αὐτοκράτειρα.

Ἡ βεράντα μὲ τίς μεγάλες κολόνες, ὁ σκο-
τεινὸ-δενδρὸς κήπος, τὸ ζωγραφιστὸ περιστύλιο
μὲ τ' ἀγάλματα τῶν συλλογισμένων Μουσῶν. . .
ὁ Ἀχιλλεὺς μὲ τὸ ἄρμα τοῦ θριάμβου του, ὁ
Χάϊνε μὲ τὸν βαρὺν ἴσκιό τῆς θλιβερᾶς ἐμπνεύ-
σεως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοκράτειρας ἀπάνω
ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Τὸ ἀριστοκρατικὸ πνεῦμα, πού
ἐννοοῦσε νὰ ἀλλάξῃ τίς σκουριασμένες μηχανὲς
τῆς ζωῆς καὶ νὰ τίς ἀντικαταστήσῃ μὲ τὰ σύ-
γνεφα. Γιὰ νὰ πιάνη ὁ ἄνθρωπος τίς πειρὸ ἀο-
ριστὲς εὐμορφίαις πού παιγνιδίζουν στὸ ἄπειρο.

Ἦθελεν ἡ Αὐτοκράτειρα τὴν δύναμι καὶ τὴν
ἐντασι τῆς ψυχῆς ἴδια μὲ τῶν σοικεῶν πού
δὲν περιορίζονται ἀπὸ κανένα φραγμὸ. Ἦθελε
τὴν ἐπιθυμία τῆς νὰ τὴν ἀπλώνη ὡς τὴν ἀνα-

Ἡ ΝΕΑ ΗΘΕΡΟΠΟΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ. ΑΛΙΚΗ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ
Φωτογρ. Κ. Ἀναγν.

τολὴ καὶ νὰ ξαναγυρίσῃ μὲ ὅλα τὰ ρόδα τῆς.
Καὶ τὴν ἤθελε ὡς τὴν δύσι τὴν ὑστερινή, καὶ
νὰ ξαναγυρίσῃ κομίζοντας τὰ χλωμὰ κρῖνα πού
ἀνθοῦν στὰ μαῦρα περιβόλια τῆς νύχτας. Ἦθελε
τὸ πάθος ἀστέρειντο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅπως
ἔτυχε νὰ εἶνε γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς.

Τὸ μέγα κένθος ἀπλώθηκε μέσα καὶ τριγύρω
στὴν αὐτοκράτειρα, κι' ἕνα φῶρεμα μαῦρο, σὰν
νᾶχε ντυθῆ φτερὸ κοράκιου, ἐντυσε γιὰ πάντα
τὸ «κυπαρισένιο κορμί».

Τόσο μὲ εἶχε ἀπορροφήσῃ ἡ ἀνάμνησίς τῆς,
πού ὄρες, σκυμμένη στὰ κἀγκελα τοῦ ἀραγμέ-
νου καραβιοῦ, ἀκολουθοῦσα τὴν πομπὴ τῶν

σκιαῶν. . . Πού σὰν νὰ εἶχε ἀνασηκωθῆ ἡ πλάκα
τοῦ καιροῦ, καὶ μιὰ-μιὰ ἀνέβαινε ὀκνά ἀπὸ τὸ
δασωμένο περιβόλι τοῦ Ἀχιλλείου.

Μὰ ἡ θέλησις τοῦ καραβοκύρη, πού ἀράζει
στὰ ἀκρογιαλῖα, χωρὶς νὰ ἀράξῃ καὶ στὴν ἱστο-
ρία τῶν ἀκρογιαλιῶν, πού εἶνε τὸ σημαντικὸ,—
ἦταν νὰ φύγομε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῆ ὄχι
μπροστὰ σὲ ἕναν καραβοκύρη!

Σὲ σύγνεφο διμήλης πικνῆς χάθηκεν ἡ Κέρ-
κυρα, κι' ἀπὸ μακριὰ ἔμοιαζε σὰν γιγάντια
ἀνθοδέσμη, πεταμένη καταμεσῆς τοῦ πελάγους.
Μὰ τὰ βουνά τῆς μᾶς ἀκολουθοῦσαν, συντρο-
φιὰ παρήγορη, ὡς τὴν δύσι τῆς ἡμέρας. Ἦ τε-

λευταία αντίνα έλαμψε κι' έσβυσε άπάνω στο τελευταίο λοφάκι της. Η θάλασσα άπόμεινε θαμνή, σαν νά ερχαν κατακαθήρη στο βυθό της άπειρες μεταγχολινές σκέψεις.

Ουρανός και θάλασσα. Μακριά από κάθε τι στερεό. Ψυχές που έμπιστευθήκαν τον έναν τους στην κειό ιδιότροπη ύλη — στο κύμα και στον άέρα. Ένας ναύτης, άμελώντας το καθήκον του, άποκοιμήθηκε σε μιá κώχη του καραβιού.

Βοή φθάνει από όλα τα μέρη του κόσμου. Κλαίνε και βογγάνε κορμιά και τα μαλλιά τους, λυμένα, σέρνονται άπάνω στο κύμα. Μάτια μεγαλωμένα βλέπω, από τον φρικτόν δραματισμό. Και χεράκια μελανά μέσα στο νερό διακρίνω, παιδιών που άπόκαμαν ζητώντας βοήθεια. Άνοιγω την άγκαλιά μου προς το άπειρο το άσυγκίνητο. Μιά κραυγή μου έρχεται νάρήσω: δώστέ μου τα πνιγμένα παιδάκια να τ' αναστήσω με την θέρμη της άγκαλιάς μου. Έχω για όλα πνοή...

Άς μη ρωτήση κανείς πώς έπέρασεν αυτή η νύχτα. Έγώ κι' ο θεός της θάλασσας — αν ύπάρχη τέτοιος θεός — το ξέρουμε.

Με τα χαράγματα, ένας δυνατός ενάντιος άέρας, δέν μιάς άφινε να πλησιάσουμε την πόλι της Ιταλίας, που μιάς υποδέχθηκε παρουσιάζοντας ένα δλάνθιτο περιβάλλο, στην άκρη της θάλασσας. Και στο πείσμα του καραβιού να προχωρή, ο άέρας έσήκωνε άπότομα κι' όρμητικά το κύμα, σε κάθετες γραμμές, που έφαινότο ίδια σύγνεφα γραμμισμένα. Και τόκανε να διαγράφη βαθιές καμπύλες κατά την άβυσσο, — το φτωχό καράβι.

Ποιός δέν είδε στο Μιλάνο το Duomo, την μεγάλη εκκλησία, την περίφημη, την ξακουσμένη, που ένα πνεύμα συνθετικής μεγαλοφυίας την έχορισε στον κόσμο.

Ήθελα να είχα δικό μου ένα χρόνο, ώστε να περνούσα εκεί μέσα τις τέσσερες εποχές. Άνάμεσα από το γαλήνιο σύθαμπο κι' από τα κορμιά των γονατισμένων, ανάμεσα από τους ίσκιους των μεγάλων μετάλλινων έργων κι' από τις βαρειές κολόνες ανάμεσα, να ακολουθώ την εξέλιξι της ζωής των ανθρώπων και των πραγμάτων. Να βλέπω την άνοιξιάτικην άνθησι και την καλοκαιριάτικην φλόγα, και την φθινοπω-

ρινή γλωμάδα και την χειμωνιάτικην όρμη, με το φακό μιάς πίστεως στην ψυχή ειδωλολατρικής, μα πίστεως όμως σαν αυτήν που έμπνέει σε μένα η παράξενη εκκλησία.

Άπό το βάθος εκείνο ο κόσμος απέχει καταπληκτικά η δέν απέχει καθόλου. Για μένα, μόλις έμπήκα, τα έξωτερικά πράγματα έπληραν όρι μακρυσμένων οκτιών. Και είδα τον κόσμο των πλασμάτων όπως από τα ουράνια θα μπορούσε κανείς νάβλεπε τα σκοτήματα των άγριμιών.

Και ήταν το πρώτο αντίκρισμα που με άνάπασε στο μοναχικό μου αυτό ταξίδι.

Άλλο τίποτε δέν είδα κι' ούτε ήθέλησα να ιδώ στις λίγες μου ώρες. Βγαίνοντας από την εκκλησία με την μεγαλοπρεπή της άνάμνησι εξέησα το τραίνο του Παρισιού. Άνύποπτη ότι ένας ύλγος θα με περίμενε να μου δώση νέες έντυπώσεις του σπασμού των ανθρώπων.

Άργά εξεκίνησεν ο κατάμαυρος σιδηρόδρομος, σκορπίζοντας περιεργη συγκίνησι στην ψυχή μου. Το βράδυ θα έβλεπα το Παρίσι που σήμερα έχει την θέσι «των αρχαίων Άθηνών».

Χαράδρες και λοφάκια χορταριασμένα γεμάτα λευκάνθημα, και γέφυρες και συνοικισμοί μικρούτοιμοί σπιτιών, χαμένοι στην οκιά άγκαλιασμένων δένδρων... Και λιμνίτσες εύμορφες, που ότι χαμογελούν λαμπερά και χάνονται πίσω από τεχνητά προχώματα... Και κοιλάδες ήμερες, σαν με χτενισμένο το χορτάρι τους, και πηγές που κειό πολύ ακούγονται παρά φαίνονται... Όλα περνούν γοργά, δείχνοντας σιλουέτα παρά μόρφη, γοργά περνούν, σαν σκέψεις σε εύφορο πνεύμα, την εύλογημένη στιγμή της έμπνεύσεως.

Να και το όνειρο της Laco Maggiore που την βλέπω σαν από το ύψηλότερο σκαλι άμφιθεάτρον. Πνίγεται σε λιποθυμισμένο άχνογάλαζο χρώμα κάτω από τον ήλιο. Πλατειά και γαλήνια, με την ζωήν άτελείωτου ρεμβασιμού, έχει σαν φουσκώση από κρυφόν παλμό κι' έχει φθάση ως τα δλόλευκα λουλουδάκια, που της πλέκουν τριγύρω άτημέλητο ένα στεφάνι. Αίμνη παρθενικώτερη δέν έφαντάσθηκα. Κι' ούτε είδα.

Άνε πώς έχει μάγια περισσότερα από μιá γυναίκα. Και πώς την νύχτα, σαν το φεγγάρι φέρνει, κάτω φωσφορισμοί της, που μοιάζουν άποκαλύψεις των σπλάγγων της, δείχνουν σαν μαγικές σκηνές τους τριγύρω τόπους...

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Ε Σ

Εχώρευαν σε μιá σάλα θερινού ξενοδοχείου. Έκπτοξα ν' ανακαλύψω ένα ζευγάρι που να στροβιλίζεται τόσο καλά ώστε ν' αξίζει να το βλέπης. Άνεκαλύψα γελοιογραφίας του Άλμπέρ Γκωνγιώμ.

Πολλά πράγματα έχουν λησμονηθή μεταξύ των όποιων και αυτό, ότι ο χορός εινε ώραιότερος. Η άστική κοινωνία έπαυσε να το ύποπτεύεται.

Μία Σπάρτη της συμμετρίας του ρυθμού και της χαράς θα εχεν άπαγορεύσει το δικαίωμα του χορού στα τρία τέταρτα των χορευτών που έβλεπα αυτό το βράδυ. Λοξοί τηλεγραφικοί στυλοι και βαρέλια στροφογύριζαν, σαν να τα έβλεπες από το παράθυρο τραίνου έξπρές.

Και όμως η κοινωνία εινε κομψή, η τουλάχιστον πολύ άσχολεται με το σώμα και την στάσι. Ολόκληρον αυτήν την ύπόθεσι την λησμονεί όταν χορεύει. Τα νειάτα μου έκαμαν ιδιαίτερος κακήν έντυπωσι. Άν και ο χορός εινε η μεγαλοφυία των, έκινούντο τόσο άσχημα, ώστε μου εξέγησαν ότι και σ' αυτήν την τέχνην άκόμη η όρημ δέν εινε έπαρκής.

Έχω παρατηρήσει ότι οι μιλλιαρδισται σέβονται το έπάγγελμά των. Ένώπιον θεατών διατάζει κανείς να χτυπήση μιá καραμπόλα όταν δέν έχει ώραιόν σώμα και περιποιημένην στάσι.

Όλοι αυτοί οι διαταγμοί κατηγορήθησαν εκεί που έπρεπε να ύπάρχουν, στον χορόν, σ' αυτήν την δόξαν του ρυθμού και του έρωτος, στο παρκέτο, αυτήν την πεδιάδα της Ήλιδος.

Μά δέν άφίνετε τους ανθρώπους να χορούν αυτήν την λίγη ζωή; Να χορεύουν και όταν δέν εινε συμμετρικοί; Και όταν δέν εινε έλαφροί; Και όταν εινε άσχημοί; Άπλως για να χορεύουν; Δέν είδατε την Κερμέσο του Ροϋμπενς;

Ω! την είδα βέβαια στο Λούβρο. Είδα αυτό το μεθύσι όπου στροβιλίζονται, πέφτουν, σηκώνονται, παραφρονούν από κρασί, χαρά και έρωτα τα χοντρά ζεύγη των Φλαμανδών. Εκεί δέν εινε ίσως κανένας κομψός χορευτής, αλλά όλοι εινε ώραιοί από άταξίαν, άπρέπειαν και έλευθερίαν. Μπορείτε να την επαναλάβετε τοδλάχιστον αυτήν; Έμπρός λοιπόν! Τα άλλα εινε μιá ετικέττα με άσχημία.

Δέν άδικώ κανένα στραβόν η δυσκίνητον χορευτήν, θα καταργούσα όμως τους θεατάς. Θα

τους έβαζα να χορεύουν. Τίποτα δέν εινε άσχημο όταν λείπει ο θεατής. Και όλον αυτό το λάθος, που σας εξιστόρησα, εινε βέβαια δικό μου.

Ο άνεμος που σβύνει την σαιζόν του Φαλήρου, σαν ένα λαμπρόν πολυέλαιον, εινε η σοροκάδα, αυτό το Βαγνέριον φύσημα.

Μπορείς να καθήσης σε μιá καρέκλα και να χαρής τον θάνατον της άκτής για τον κόσμο. Τα κύματα έρχονται και σου φέρουν θυμούς, θορύβους και κινδύνους, αυτά που τα είχες λησμονήσει σχεδόν άλλα τα είχες ποθήσει.

Άκούεται μάχη. Να πιστέψωμε πως ο γηραιός συνταγματάρχης που καθεται στην παραλία τυλιγμένος στο έλαφρό του παλτό όνειροπολεί; Εινε σαν λυσοαλέα πυρά. Και όλον αυτόν τον κρότον τον προκαλεί ένα κύμα, μιá τεράστια τορπίλη νερού, που χτυπά το άτάραχο θωρακικό της εξέδρας.

Ναυάγια έρχονται, τα πρώτα ναυάγια του φθινοπώρου, μόλις ένα ξύλο ξεκαρφωμένο από γυναικεία μπάνια.

Ο όρμος έχει έρημωθή. Το κόττερο που κοιμάταν εκεί από ήμερες, έφυγε τρομαγμένο.

Δύο άνθρωποι που εξακολουθούν τα θερινά τους λουτρά, κολυμβούν σ' άνοιχτά, χαρούμενοι για τη λύσσα και την ψύχρα του στοιχείου. Οι τρεις θεαταί που έτρεξαν από την εξέδρα να βάλουν τις φανές, άποσύρονται δυσάρεστημένοι που δέν ήτο ναυάγιον.

Οι καρέκλες μαζεύονται γρήγορα στην πλατεϊαν, το χαλάξι των κυμάτων που συντρίβονται δλόρθα, φτάνει μακριά, ως το κίοςκο όπου έχουν καταφύγει η κυρία με το τυκνó βέλο, ο συνταγματάρχης που έπιμένει στην κούραταν, το ζευγάρι που είχε νομίσει ότι με τέτοια σοροκάδα δέν θα το προσέξη κανείς, και το αλώνιον γαντωμένο γεροντοπαλλήκαρο που πέρασεν όλο το καλοκαίρι χωρίς να βρή την περιπέτειά του.

Η μπάντα σπρωγμένη άπ' τον άνεμο στα βάρη της πλατεϊας παίζει με δυσκολία το χειρότερο κομμάτι που είχε.

Πρό όλιγου πέρασαν οι άνθρωποι που έμφανίζονται στο τέλος, ο ποιητής, ο άποτυχημένος, ο άνθρωπος που δέν είχε ξαναπεράσει από κει κι' ο ψαράς που δέν έχει δουλειά.

Άήξις.

Z. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΤΑΦΙΔΙΚΗ ΖΩΗ

Είναι η εποχή, που το εμπόριον ενός από τα Εχυριώτατα προϊόντα της Ελλάδος, της σταφίδας, προσδίδει μίαν ιδιαιτέραν και μοναδικήν δψιν, μίαν άσυνήθη κίνησιν εις μερικούς λιμένας της Πελοποννήσου. Οι κυριώτεροι από τους λιμένας αυτούς και σχεδόν οι μόνοι, όπου συναθροίζεται όλη περίπου ή παραγωγή είναι ο τών Πατρών, τών Καλαμών, του Κατακόλου και του Αιγίου. Εκεί καθορίζονται αι τιμαί του πλουτοφόρου προϊόντος, γίνονται αι άγοραπωλησiai εις τρόπον ώστε να προσλαμβάνουν αυτά χαρακτηριστικά χρηματιστικόν και να δημιουργούνται πολλάκις περιουσίαι εκ του μηδενός, αναπτύσσεται επί τρεις πρό πάντων μήνας μία κίνησις και δραστηριότης εξαιρετικής φύσεως και σημασίας. Και από τους τέσσαρας αυτούς λιμένας, την πρώτην θέσιν κατέχει ο τών Πατρών. Κατά τους μήνας Αύγουστον, Σεπτέμβριον και Οκτώβριον είναι όλος ζωή, κίνησις, θόρυβος, εργασία.

Από κάθε περιγραφήν του τρόπου της καλλιέργειας και της όλης κινήσεως του εμπορίου της σταφίδας, μία κινηματογραφική αναπαράστασις όλων τών λεπτομερειών, από του τρυγητού μέχρι της επί τών άτμοπλοίων φορτώσεως του προϊόντος αυτού θα έδιδεν ίσως πλέον άκριβη την εικόνα της σταφιδικής ζωής. Είναι αυτή τόσοον πολυσύνθετος, αλλά και τόσοον μεθοδική.

Η σταφίς άφου τρυγηθή από τα κλήματα — και ο τρύγος, που γενικεύεται εις τας 20 Ίουλιον, γίνεται όκως και τών σταφυλιών — άπλώνεται δια να ξηρανθή εις τα άλώνια, τα χρισμένα με κόπρον βοός. Το ένα τσαμπι (ο βότρυχος) τίθεται κοντά εις το άλλο χωρίς στενοχωρίαν και με πολλήν προσοχήν έως που να γεμίση κάθε άλώνι, και ή πριν βαθυκίτρινος δψις του να παρουσιάζεται μελανή πλέον και από μακράν να ξεχωρίζη δυνατά μέσα εις το καταπράσινον φύλλωμα τών σταφιδαμπέλων. Το άπλωμα διαρκεί από 8-12 ήμέρας σπανίως περισσοτέρας. Αι ήμέραι αυτά είναι άληθινής δοκίμασίας δια τους σταφιδοκαταγωγούς. Όλοι γίνονται καιροσκοποί έχον διαρκώς τα βλέμματά των γυρισμένα προς τον ουρανόν και το παραμικρόν σύννεφον τους γεννά μεγάλα καρδιοχτύπια. Η βροχή είναι ο μεγαλύτερος έχθρος και κίνδυνος της σταφίδας κατά τας τελευταίας πρό του τρυγητού ήμέρας και κατά την διάρκειαν της άποξηράσεως. Προς άποκρούσιν του κίνδυνου αυτού οι κτηματίαι λαμβάνουν τα προ-

ληπτικά των μέτρα και ταύτα είναι οι τζιβίρες, είδος τετραγώνων άβαθών ξυλίνων σκαφών, μέσα εις τας όποιας άπλώνεται ή σταφίδα και κατόπιν σκεπάζεται με ξύλινον κάλυμμα, και οι λινάτσες, καραβόπανα που άπλώνονται επάνω εις τα άλώνια. Πολλάκις όμως και τα μέτρα αυτά άποδεικνύονται άδύνατα άπέναντι της σφοδρότητος της βροχής.

Μετά την τελείαν άποξηράσιν, όταν ή σταφίς προσλαμβάνει ένα χρώμα κνανόμαυρον, που όσον καλύτερα είναι ή ποιότης γίνεται τόσοον βαθύτερον, αρχίζει ή άποχώρισις του καρπού από το τσάμπουρο. Με ένα άγκυρωτόν σάρωθρον, πρωτογόνου κατασκευής, που εις πολλά μέρη λέγεται κοινώς λαγόνα, σαρώνεται ή σταφίς, ότε και άποχωρίζεται εύκολώτα ο ξηραμένος πλέον καρπός από το τσάμπουρο, και μαζεύεται εις σωρούς μεγάλους. Αλλά εις τα άπομένοντα τσάμπουρα υπάρχει ακόμη και άλλος καρπός. Δια τον τέλειον άποχωρισμόν χρησιμοποιείται ή τσουγκράνα, είδος αρχαίας τριαίνης, με την όποιαν άνασηκώνονται τα τσάμπουρα και ο άνακατευμένος με αυτά καρπός πίπτει καθαρός πλέον εις τόν άλλον και συναθροίζεται δια να προστεθή εις τόν άλλον σωρόν.

Αμα τελειώση έντελώς και ή εργασία αυτή, ή σταφίς μεταφέρεται δια κοφίνων ή σάκκων εις τας άποθήκας τών έχόντων τοιαύτας εις τα κτήματά των ή έντός της πόλεως, ή μένει εις σωρούς επί τών άλωνίων και σκεπάζεται με καραβόπανα δια κάθε προφύλαξιν, μέχρι ότου ο παραγωγός δυνηθή να την πωλήση.

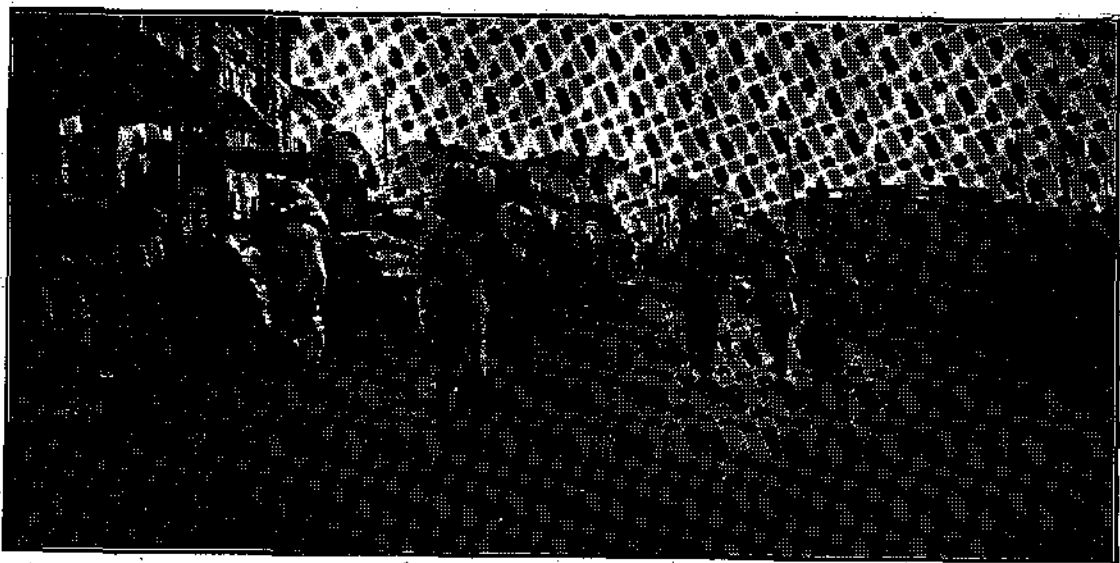
Η πώλησις της σταφίδας εις την άγοράν τών Πατρών καθώς και εις άλλας σταφιδαγοράς γίνεται κυρίως δια τών μεσιτών. Οι σταφιδομεσίται άποτελούν δλόκληρον τάξιν με έντελώς ιδιαιτέραν φυσιογνωμίαν. Είναι ή ψυχή, ήμπορεί να είπη κανείς, του σταφιδεμπορίου. Πολλοί θέλουν να τους άποφύγουν δια να κερδίζουν αυτοί τα μεσιτικά, αλλά πάντοτε σχεδόν αναγκάζονται να καταφεύγουν προς αυτούς δια να εύρουν συμφέρουσαν τιμήν του προϊόντος των. Ο σταφιδομεσίτης είναι άξιος ιδιαιτέρας ψυχολογικής μελέτης. Βλέπετε ένα κύριον σοβαρότατον ή ένα νέον δανδήν σχεδόν, που είναι ζητήμα άν θα καταδεχθή ποτέ να υπάγη μόνος του το ψάνι εις το σπίτι του, να περιπατή εις τόν πλέον πολυσύχναστον δρόμον και να κρατή εις τα χέρια του με ίεράν προσοχήν, με μεγαλοπρέπειαν τρεις και τέσσερες ή και περισσότερες χαρτοσακούλες σεβαστού μεγέθους και

κατά συχνά διαστήματα να βυθίζη το ένα χέρι του μέσα εις αυτές, να χαδεύη το περιεχόμενον των και να ανάζητη κάποιον δια του βλέματος. Οι χαρτοσακούλες περιέχουν δείγματα σταφίδας και με την άφήν ο μεσίτης προσπαθεί να γνώριση καλύτερον το έκλεκτόν ή μη της ποιότητος δια να καθορίση από πριν και την τιμήν, που θα ζητήση από τόν εμπόρον. Θα εύρεθή καθ' όδόν ο σταφιδέμπορος, ότε και θα γίνη άμέσως ή προσφορά, συχνά δε θα κλείση εκεί επί τόπου και ή συμφωνία. Εις το περιήριμον «Λεσχίδιον» τών Πατρών, τόν τόπον της συγκεντρώσεως όλων τών σταφιδεμπόρων και σταφιδομεσιτών, εις το σταφιδικόν αυτό χρηματιστήριο, όπου καθορίζονται αι τιμαί και γίνονται αι άγοραπωλησiai, οι χαρτοσακούλες προσκομίζονται άδιακόπως. Και άμίλητοι, σοβαρώτατοι, σκεπτικοί πολλοί έξεταζουν τα δείγματα, τα παρατηρούν καλά, προστριβούν τούς κόκκους της σταφίδας μεταξύ τών χειρών των. Κατόπιν αρχίζει ένας δλιγόλογος, μονολεκτικός σχεδόν διάλογος μεταξύ των. Όποιος δέν παράγει ή δέν έμπορεύεται σταφίδα, δε μη ζητήση να παρακολουθήση τούς διαλόγους αυτούς. Θα πελαγώση μέσα εις την συμβολικότητα τών λέξεων, εις την ποιικιλίαν τών όρισμών. Κυριαρχούν συνήθως αι λέξεις: κόρφος, κάμπος, βαγόνια, φόμπ, γουλό, ψιλό, μέγριο, άδήλωτα, δελτία, παραδοτέα, τέλος Αθγουόστου, Σεπτέμβριος, Οκτώβριος, επάρχιακά, 170, 155, 160, θα πέση, σταθερά και τα τοιαύτα. Καβαλιστικά πράγματα δια τόν άνίδεον.

Μετά το κλείσιμον τών συμφωνιών ή σταφίς μεταφέρεται έντός μεγάλων σάκκων εις τας άποθήκας τών σταφιδεμπορικών οίκων. Κάθρα μακρά και τετράτροχα, φορτωμένα, διασχίζουν άδιακόπως, κατά την εποχήν αυτήν, την πόλιν, ένψ ο σιδηρόδρομος με σειράς φορηγών βαγονίων μεταφέρει από τας άλλας σταφιδοφόρους επαρχίας της Πελοποννήσου ή από τα πλησίον τών Πατρών μέρη φορτία μεγάλα σταφίδας, δια να κατασταλάξουν εις τας άπεράντους άποθήκας, τας όνομαζόμενας κοινώς στοίβες. Εκεί άφου οι σάκκοι ζυγισθούν εις πελωρίας ζυγαριάς και κενωθούν, σχηματίζονται ύπερμεγέθεις σωροί από σταφίδα με σχήμα και μέγεθος λόφου. Και κατόπιν αρχίζει το καθάρισμα με τας έκκαθαριστικές μηχανάς, τας χειροκινήτους, που ο ίδιόρρυθμος κρότος των γεμίζει την άτμόσφαιραν από το πρώτ έως το βράδυ.

Ο τρόπος αυτός του καθαρισμού, παλαιότατος και όπισθοδρομικός κάπως, είναι κοινότατος εις όλας τας πόλεις, όπου διενεργείται το εμπόριον της σταφίδας. Εις τας Πάτρας όμως

από τριών ετών λειτουργούν δύο μεγάλα εργοστάσια έκκαθαρίσεως το ένα από αυτά άνήκει εις την σταφιδικήν εταιρείαν και καθαρίζει περί τας 60,000 λίτρας σταφιδοκάφρου καθ' έκάστην. Αι ειδικοί συσκευαί, λειτουργούσαι από την κίνησιν άτμομηχανής, δυνάμεως 40 Ίππων είναι πολυσύνθετοι και τοποθετημένοι εις τρία κατά σειράν πατώματα, εις τα όποια μεταφέρεται ή σταφίς έναλλάξ με άσινσέρ δια την έκτέλεσιν κάθε ειδικής εργασίας προς καθαρισμόν. Αφου ή σταφίς μεταφερθή από την στοίβαν, έντός σάκκων δια του άσινσέρ αναβιβάζεται εις το ανώτατον πάτωμα και ρίπτεται μέσα εις τας έκκαθαριστικές μηχανάς, όπου τελείται ο πρώτος καθαρισμός, ήτοι ο χωρισμός της σταφίδας από τας χονδράς ακαθαρσίας, τα τσάμπουρα, το χώμα, πετραδάκια και τα τοιαύτα. Κατόπιν ο καρπός δια του άσινσέρ καταβιβάζεται εις το δεύτερον πάτωμα όπου υπάρχουν τα μηχανήματα δια τόν χωρισμόν του κατά πάχος κόκκων. Η βάση τών μηχανημάτων αυτών είναι ειδικών κόσκινον, σχήματος όρθογωνίου τετραγώνου, που κοσκινίζει τόν καρπόν και τόν χωρίζει εις τέσσαρας βαθμούς πάχους το ψιλό πράγμα, το όλιγον χονδρόν, το χονδρότερον και το πλέον χονδρόν ή γουλό. Ο καρπός έτσι χωρισμένος εκχύνεται εις μικρά κιβώτια δι' ειδικών σωλήνων και έκείθεν παραλαμβάνόμενος μεταφέρεται πάλιν δια του άσινσέρ εις το τρίτον πάτωμα, όπου ρίπτεται μέσα εις άλλην συσκευήν, που έχει την ικανότητα ν' άφαιρή και τόν λεπτότατον μίσχον (κοινώς τσουνι) τόν συνδέοντα τόν καρπόν με το τσάμπουρο. Υστερον από όλην αυτήν την εργασία προς καθαρισμόν και χωρισμόν κατά βαθμούς πάχους ή σταφίς μεταφέρεται και πάλιν εις τας άποθήκας. Δια την φαινομενικώς μόνον άπλην αυτήν εργασία, αλλά πραγματικώς πολυσύνθετον, χρησιμοποιείται όλόκληρος έσμός εργατών από άνδρας και γυναίκας, που όλοι των εύρίσκονται εις μίαν διαρκή κίνησιν, εις έντασιν νεύρων, εις άκατάπαυστον λειτουργίαν χειρών και ποδών. Έδώ πρέπει να προστεθή, ότι δια να καθαρισθή έτσι ή σταφίς βρέχεται προηγουμένως με όλιγον θαλάσσιον ύδωρ, που έκτός του ότι διευκολύνει τόν καθαρισμόν έχει και την ιδιότητα να προσφιλάτη τόν καρπόν από το σάπισμα, επειδή το θαλάσσιον ύδωρ εξατμιζόμενον άφίνει επί τών κόκκων της σταφίδας άεπαίσιθστον στρώμα άλατος, του μόνου άντισηπτικού. Η επιστημονική αυτή προσφιλάξις έχει την άρχήν της εις την πρακτικότητα του λαού, ο όποιος — ακόμη και σήμερα — δια να προφυλάξη την σταφίδα την παλλίζει με όλιγον άλάτι.

Εικόνες από την σταφιδική ζωή των Πατρών.

Διά να σταλή η σταφίς εις τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως, εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῶν πέντε ἡπείρων, συσκευάζεται ἐντὸς ἐπιτηδες ξυλίνων κιβωτίων ἢ ἐντὸς βαρελίων. Τὸ κασέλιασμα εἶναι ἡ ἐργασία ἢ δίδουσα κυρίως τὴν μεγάλην ζωηρότητα εἰς τοὺς δύο μεγάλους ἐμπορικῶς δρόμους τῶν Πατρῶν καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς, ὅπου ὑπάρχουν στοίβες. Ἡ κατασκευή τῶν κιβωτίων εἶναι ἄλλη μεγάλη καὶ ἰδιότυπος βιομηχανία, πού ἀμάλει εἰς τὰς Πάτρας καὶ τὰς ἄλλας σταφιδικὰς πόλεις. Φορτὰ πημεγέθη ξυλείας μεταφέρονται πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν κυρίως, ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Ἡ ξυλεία αὕτη κατεργαζομένη εἰς τὰ πρὸς τοῦτο μηχανικὰ ξυλουργεῖα, μεταβάλλεται εἰς κιβώτια ἀπλᾶ τὴν κατασκευὴν καὶ διάφορα τὸ μέγεθος, ἢτοι τὰ κιβώτια, τὰ ἡμικιβώτια καὶ τὰ τέταρτα. Ἀμα κατασκευασθῶν, τοποθετοῦνται ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἐργοστασίων τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτελοῦν πελωρίους ὄγκους, εἶδος ξυλίνων πύργων ὑψηλοτάτων καὶ... ἐτοιμορρόπων. Ἐκεῖ περιμένουν τὸν σταφιδέμπορον, πού θὰ τ' ἀγοράσῃ. Ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδοποθήκας μετὰ τὰ μακρὰ τετράτορα κάρρα, πού διὰ νὰ ἔμπορῶν νὰ τὰ μετακομίσουν χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ καταρηνμίζωνται κατὰ τὴν πορείαν τῶν, μεταβάλλονται εἰς μεγάλας κινήτας παράγκας, διότι ἐπ' αὐτῶν ἰδρῶνται ὕψηλά καὶ πλατύτατα ξύλινα παραπήγματα μέσα εἰς τὰ ὅποια τοποθετοῦνται τὰ

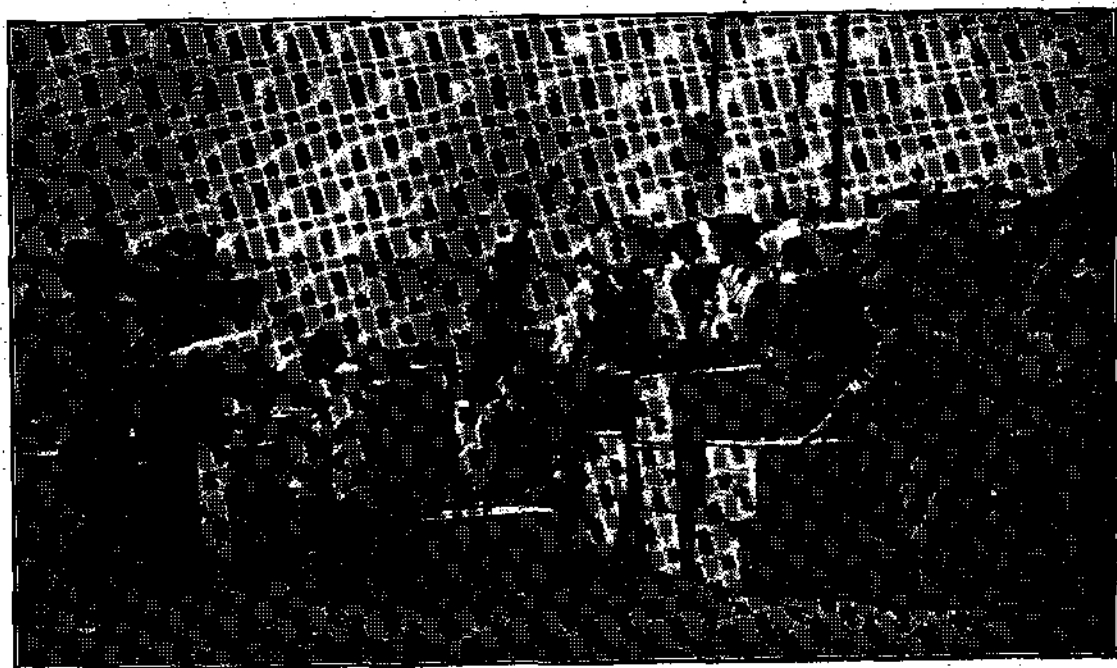
κιβώτια. Ἡ ποιότης τῶν κιβωτίων ποικίλλει κατὰ πόλεις, ἀνάλογος μετὰ τὴν ποιότητα τῆς σταφίδας. Ἐξαιρῶν τὰ κιβώτια τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Πατρῶν εἶναι πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὰ τοῦ Κατακόλου.

Τὰ κιβώτια μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδοποθήκας καὶ ἀρχίζει τὸ κασέλιασμα ἢτοι ἡ πλήρωσις τῶν μετὰ σταφίδα. Ἐργάται μετὰ ταχείας καὶ ἀδιακόπους κινήσεις γεμίζουν τὰ κιβώτια μετὰ σταφίδα, ἐνῶ ἄλλοι ἄνδρες, ρωμαλεώτεροι κάπως, χοροπηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γεμίζόμενα διὰ νὰ συμπέσουν τὸν καρπὸν μέχρις ὅτου γίνῃ οὗτος μία μάζα. Ἡ μαζοποίησις αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ περιλάβουν τὰ κιβώτια περισσότεραν σταφίδα. Οἱ ἐργάται, οἱ ὠρισμένοι διὰ τὸ πάτημα—πατητάδες κοινῶς—φέρουν εἰς τοὺς πόδας εἰδικὰ πέδιλα, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις χρονολογεῖται ἀπὸ πέντε περίπου ἐτῶν καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπέμβασις τοῦ Ἀμερικανοῦ προξένου. Ἄλλοτε τὸ πάτημα ἐγένετο ἀπὸ ἐργάτας γυμνόποδας. Ὁ Ἀμερικανὸς προξένος διεμαρτυρήθη πρὸς τὸν σταφιδικὸν σύλλογον καὶ τοὺς ἐμπόρους δριμύτατα κατὰ τῆς ἀηδίας τοῦ πράγματος, ἀπειλήσας ὅτι ἂν δὲν καταργηθῇ τὸ ἔθιμον αὐτὸ θὰ γράῃ εἰς τὴν κωβέρνησίν του ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν Ἀμερικὴν σταφίδος ἔτσι ἀηδῶς παρασκευαζομένης.

Ἀφοῦ γεμισθῶν τὰ κιβώτια μεταφέρονται ἐξώθεν τῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐκεῖ οἱ καρφοτάδες καρφώνουν τὰ καλύμματα καὶ ἄλλοι τὰ εἰδικὰ στεφάνια μετὰ τὰ ὅποια περιβάλλονται τὰ κιβώ-

τια διὰ νὰ μὴ ἀνοίξουν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου τῶν. Τὸ κάρφωμα, πού γίνεται μετὰ ἰλιγγιώδη ταχύτητα καὶ δημιουργεῖ ἓνα ἀδιάκοπον θόρυβον ἐνοχλητικὸν διὰ τὸν ἀσυνήθιστον, ἀλλὰ γεμῆτον χάριν καὶ ἁρμονίαν διὰ τὸν σταφιδικὸν κόσμον, ἐπακολουθεῖ τὸ μαρκάρισμα. Ὁ μαρκάριος κρατῶν εἰς τὸ ἓνα χερὶ δοχεῖον γεμῆτον ἀπὸ χημικὴν μελόνην καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὸ πινέλλο, μαρκάρει τὰ κιβώτια, ἢτοι σημειώνει ἐπ' αὐτῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν καὶ τὰ συμβολικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀποστολέως, τοῦ ξένου ἀγοραστοῦ, τῆς ποιότητος. Ἡ ἐργασία γίνεται μετὰ ἀστραπι-

καὶ νὰ φύγουν διὰ νὰ ἀφίσουν τὴν θέσιν τῶν εἰς ἄλλα ἐρχόμενα. Καὶ κοντὰ εἰς αὐτὰ ἑκατοντάδες μικρῶν καὶ μεγάλων ἰστιοφόρων, πού μεταφέρουν σταφιδοκαρπὸν ἀπὸ ἄλλας σταφιδοφόρα μέρη ἢ φορτῶνουν κιβώτια διὰ νὰ τὰ μετακομίσουν εἰς μικροτέρους λιμένας. Ἡ ἀναχώρησις τῶν ἀτμοπλοίων μετὰ τὰ πρῶτα φορτὰ τῆς σταφίδας, τὰ πριμαρόλια, προσλαμβάνει ὄψιν πανηγυρικὴν. Τὰ ἀτμόπλοια σημαροτολισμένα σηκώνουν ἄγκυραν, ἐνῶ συγχρόνως οἰκτινται κανονιοβόλισμοι καὶ ρουκέται. Ἀληθινὴ ἐορτὴ καὶ δικαίως. Τὸ φορτίον πού φεύγει, ἀντιπρο-

Εικόνες από την σταφιδική ζωή των Πατρών.

αίαν ταχύτητα ὁ μαρκάριος πετᾷ ἀπὸ σωρὸν κιβωτίων εἰς σωρὸν, κίπτει, σηκώνεται, σκαρφαλώνει εἰς τοὺς σωροὺς καὶ διαρκῶς μαρκάρει διὰ νὰ προφθάσῃ. Κάρρα μικρὰ ἢ χειρομάξια περιμένουν νὰ παραλάβουν τὰ κιβώτια ἢ τὰ βαρέλια, μετὰ τὰ ὅποια συνήθως ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ κατωτέρως ποιότητος σταφίς, καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν προκυμαίαν, ὅπουθεν θὰ φορτωθῶν εἰς τὰς μαοῦνας διὰ νὰ μετακομισθῶν εἰς τὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια. Αἱ Πάτρας φαίνονται λιμὴν ἐμπορικὸς πρῶτου βαθμοῦ. Δεκαπέντε, εἰκοσι καὶ περισσότερα κολλάκια ἀτμόπλοια ναυλοχοῦν περιμένοντα νὰ φορτώσουν

σωπεύει χρυσόν, εἶναι ἐλπίδες, κόποι, συγκινήσεις τόσων καὶ τόσων χιλιάδων ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τὸν λιμένα Πατρῶν ἐξάγονται κάθε ἔτος πρῶτης καὶ δευτέρας ποιότητος Ἡ.ποσότης αὕτη ἀποστέλλεται πρὸς καταναλώσιν εἰς τὰς ἑξῆς ἀγορὰς κατὰ σειράν μεγέθους καταναλώσεως: Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἀμερικῆς, Ὀλλανδίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Αὐστραλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, Ἀφρικῆς, Μάλτας, Αἰγύπτου, Ρουμανίας, Ρωσίας, Ἰνδιῶν. Ἡ πρῶτης ποιότητος σταφίς καταναλισκεται κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, ἢ τῆς δευτέρας εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Μα λοιπόν τί μου φταιξες έμένα; μήπως με μουκοφανήσες, μήπως μ' έβλαψες, μήπως μου πρόδωσες τα μυστικά μου; "Όχι, μπά, τίποτα τέτοιο δεν έκανες και ίσα ίσα αυτό δείχνει τον τρόπο σου τον ύπουλο, δι,τι κάνεις, πάντα σωστά το κάνεις, ποτέ δεν κάνεις τίποτα κακό, είσαι δσιος και ανεπίληπτος και αναμάρτητος στα μάτια των ανθρώπων κι' αυτό το άρχει του κόσμου, μόνο έμένα δεν μου άρχει, πάντα σε ύποπτεύομαι. Την πρώτη φορά που σε είδα μου συνέβη κάτι περίεργο. Ήταν τις πρώτες μέρες που είχα φθάσει εδώ, μια νύχτα, στις δύο. Σε είδα μπρός σιδ σπίτι της Μάρθας Γούδε κάτω στην προκουμιά: δια μιας σε είδα να στέκεσαι στη μέση του δρόμου χωρίς να σε ιδώ πριν από που έρχόσουν. Σταθήκες και περιμένεις ως που σε προσπέρασα κι' όταν πέρασα γύρισες και με κύταξες. Τότε άκόμα δεν σου είχα μιλήσει, μα μια φωνή μέσα μου μου έλεγε: πρόσσεχέ τον αυτόν, κι' η ίδια φωνή μου είλε: Βέβαια τον λέν Ιωάννη. Σάν όταν πρόκειται να πεθάνης και όλο μια ιδέα τριγυρίζει στον νου σου — έτσι, όλην την ώρα σκεπτόμουν πως βέβαια τόνουμά σου είναι Ιωάννης και πως πρέπει να σε προσέχω. Έπειτα, πολύ άργότερα έμαθα πως αλήθεια άνομαζόσαι έτσι. Από 'κεινο το βράδυ έβαλα στον νου μου να σε προσέξω, μα σου όλο μου ξεφευγες, δεν μπόρεσα να σε πιάσω. Ός και άκόμα εκείνην την μια σταλιά φαρμάκι μου την άλλαξες με νερό από καλοσύνη βέβαια και από ευγένεια ψυχής, για να μη τυχόν και το πιώ και πάθω. Πώς να σου πώ τί αισθάνομαι για σένα ύστερ' απ' όλα αυτά; Με την αγνότητά σου σιχαίνομαι που σε βλέπω, όλα σου τα καλά λόγια κι' οι καλές σου πράξεις μόνο που μου είναι εμπόδιο στον σκοπό που έχω: να σε τσακώσω επί τέλους. Θέλω να σε ξεμασκαρέψω και να σε αναγκάσω να όμολογήσης τί λογής άνθρωπος είσαι. Με πιάνει άηδία κάθε φορά που βλέπω τα γαλανά σου τα ύπουλα μάτια και νοιώθω μόνο πως είσαι ένας σιχαμένος Ιησούτης».

Ο Μινούττας δεν λέει λέξι κι' ο Νάγκελ εξακολουθεί:

— Βέβαια θα λες τώρα πως...

"Ας είναι, αυτό δεν με μέλει και πολύ: μπορείς

να νομίξης για μένα δι,τι θές: μέσα σου το ξέρεις αυτή την στιγμή πως εγώ σ' έχω καταλάβει, κι' αυτό μου φτάνει. Μα γιατί το άνέχεσαι να σου λέω όλα αυτά; Γιατί δεν σηκώνεσαι, δεν με φτύνεις στο πρόσωπο και να πάρης το δρόμο σου;

Ο Μινούττας φάνηκε να παίρνη θάρρος, σήκωσε τα μάτια του και είλε:

— Μα έχετε κλειδώσει την πόρτα.

— Βλέπεις, βλέπεις; λέγει ο Νάγκελ, ξυπνάς τώρα! Και θές να με κάνης να πιστέψω πως αλήθεια το πιστεύεις πως η πόρτα είναι κλειωμένη; Ή πόρτα είναι άνοιχτή, για δές την, δρθάνοιχη είναι! Είπα πως είναι κλειωμένη για να σε δοκιμάσω, παιδία θέλησα να σου στήσω. Έννοια σου' το ήξερες όλην την ώρα πολύ καλά πως η πόρτα ήταν άνοιχτή, μα έκανες σάν να μη το ήξερες μόνο για να μπορής να κáθεσαι

εδώ άγρός κι' άθώς σάν πάντα και να μ' άφήγης να σε κατηγορώ άδικα. "Όχι δεν έφυνες απ' την κάμαρα, ούτε κούνησες απ' την θέσι σου όταν σου δάσσα να καταλάβης πως σε ύποπτεύομαι, τέντωσες τ' αυτιά για ν' ακούσης πόσα ξέρω για σένα και πόσο μπορώ να σου γέννω επικίνδυνος. Μα τον Θεό, ξέρω πως έτσι είναι άν μπορής δείξε μου πως δεν είναι έτσι, μα μου είναι και πολύ άδιάφορο... Και λοιπόν τώρα γιατί κάθομαι και σε ζαλιζω μ' αυτές τις εξηγήσεις; Θα ήσουν πολύ δικαιολογημένος να μου κάνης αυτήν την ερωτηση επειδή φαίνεται κι' ό-λας σάν να είναι πράμα που δεν είναι άνάγκη να μ' ενδιαφέρει. Και όμως, φίλε μου, μ' ενδιαφέρει πρώτον ήθελα να σου δάσω μια συμβουλή για το καλό σου. Πιστέψέ με, δι,τι σου λέω αυτή τη στιγμή, αλήθεια το έννοώ. Ζήs μια ζωή μιτριμπάντικη. Για λίγο καιρδ πάει, μα θάρρη μια μέρα που θα ιδή ό κόσμος τί είσαι. Αυτό είναι το πρώτο. Έπειτα έχω την ιδέα πως όσο και να λές όχι, αλήθεια έχεις πιό πολλές σχέσεις με την Μάρθα Γούδε, παρά που θές να κάνης τον κόσμο να πιστέψη. Θα πής: τί με μέλει έμένα ή Μάρθα Γούδε; Πάλι έχεις δικαιο: σε τέτοια ερωτηση δεν έχω άπάντησι. Ή Μάρθα Γούδε με μέλει άλιγότερο από κάθε άλλη. Μα και σάν άνθρωπος δεν μπορώ να μη λυπηθώ όταν βλέπω πως την σχετίζεσαι και πως μπορείς να την καταστρέψης με την Ιησούτικη σου μιτριμπαντία. Γι' αυτό κάθομαι τόσες ώρες και σε ζαλιζω με τις εξηγήσεις μου.

Ο Νάγκελ ανάβει πάλι το τσιγάρο του και λέγει:

— Λοιπόν τώρα τέλειωσα και η πόρτα δεν είναι κλειωμένη. Σε άδάκησα; άν μιλήσης, κύταξε να πής την αλήθεια. Καλέ μου φίλε, πριν φύγης άκου να σου πώ και πως εγώ δεν σου θέλω τίποτα κακό.

Σιγή.

Ο Μινούττας σηκώνεται, χώνει το χέρι στην τσέπη και βγάξει το γράμμα που του είχε βάσει ο Νάγκελ. Λέγει:

— Δεν μπορώ να το δεχθώ τώρα πια αυτό.

Του Νάγκελ του δρχεται ξαφνικό: δεν το έσυλλογιζετο πια το γράμμα: λέγει:

— Μπα! δεν θές να το πάρης; Γιατί όχι;

— Δεν μπορώ να το δεχθώ.

Βάζει ο Μινούττας το γράμμα άπάνω στο τραπέζι και πάει προς την πόρτα. Ο Νάγκελ πάει πίσω του με το γράμμα στο χέρι έχει δάκρυα στα μάτια κι' η φωνή του δια μιας άρχίζει και τρέμει.

— Πάρε το, Γκορέγκααρδ, πάρε το! του λέγει.

— "Όχι! φωνάζει ο Μινούττας κι' άνοιγει την πόρτα.

Ο Νάγκελ την κλείνει την πόρτα και λέγει πάλι:

— Πάρε το, πάρε το! Καλύτερα πές πως είμαι τρελλός, ξεχασέ τα όλα που είπα σήμερα το βράδυ. Είμαι τρελλός, ναι, είμαι τρελλός. Και μόνος σου το καταλαβαίνεις πως δεν αξίζει να με πιστέψη κανείς άφου δεν είμαι στα σωστά λογικά μου. Μα πάρε το το γράμμα, δεν θέλω το κακό σου εγώ, όσο τρελλός και να φαίνομαι για τόνουμα του Θεού, πάρε το δεν έχει πολλά μέσα, πιστέψέ με, έχει λίγα μέσα, θέλησα να σου δάσω μόνο ένα γράμμα ως είναι χαιρετισμός. Πάω' το έτσι μπράβο' σου είμαι τόσο ευγνώμων.

Έχωσε το γράμμα στο χέρι του Μινούττα κι' έτρεξε κοντά στο παράθυρο για να μη του το δάση ο Μινούττας πίσω. Μα ο Μινούττας γύρισε κι' έβαλε πάλι το γράμμα άπάνω στο τραπέζι. Κ' έφυγε.

XXI

"Όλα έβγαίναν στραβά. Ή καθόταν στην κάμαρα ή έπαιρνε τους δρόμους, ήσυχια δεν εύρισκε. Είχε χίλια πράματα στον νου του και κάθε πράμα ήταν κι' ένα βάσανο. Γιατί ήταν τόσο κακότυχος; δεν μπορούσε να το καταλάβη μα της μοίρας οι κλωστές μαζεύονταν όλο πιο πικνές γύρω του. Σε τέτοιο χάλι είχε φτάσει που να μη μπορέση ούτε να πείση τον Μινούττα να δεχθή ένα γράμμα που ήθελε να του δάση.

"Όλα ήταν λυπηρά κι' άπελπιστικά. Κοντά

στ' άλλα άρχισε τώρα να τον βασανίζει κι' ένας φόβος, ένας νευρικός φόβος πως ένα κακό είναι κάπου κρυμμένο και τον παραμονεύει. Λίγο να φυσούσε ο άνεμος τις κουρτίνες μπρός στο παράθυρο, τρώμαζε και πετιόταν. Τι καινούρια βάσανα ήταν αυτά; Το πρόσωπό του, που δεν ήταν και ποτέ πολύ όμορφο, είχε χαλάσει τώρα με τα γένεια που του φύτρωναν ήταν μέλιστα σάν και στους κροτάφους να είχαν γίνει πιό γκριζα τα μαλλιά του. "Ε, και τί μ' αυτό; Δεν έλαμπε ο ήλιος και δεν ήταν ευτυχής που ζούσε άκόμα και μπορούσε να πήη όλου ήθελε; Μήπως του ήταν άποκλεισμένη καμιά άπόλαυσις; Ο ήλιος χυνόταν πάνω στην θάλασσα και την άγορά: στα μικρά τα όμορφα περιβολάκια όλων των σπιτιών τα κουλιά τραγουδούσαν και πηδοούσαν από κλαδι σε κλαδί: χρυσό φως ήταν χυμένο παντού: οι πέτρες του δρόμου λούζονταν μέσ' στην ζέστη, και στον πύργο της εκκλησίας άπάνω ήταν η σφαίρα ή άσημωμένη κι' έτρεμε μέσ' στον ουρανό σάν ένα πελώριο διαμάντι.

Τόν πιάνει μια χαρά, ένας ένθουσιασμός, που εκεί που στέκεται σκύβει απ' το παράθυρο και ρίχνει ένα σωρδ άργυρά νομίσματα σε κάτι παιδιά που παίζουν μπρός στην είσοδο του ξενοδοχείου.

— Να είστε καλά παιδιά! τους λέγει κι' απ' την συγίνησι μόλις μπορεί να μιλήση. Μπα, τί είχε να φοβηθή; Ούτε ήταν ή όψις του τώρα χειρότερη παρά πριν κι' έπειτα ποιός τον εμπόδιζε να ξουριστή και να ντυθή καλά; Άν ήθελε, στο χέρι του ήταν. Και πήγε στο κουρείον.

Συλλογίστηκε πως είχε ν' άγοράση και μερικά πράματα: δεν έπρεπε να ξεχάση και το βραχιόλι που είχε ύποσχεθή της Σάρας. Τραγουδώντας και χαρούμενος, με την άφροντισία ενός παιδιού που είναι ευχαριστημένο με όλον τον κόσμο πήγε ν' άγοράση τα πράματα που ήθελε. Μπα, ιδέα του ήταν πως έφοβετο κάτι.

Έτσι τον παίρνει η χαρά και χάνεται σε σκέψεις χαρούμενες. Εκείνη ή δυσαρρέκεια που είχε με τον Μινούττα σγεδόν σβήστηκε απ' τον νου του, την θυμάται μόνο σάν ένα όνειρο. Ο Μινούττας δεν είχε θελήσει να δεχθή ένα γράμμα: καλά, μα δεν είχε κι' άλλο γράμμα για την Μάρθα; Με την μεγάλη του χαρά ήθελε να κάνει κι' άλλους να χαρούν και σκέπτεται τί μέσον νάβρη να στείλη το γράμμα της Μάρθας. Γύρεψε στο πορτοφόλι του και βρήκε το γράμμα: να μη το στείλη κρυφά της Δάγγης; "Όχι, δεν μπορούσε να το στείλη της Δάγγης. Έσυλλογίζετο κι' ήθελε άμέσως να το στείλη το γράμμα: είχε μέσα μερικά χαρονομίσματα, δεν έγραφε

* Η άρχή εις το τμήχος της 15-30 Ιουνίου.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὴν 8ην Αὐγούστου τεσσαράκοντα περίπου ἐκ τῶν νέων ποιητῶν καὶ λογιῶν παρέθεσαν τιμητικὸν γέφυμα εἰς τὸν ποιητὴν κ. Στέφανον Μαρτζώκη, δοτῶσαν τὴν φιλολογικὴν εἰκοσιπενταετηρίδα του. Ἀπηγγέλθησαν μερικοὶ σύντομοι καὶ ἐνθουσιαστικοὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ λόγοι, οἱ ὅποιοι ἐξέφραζον ὅλην τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν νέων ποιητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ ποιητὴς ἦτο συγκινημένος ἀπὸ τὴν θερμὴν ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὅλοι οἱ παρακαθίσαντες εἰς αὐτὸ ἔγραψαν εἰς ὄρατον ἀνάμνηστικὸν λεύκωμα ὀλίγας γραμμὰς χαρακτηριστικὰς διὰ τὸν ποιητὴν καὶ τὸ ἔργον του. Μεταξὺ αὐτῶν ἀπὸ τῶν παλαιότερων ἦσαν οἱ κ. κ. Ζαχ. Παπαντωνίου, Ἀριστ. Καμπάνης, Ν. Καρβούνης, Ἡλ. Βουτιερῆς, καὶ ἄλλοι.

Ὁ ποιητὴς κ. Ἀριστ. Προβελέγγιος, μεταφράζει τὸ δράμα τοῦ Γκαίτε «Goetz von Berlichingen» καὶ γράφει καὶ ἐν πρωτότυπον πολιτικοκοινωνικὸν δράμα, πρὸ ἴσως αἰχρῆ κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης θὰ παυθῆ διὰ πρώτην φορὰν τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ κ. Παλαμά «Ἡ Τρισεύγενη».

Κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου ἐπαίχθησαν τὰ ἑξῆς πρωτότυπα δραματικὰ ἔργα: Εἰς τὸ θέατρον τῆς Ἀδῆς Μ. Κοτοπούλη «οἱ Ταρταρίνοι» τρίπρακτος κωμῶδια τοῦ κ. Θ. Συναδινού, εἰς τὸ θέατρον τῆς κυρίας Κυβέλης «Ὅταν λείπῃ τὸ χρῆμα» δράμα τρίπρακτον τῆς Ἀδῆς Ἐδῆς. Ζωγράφου, ἢ «Φιορέλλα» δράμα μονόπρακτον τοῦ κ. Π. Χόρν, εἰς τὰ «Ὀλύμπια» τὸ δράμα τοῦ κ. Π. Δημητριάδοπουλου «Στὴν ὑπερέττα» εἰς πράξεις 3, καὶ ἡ ἐπιθεώρησις «Τὸ Καρνὲ τοῦ 1912» εἰς πράξεις 3 ὑπὸ τῶν κ. κ. Βόντη καὶ Ἀγελάστου εἰς τὸ θέατρον τοῦ Συνατάματος «Ὁ Πατριωτισμὸς» τρίπρακτον πατριωτικὸν δράμα τοῦ κ. Ἀλέκ. Γαλανοῦ, εἰς τὸ «Ἀθήναιον» τὸ δράμα τοῦ «Α. Δουκοπούλου τὸ «Αἷμα τῆς Φυλῆς μας» εἰς τὴν «Ἀλάμπραν» ὑπὸ τοῦ θιάσου τοῦ κ. Ε. Παρασκευοπούλου τὸ δίπρακτον δράμα τοῦ νέου κ. Φωτιάκη «Στὸ Γυρισμό».

Εἰς τὰς Πάτρας ἐπαίχθη ἀπὸ τὸν θίασον τῆς κυρίας Βασιλ. Στεφάνου με ἀρχετὴν ἐπιτυχίαν ἢ τρίπρακτος «Πατραϊκὴ Ἐπιθεώρησις» τῶν κ. κ. Τέλη Τουρνά καὶ Μάχη Ἀθανασίου. Ἡ μουσικὴ τῶν περισσοτέρων τραγουδιῶν ἦτον ὀχι συνηθισμένη, κάπου — κάπου δὲ καὶ πρωτότυπος.

Ἀπέθανεν ὁ Ν. Σκωτιδῆς, ἕνας ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους καὶ ἱκανωτέρους διπλωματικούς ὑπαλλήλους τῆς Ἑλλάδος. Ἐίχε χρηματίσει Γεν. Πρόξενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὁ ἐκεῖ Ἑλληνισμὸς εἶχεν εὖθει εἰς αὐτὸν τὸν ἄξιον ἀντικειρόσασπὸν του. Ὁ Σκωτιδῆς ἠχολεῖτο καὶ μετὰ τὰ γράμματα. Τὰ «Παναθήναια» ἐδημοσίευσαν πρὸ ἐτῶν μελέτας του περὶ Ἀλβανίας καὶ Ἀλβανῶν.

Εἶναι γνωστὸν ποίαν σημασίαν ἔχει σήμερον εἰς τὴν ἰατρικὴν ἢ χημικὴν ἑξέτασις τῶν ἐκκρίσεων τοῦ ὁργανισμοῦ, διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων. Ἡ ὑπαρξίς ἐδικῶν βιοχημικῶν ἐργαστηρίων εἶναι πλέον ἢ ἀναγκαία. Τοιοῦτον χημικὸν βιολογικῶν ἀναλύσεων ἴδρυσεν τελευταία εἰς τὴν ὁδὸν Ὁφθαλματρῆιον ὁ κ. Ἀλέξανδρος Φωκάς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καθαρώς βιοχημικοῦ βι-

βλίου «Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῶν ζυμώσεων». Τὴν λεπτὴν ἐργασίαν τῶν ἀναλύσεων ὁ κ. Φωκάς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς βοηθὸν μόνος του ἐργάζεσθαι μετὰ τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Διοῦλου Ἰπέτιδες μετὰφρ. Μ. Ἀθήνη. Ἀθήναι Βιβλ. Φέξη Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Διοῦλου Προμηθεὺς Δεσμώτης μετὰφρ. Ἰωάννου Ζεφροῦ. Ἀθήναι Βιβλ. Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Ἡ Μάγισσος, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθήναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 3.

Ἡ Νοσταλγός, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθήναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 2.

Μολιέρου Τὰ Ἐρωτικά πειράματα μετὰφρ. Ν. Ποριώτη Λογοτεχν. Βιβλ. Φέξη, δρ. 1.50.

Ἡ Μινωικὴ δημοσίαι Οἰκονομία, κατὰ τὰ πορίσματα τῶν κρητικῶν ἀνασκαφῶν Γ. Α. Σταυριδάκη. Ἡράκλειον.

Ἀετώματα, ποιήματα Δημ. Π. Γολέμη, ἱατροῦ. Ἀλεξάνδρεια, φρ. 5.

Ἐκτελετὸ τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου «Ἰούλιος 1912» Ἀθήναι δρ. 1.50.

Réflexions sur le Boycottage en droit international par. ST. P. Sefériades. Paris, fr. 1.50.

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον, Ἰουλίον, Αὐγούστον, Σεπτέμβριον, τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλά.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Ἀρχεπόλις καὶ Μουσεία Ἀρχεπολίως ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἕως τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον 8 π. μ. ἕως 1 μ. μ.

Γεωλογικὸν καὶ Παλαιοντολογικὸν Μουσεῖον Ἀκαδημίας 9 — 12 ἑκτὸς τῆς Κυριακῆς.

Ἀναδημία Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Νομισματικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τῆς Ἀκαδημίας) Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Εἰς τὴν Ἀναδημίαν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας, εἰς τοὺς ξένους.

Ζωολογικὸν Μουσεῖον (δὸς Ἀκαδημίας) ὁμοσθεν Πανεπιστημίου Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τοῦ Πολυτεχνείου) κάθε ἡμέραν 9 — 12.

Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἰουλίον καὶ Αὐγούστον 8 — 12.

Ἀνακτορικὸς Κήπος Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἀπὸ τὰς 3 μ. μ.

Θησεῖον ἀνοικτὸν πάντοτε.

Ἐπιτομὴ Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν, Ἐθν. Οἰκονομίας, Ἐσωτερικῶν, Ἐκκλησιαστικῶν: διὰ τοὺς ἰδιώτας 11 — 12. Ἐσωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης 8 — 12. Οἱ κ. Ἐπιτομὴ δέχονται 11 — 12. Οἰκονομικῶν 10 1/2 — 12.

Δημόσια γραφεῖα καὶ Τράπεζαι κλειστὰ μ. μ.